

„ZALA MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

JAVASLATTEVŐ FÁZIS”

2014-2020

IDŐSZAKRA VONATKOZÓ KÖRNYEZETI VIZSGÁLAT ÉS ÉRTÉKELES

1. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELES KIDOLGOZÁSÁNAK FOLYAMATA

1.1. Előzmények

A területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény hatálya alá tartozó területi tervek készítése során a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény, illetve az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kormányrendelet) szerint minden esetben el kell végezni a környezeti vizsgálatokat a Kormányrendelet követelményei szerint és a környezeti értékelés megállapításait figyelembe kell venni a koncepciók, tervek, programok kidolgozásánál.

A Zala Megyei Önkormányzat vállalkozási szerződés keretében a Városfejlesztés Zrt.-vel (1022 Budapest, Árvácska u. 2/1., a továbbiakban: Zrt.) a „Zala Megye Területfejlesztési Koncepciója Javaslattevő Fázis” 2014-2020 időszakra vonatkozó környezeti vizsgálatát. A Zrt. alvállalkozási szerződés keretében a PRODUCTUS Bt. - t bízta meg a környezeti vizsgálat elkészítésével és az értékelési dokumentáció összeállításával.

A Kormányrendelet általános követelmények figyelembe vételével a tervezési feladat sajátosságait szem előtt tartva a vizsgálat általános szempontjai a következők:

- A környezeti alapállapot és a jellemző környezetterhelések vizsgálata a hatályos előírások, követelmények tükrében.
A vizsgálatok során megállapíthatók a területfejlesztési koncepció eszközeivel való elvárt intézkedések irányai és egyéb környezetvédelmet érintő javaslatok.
- A tervezési folyamat követi a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. Rendelet szerinti tervezési folyamatot, nevezetesen a Zala Megye Közgyűlés által készített településfejlesztési koncepció és program előkészítő és javaslattevő fázisa alapján a környezeti vizsgálatok elvégzését és a környezeti értékelés dokumentálását. A környezeti értékelés államigazgatási eljárásban történő egyeztetés és a lakosság,

valamint civil szervezetek tájékoztatása, bevonása után kerül a Közgyűlés elé. A környezeti értékelés során az államigazgatási szervek, az érintett lakosság, és a szervezetek módosíthatják, javíthatják a terv minőségét, melyet a szakági tervezők integrálnak az egyes dokumentumokba.

- Az egyeztetési folyamatban esetleg bekövetkező véleményeltéréseket egyeztető tárgyalás keretében – kompromisszumra törekedve – kell tisztázni. A tervet készítő Zala Megyei Önkormányzat, illetve a tervezők az eltérő vélemények fenntartása esetén indokolni kötelesek döntésüket.
- A környezeti értékelés készítésénél a Zala Megyei Önkormányzat meglévő és környezetvédelmet érintő, területfejlesztési koncepció kialakítására hatással bíró tervei, statisztikai adatok, helyszíni ellenőrző vizsgálatok tapasztalatai, az államigazgatási szervek és közüzemi szervek előzetes véleményei vehetők figyelembe. A környezeti vizsgálatra a rendelkezésre álló rövid időszak nem teszi lehetővé kutatások, ciklusok monitorizálását, így ezek bizonytalanságával készíthetők el a környezeti értékelés dokumentumai. A területfejlesztési koncepció kidolgozása során még nem állnak rendelkezésre konkrét programok, így a várható környezethasználatok megítélése nagyban függ a továbbtervezés során kialakított programoktól. Tehát a területfejlesztési program készítése során lesz lehetőség konkrét részletvizsgálatok lefolytatására.

A településfejlesztési koncepció kialakításakor a környezetvédelem területén elsődleges cél, hogy a hazai jogszabályoknak és az EU elvárásoknak is megfelelő dokumentum készüljön Zala Megye fejlesztési igényei szerint.

1.2. A környezeti vizsgálat, környezeti értékelés módszertana, tematikája

A településfejlesztési koncepció javaslattevő fázisa készítői a jogszabályi követelményeknek, a megfelelő megrendelői akarattal egyezően készítetik el a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. Rendelet szerinti társadalmi, gazdasági és környezeti hatástanulmányt. A hatástanulmány dokumentálásakor, szerkesztésekor teljes körűen figyelembe vehető a környezeti értékelés.

A környezeti értékelés általános tartalmi követelményeit a 2/2005. (I. 11.) Kormányrendelet 4. sz. melléklete tartalmazza.

A területfejlesztési koncepció készítésével szemben támasztott követelmények figyelembe vételével, a fent rögzített általános módszertan alapján a környezeti értékelés részletes tematikáját a következő szerint rögzítjük.

1. A környezeti értékelés kidolgozási folyamata
Előzmények, módszertan, tematika tartalma, a területfejlesztési koncepció tervezési folyamata más részeihez való kapcsolódás, a kidolgozás egyéb szempontjai összefoglalása.
2. A területfejlesztési koncepció készítésének célja és tartalma
A rendelkezésre álló területfejlesztési elképzelések és tervek, alternatívák rövid ismertetése, a területfejlesztési koncepció összefüggése más tervekkel, programokkal.
3. A környezeti hatások értékelése
 - 3.1. A területfejlesztési koncepció készítése során figyelembe vett tervek és programok
 - 3.2. A környezeti állapot értékelése és a területfejlesztési koncepció készítése során figyelembe vett meglévő környezethasználatok.
 - A földtani környezet felszín és felszín alatti vizek védelme
A jelenlegi állapot elemzése, helyzetértékelése, a talaj- és vízvédelmi követelmények.
 - A levegőminőség védelme
A jelenlegi állapot elemzése, helyzetértékelése, a levegőtisztaság-védelemmel kapcsolatos követelmények.
 - Hulladékgazdálkodás
A jelenlegi állapot elemzése, helyzetértékelése, a hulladékgazdálkodással szemben támasztott követelmények.
 - Zaj elleni védelem
A jelenlegi állapot elemzése, helyzetértékelése, környezeti zajvédelmi követelmények.
 - Épített környezet és kulturális örökség védelme
A jelenlegi állapot elemzése, épített környezet védelmével kapcsolatos követelmények.
 - Táj- és természetvédelem
A jelenlegi állapot elemzése, helyzetértékelése, a táj- és természetvédelemmel szemben támasztott követelmények.
 - Humánkörnyezet és –ökológiai helyzet
A jelenlegi állapot elemzése, a humán környezet és ökológiai védelmével kapcsolatos elvárások.
4. A területfejlesztési koncepció realizálása esetén várható környezetet érő hatások
 - 4.1. A területfejlesztési koncepció cél-, eszköz- és intézményrendszerek összevetése az országosan és helyi szinten elvárható környezet- és természetvédelmi célokkal, követelményekkel.

- 4.2. A területfejlesztési koncepció módosulásával, realizálásával a környezetet érintő hatások előrejelzése.

A földtani közeg, felszín és felszín alatti vizek védelme

A levegőminőség védelme

Hulladékgazdálkodás

Zaj elleni védelem

Épített környezet és kulturális örökség védelme

Táj- és természetvédelem

Humánkörnyezet és –ökológiai helyzet

5. A javaslat a területfejlesztési koncepció realizálásához kapcsolódó Közgyűlési intézkedések, monitorizálásra.

A környezeti vizsgálat és értékelés módszertanát és tematikáját elfogadták az érintett hatóságok.

1.3. A kidolgozás egyéb szempontjai

A környezeti értékelés készítésekor, a kidolgozásakor feltétlen figyelembe kell venni a koncepció érvényességének időkorlátait is.

A területi tervek időtávlatai az alábbiak:

- a) rövidtáv: 2 év
- b) középtáv: 7 év
- c) hosszútáv: 14 év
- d) nagytáv: 20-25 év

A területfejlesztési koncepció fogalmazza meg az ország és a térségek

- a) hosszútávra szóló horizontális céljait és átfogó célját
- b) nagytávra és nagytávon túlmutatóra szóló jövőképét

(3) a területfejlesztési program középtávra szól, melynek

- a) stratégiai programrészében kerülnek meghatározásra
 - aa) a specifikus és területi célok (a jövőkép és az átfogó cél alapján)
 - ab) a horizontális célok
 - ac) a prioritások (a specifikus célok alapján)

- b) operatív programrészében kerülnek meghatározásra az intézkedések (a stratégiai programrészben meghatározott prioritások alapján).

A követelményeknek megfelelően tehát a környezeti értékelést is nagytávú időintervallumra szükséges meghatározni, melynek jelenleg hat év felett környezetvédelmi tervi ellátottságok hiányában gyengeségek várhatók.

A fennálló környezeti konfliktusok, problémák várható alakulása és a koncepció realizálásával járó környezeti hatások tematikus elemzésével elő kell segíteni Zala Megye dinamikus fejlesztését.

A jelenlegi hatályos, EU irányába harmonizált jogszabályok a környezetvédelem területén a hatéves tervezési ciklusokat rögzítene, kétéves felülvizsgálati gyakoriságot elvárva. Így a hat évet meghaladó hatályosságú területfejlesztési koncepció esetén célszerű a Közgyűlésnek időszakosan megvizsgálnia, felülvizsgálnia – az egyéb környezetvédelmi tervei terület-felhasználási fejlesztési igényeinek realizálhatósága érdekében – a módosítás szükségességét.

2. A TERÜLETFEJLESZTÉSI TERVEZÉS CÉLJA, CÉLRENDSZERE

2.1. Zala Megye területfejlesztési koncepciója, átfogó célja

A területfejlesztés tervezési célja, hogy a társadalmi-gazdasági igényeket szolgáló új fejlesztéseinek megvalósításával javítsanak a társadalom életkörülményein, a fenntartható fejlődés pedig megkívánja, hogy mindez a meglévő nemkívánatos környezeti állapotokon való javítással történjen.

Zala megye a „Zöld Zala” programra építve, gyógyturizmusra, egészségturizmusra, ipari, logisztikai és mezőgazdasági fejlesztésekre támaszkodva, a természet egyensúlyát megőrizve összetartó társadalmat és tisztas megélhetést biztosító gazdasággal, erős területi kohéziót biztosító közlekedési rendszerrel és élhető települések együttműködő hálózatával harmonikusan fejlődik.

A középtávú célok meghatározásának alapjául szolgáló, a jövőkép integráns részét képező, 14 év alatt hosszútávon elérni kívánt célállapotokat megfogalmazó átfogó célok az alábbiak.

2.1.1. Jól működő, fejlett gazdaság

A foglalkoztatás a társadalom megélhetését biztosítani képes, az egészséges szerkezetű integrált területi beavatkozások stratégiája eredményeként a versenyképes gazdaság egy megújult közép-európai gazdasági térben az ipari fejlesztések (jármű-, gép-, mechatronikai- és elektrotechnikai) valamint a hagyományos helyi iparágak (fa-, bútor-, építő-, építőanyag-, textil- és élelmiszeripar) és a mezőgazdaság megújulásának eredményeként, a kedvező térszerkezeti pozíció (Horvátország, Szlovénia, Ausztria közelsége, Olaszország, Trieszt és Rijeka kikötőinek kedvező elérhetősége) kihasználásának, továbbá a nyugat-balatoni vonzerőkre, a jól kiépített

termálgyógyfürdői klaszterhálózat európai hírű rekreációs, és egészségügyi szolgáltatásaira, a megye és városai vonzerejére épülő turizmusnak, valamint a fejlett infrastruktúrának köszönhetően.

A megye határán túlnyúló észak-déli gazdasági, ipari és közlekedési tengely (Szombathely-Zalaegerszeg-Nagykanizsa) biztosítja a térség versenyképességét és társadalmi-gazdasági kohézióját. Kitorési pontot jelent a Szentgotthárd - Szombathely - Zalaegerszeg - Nagykanizsa tengelyben megvalósuló nagyvolumenű autóipari beruházás, mely egyben versenyképességi csúcsterméke lehet a megyének. Az egymással együttműködő és egymást kiegészítő Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Keszthely alkotja a megye központi városi régióját, amely az említett észak-déli tengelyre illeszkedik. A központi városi régiót autópályák (M9: Zalaegerszeg-Nagykanizsa), illetve 2X2 sávós szakaszok, gyorsforgalmi utak és integrált térségi közösségi közlekedési rendszert alkotó korszerű vasutak kötik össze (Zalaegerszeg-Nagykanizsa).

Sármellék repülőtere a nemzetközi légitranszport integráns része, regionális repülőtérként kiszolgálja a húzóágazatként működő, magas szaktudású egészségügyi szakembereknek munkahelyet biztosító egészségipart (fogászat, szájszsebészet, plasztikai sebészet, balneoterápia, gyógyvíz- és gyógyászati iszapfeldolgozás, stb.) valamint egészségturizmussal kiegészült gyógyturizmus mellett a térség gazdaságát, menetrendszerű járatai révén pedig közvetlenül elérhetővé tesz fontosabb európai nagyvárosokat is. Sármellék és Keszthely térsége pénzügyi, műszaki és agrártudományi, kutatási, fejlesztési, innovációs és szolgáltató övezetként működik a keszthelyi egyetemmel és a térség felsőoktatási intézményeivel együttműködve.

2.1.2. Élhető Zala megye

A megye gazdaságának nemzetközi versenyképességét biztosító központi városrégió (Zalaegerszeg-Nagykanizsa-Keszthely) integráns részét képezik Zala legkeresettebb üdülővárosai (Hévíz és Zalakaros), korszerű közúti infrastruktúrával és közösségi közlekedési rendszerrel szervesen kapcsolódnak hozzá fejlett kisvárosai (Lenti, Zalaszentgrót, Letenye, Zalalövő és Pácsa) és aprófalvai.

Hévíz-Keszthely-Balaton térség gyors turisztikai, gyógy – és egészségturisztikai bővülése újabb kitorési pontot jelent a megye gazdaságában, amit elősegítenek az Új Széchenyi Program megvalósuló pályázatai is. A Balaton önálló térségi fejlesztési koordináló szerepe erősödik, melyhez a társadalmi-gazdasági szereplők erős balatoni identitása kötődik. Az életképes aprófalvakban a helyi mezőgazdaságban, az ökoturizmusban, illetve a közeli városokban dolgozó, aktív népesség él rendezett települési környezetben.

A népesedéspolitikai, a stabil gazdaság, a fejlett oktatási és egészségügyi közszolgáltatások révén a megye népességének fogyását sikerült megállítani, a térségközpontok lakossága növekszik, a magas szintű foglalkoztatás és az élhető települések eredménye pozitív migrációs mérleg, elindul a népességnövekedés.

A megye három városában van felsőfokú oktatás: Keszthelyen, Zalaegerszegen és Nagykanizsán. A versenyképes gazdaság, a vonzó természeti környezet, a fejlett városi és rekreációs szolgáltatások mellett a piacképes tudást biztosító agrár-, műszaki- és gazdaságtudományi egyetemi képzés is elősegíti a fiatal népesség megtartását, a jól képzett fiatalabb korosztályok népességszámának növekedését.

Zalaegerszeg és Szombathely egymást kiegészítő, „ráerősítő” szellemi és kulturális értékeik révén megyehatáron átnyúló pólust alkotnak. Az együttműködés a Nyugat-Pannon Járműipari és Mechatronikai Központ ipari pólusába is bekapcsolja Zala nagyvárosait és térségeiket. A határokon átnyúló együttműködésben részt vesznek szellemi potenciáljukkal távolabbi városok is, mint például Kőszeg és Németújvár (Güssing). Nagykanizsa Horvátország és Szlovénia közeli kisvárosaival (Csáktornya, Kapronca, Lendva), valamint az említett országok és Olaszország távolabbi gazdasági központjaival (Ljubljana, Maribor, Zágráb), tengeri kikötőivel (Rijeka, Trieszt) kapcsolja össze a megyét és Magyarországot.

A megye biztonságos önellátásra képes egészséges élelmiszerből és ivóvízből. Lakossági és közösségi energiaigényének nagy részét megújuló (nap-, geotermikus-, szélenergia) energiából fedezi, amit a vállalkozások is egyre nagyobb arányban hasznosítanak. Az élelmiszerellátás alapja a helyi termelésre épülő jól szervezett rövid értékesítési láncok rendszere és a helyi élelmiszer feldolgozó ipar.

A megye fenntartja és óvja egészséges természeti környezetét, táji-, épített örökségi értékeit, egészséges erdeit, tiszta vizű tavait, folyóit, biztosítja a környezet védelméhez szükséges közműszolgáltatásokat,

2.1.3. Foglalkoztatás bővítése és társadalmi kohézió

A megye összetartó társadalmában él a zalai identitástudat és a hagyományok tisztelete. A jól képzett, sokféle piacképes kompetenciával rendelkező népesség vállalkozóként versenyképes, munkavállalóként biztosítja a legfejlettebb technológiát képviselő, Zalában működő globális piacvezető ipari és kereskedelmi nagyvállalkozások valamint a mikro- és KKV-k emberi erőforrásait egyaránt.

Az erős belső társadalmi, gazdasági és területi kohéziója révén a külföldi tőke számára is vonzó befektetési célpontot képező erős megye okosan és hatékonyan használja ki egyedülálló európai és magyarországi térszerkezeti adottságait.

Magyarország délnyugat-európai, tengeri kapujában, a Zalából nyíló EU régiók és Magyarország nyugat-dunántúli, közép-dunántúli, dél-dunántúli régiói között elhelyezkedő megye keresett befektetési helyszínként, nemzetközi és régióközi fordítókorongként működik Magyarország iparának és kereskedelmének fejlesztésében.

2.2. A célrendszer

A célrendszer a Zala Megyei Önkormányzat megbízásából a Vitál Pro Kft. által készített Helyzetelemzés (v.13) 7. Helyzetértékelés című fejezetének figyelembevételével készült, mely fejezet tartalmazza a megye lehetséges fejlesztési irányainak bemutatását, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítását valamint a megye speciális, területi meghatározottságú problémáinak és lehetőségeinek meghatározását.

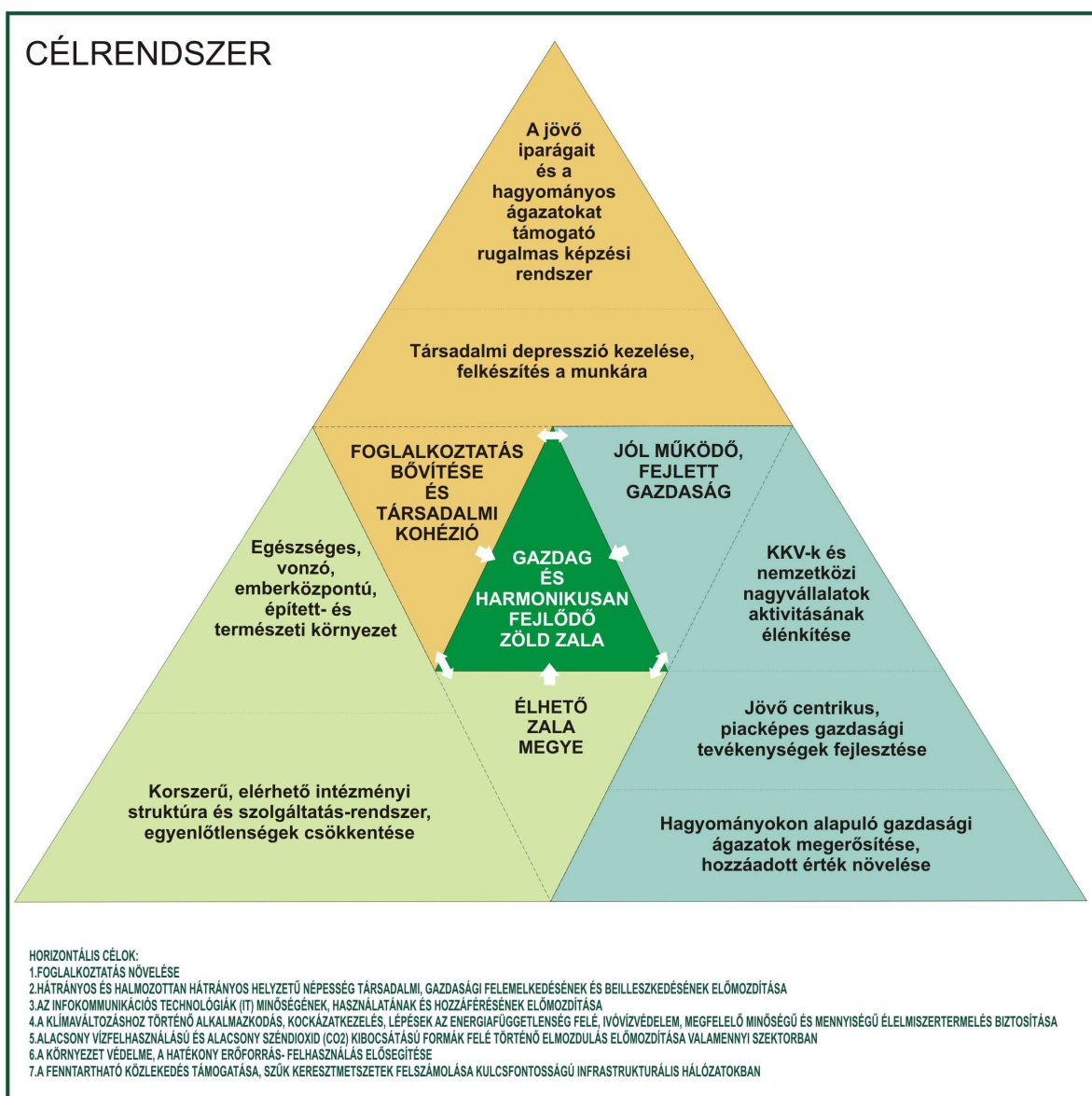
Az vázolt fejlesztési irányok a következők:

- Feldolgozóipari működőtőke-beruházások ösztönzése.
- A gazdaság innovációs bázisának erősítése és stabilizálása.
- A térség közúti elérhetőségének javítása.
- A járásközpontok közösségi közlekedési kapcsolatainak javítása.
- A sármelléki repülőtér működtetésének és fejlesztésének hosszú távú biztosítása.
- A megyei felsőoktatás és szakképzés összehangolása és hatékony fejlesztése, a felsőoktatással is együttműködő innovációs tevékenység támogatása.
- Az agrárgazdaság és vidékfejlesztés területén legfontosabb a meglevő kutatási kapacitás jobb hasznosítása.
- Logisztikai fejlesztések infrastrukturális és szolgáltatási feltételeinek javítása a Nagykanizsa, Letenye határtérségben illetve Zalaegerszegen.
- A népesség csökkenés negatív tendenciájának mérséklése érdekében a közlekedési hálózatok fejlesztésével a térségközpontok megközelíthetőségének javítása.
- A turisztikai szolgáltatások színvonalának emelése.
- Megújuló energia-előállítási potenciál jobb hasznosítása, elsősorban a biomasszán és a termálvízen alapuló potenciál kiaknázása.
- Helyi termékek előállítási és marketing-kapacitásainak fejlesztése, az értékesítés illetve piaci bevezetés támogatása.
- A mezőgazdaság foglalkoztatási hatásának maximalizálása.
- Erdészet, fakitermelés, fafeldolgozás bővítése.
- Kistelepülések humán szolgáltató rendszereinek fenntartható, a település- és közlekedési hálózat jellegzetességeihez alakított kialakítása.
- Az infokommunikációs rendszerek elérhetőségének javítása, köz- és üzleti célú alkalmazások kifejlesztésének ösztönzése.
- A talajszennyezés mérséklése.

- Hulladék-újrahasznosítás rendszerének megszervezése és a szükséges infrastruktúra kialakítása.
- A településhálózat integrált – vállalkozásfejlesztési, életminőségbeli és környezetvédelmi tevékenységeket összefüggéseiben is kezelő – fejlesztése, különös tekintettel.

A helyzetértékelésben a fentiek szerint vázolt fejlesztési irányok jól azonosíthatóan és következetesen jelennek meg a továbbiakban bemutatásra kerülő célrendszerben.

2.3. A célrendszer összefoglaló bemutatása

2.4. Átfogó célok, stratégiai célok, prioritások, elvek és horizontális célok

JÖVŐKÉP 2030-RA		GAZDAG ÉS HARMONIKUSAN FEJLŐDŐ ZÖLD ZALA					
ÁTFOGÓ CÉLOK	1. JÓL MŰKÖDŐ, FEJLETT GAZDASÁG			2. FOGLALKOZTATÁS BŐVÍTÉSE ÉS TÁRSADALMI KOHÉZIÓ		3. ÉLHETŐ ZALA MEGYE	
STRATÉGIAI ÁGAZATI CÉLOK/ 2014-2020-RA	1.) KKV-k és nemzetközi nagyvállalatok aktivitásának élénkítése	2.) Jövő centrikus, piacképes gazdasági tevékenységek fejlesztése	3.) Hagyományokon alapuló gazdasági ágazatok megerősítése, hozzáadott érték növelése	4.) A jövő iparágait és a hagyományos ágazatokat támogató rugalmas képzési rendszer	5.) Társadalmi depresszió kezelése felkészítés a munkára	6.) Egészséges, vonzó, emberközpontú épített- és természeti környezet	7.) Korszerű, elérhető intézményi struktúra és szolgáltatás-rendszer, egyenlőtlenségek csökkentése
PRIORITÁSOK 2014-2020-RA	I. Innovatív, jövőbeni húzóágazatok fejlődésének és hálózatosodásának elősegítése II. Helyi értékekre épülő versenyképes gazdaság megteremtése			III. Oktatási, képzési és közszolgáltatási fejlesztések a társadalmi kohézió és a gazdaság erősítése érdekében	IV. Integrált programok a szegénység és kirekesztettség kezelésére és a fiatalok elvándorlásának mérséklése érdekében	V. Integrált környezetvédelmi programok a következő generációk életésélyeinek megtartása és a környezeti szempontból fenntartható fejlődés érdekében VI. A városi szövet és a települési épített környezet fenntartható fejlesztése	VII. Összehangolt infrastrukturális fejlesztések a területi kohézió erősítése érdekében
STRATÉGIAI TERÜLETI CÉLOK/ 2014-2020-RA	Észak-Zala gazdaság- és iparfejlesztése (Zalaegerszeg, Pacsa, Zalalövő, Zalaszentgrót és térsége)						
	Dél-Zala (Nagykanizsa, Zalakaros, Lenti és Letenye térsége) diverzifikált újraiparosítása és gazdaságának revitalizációja						
	Zala balatoni térsége (Keszthely és Hévíz térsége) kreatív tudásra és természeti értékekre épülő fejlesztése						
HORIZONTÁLIS CÉLOK	1. FOGLALKOZTATÁS NÖVELÉSE 2. HÁTRÁNYOS ÉS HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS HELYZETŰ NÉPESSÉG TÁRSADALMI, GAZDASÁGI FELEMELKEDÉSÉNEK ÉS BEILLESZKEDÉSÉNEK ELŐMOZDÍTÁSA 3. AZ INFOKOMMUNIKÁCIÓS TECHNOLÓGIÁK (IT) MINŐSÉGÉNEK, HASZNÁLATÁNAK ÉS HOZZÁFÉRÉSÉNEK ELŐMOZDÍTÁSA 4. A KLÍMAVÁLTOZÁSHOZ TÖRTÉNŐ ALKALMAZKODÁS, KOCKÁZATKEZELÉS, LÉPÉSEK AZ ENERGIAFÜGGETLENSÉG FELÉ, IVÓVÍZVÉDELME, MEGFELELŐ MINŐSÉGŰ ÉS MENNYISÉGŰ ÉLELMISZERTERMEKLÉS BIZTOSÍTÁSA 5. ALACSONY VÍZFELHASZNÁLÁSÚ ÉS ALACSONY SZÉNDIOXID (CO ₂) KIBOCSÁTÁSÚ FORMÁK FELÉ TÖRTÉNŐ ELMOZDULÁS ELŐMOZDÍTÁSA VALAMENNYI SZÉKTORBAN 6. A KÖRNYEZET VÉDELME, A HATÉKONY ERŐFORRÁS- FELHASZNÁLÁS ELŐSEGÍTÉSE 7. A FENNTARTHATÓ KÖZLEKEDÉS TÁMOGATÁSA, SZŰK KERESZTMETSZETEK FELSZÁMOLÁSA KULCSFONTOSAGÚ INFRASTRUKTURÁLIS HÁLÓZATOKBAN						

2.5. A területfejlesztési koncepció összefüggése más tervekkel, programokkal

A megye fejlődése, „működése” is hatással van a környező tájra, módosíthatja, változtathatja annak elemeit. A környezetszennyezés, levegőszennyezés, szennyvíz- és hulladék-elhelyezés, a közlekedési struktúra, a létesítmények környezethasználatai közvetlenül befolyásolják a megye környezeti minőségét.

A fentiekre tekintettel területfejlesztés tervezése jogszabályon alapuló kötött keretek között történhet.

A területfejlesztési koncepció szoros összefüggésben alapozza meg a területfejlesztési programot és a területrendezési tervet a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet keretei szerint.

A megyei területfejlesztési koncepció kidolgozása során figyelembe kell venni az Országos Területfejlesztési Koncepció és az Országos Területrendezési Tervet.

Az országos infrastruktúra hálózat (közlekedés, közszolgáltatás, stb.) elemei, illetve e Nemzeti Stratégiai Fejlesztések a tervezés során kiemelt figyelmet kapnak.

A területfejlesztés ezért az adottságoktól függően többé-kevésbé sajátos konfliktusterület, amelynek fejlesztése, rendezése az országos infrastruktúrahálózat-fejlesztéssel és a megye lakossága érdekeivel összhangban, együttesen történhet.

A települési környezet minőségét a későbbiekben bemutatott föld-, víz-, levegőtisztaság-védelem, valamint a jelentős hatások (zajterhelés, hulladékok) elleni védelem az épített és természeti környezet minőségét javító fejlesztési lehetőségek koordinált érdekei együttesen határozzák meg, amely összességében a megye egészségi állapotának javulását segítik elő.

3. KÖRNYEZETI HATÁSOK ÉRTÉKELÉSE

3.1. A fejlesztési koncepció környezeti értékelése során figyelembe vett tervek és programok

A fejlesztési koncepció környezeti vizsgálata, értékelése során a következő tervek és programok, dokumentumok lettek figyelembe véve:

- Országos Területrendezési Terv
- Zala Megye Területrendezési Terve 2010 (Pestterv Kft)
- Zala Megyei Területfejlesztési Koncepció Helyzetelemzése (Vitál Pro Kft.)
- Zala Megyei Területfejlesztési Koncepció Javaslattevő Fázis (Városfejlesztés Zrt.)
- Országos Hulladékgazdálkodási Terv
- Nyugat-balatoni és Zala-völgye Regionális Hulladékgazdálkodási Terve

- Nemzeti Település Szennyvízelvezetési és –tisztítási Megvalósítási Program
- Egyedi szennyvízkezelés jogszabályi követelményei
- Zala Megye Környezeti Állapota (Nyugat-dunántúli KTVF)
- Tájékoztató a megye lakosságának egészségi állapotáról (Zala Megyei Kormányhivatal, Népegészségügyi Szakigazgatási Szerv).
- Országos és területi Vízyűjtő-gazdálkodási tervek (Mura vízgyűjtő, Zala, Balaton vízgyűjtő)

3.2. A környezeti állapot és értékelése és a területfejlesztési koncepció készítése során figyelembe vett környezethasználatok

A hatályos jogszabályok követelményei szerint a környezetvédelmi szempontokat a területfejlesztés során érvényre kell juttatni.

A területfejlesztés, környezetvédelemmel kapcsolatos igényeinek megfogalmazásához alapvetően a következők vizsgálata szükséges:

- a meglévő települési környezet jelenlegi állapotának értékelése, a jellemző környezetterhelések elemzése,
- a vonatkozó követelmények, szabályozási előírások ismertetése.

(A környezeti alapállapot és a követelményrendszer alapozza meg a fejlesztési koncepció kialakítását.)

3.2.1. A talaj- és a vizek védelme

A jelenlegi állapot elemzése, helyzetértékelése

Domborzat

A megye területén a domborzat erősen tagolt, többnyire dombos, hullámos. A területet két tájegység határozza meg: a Keszthelyi-hegység, amely a Dunántúli-középhegység része és a Zalai-dombság, amely a Dunántúli-dombság része. A sűrű, csaknem párhuzamos, de dél felé kissé szétterülő völgyek rendszere morfológiailag erősen tagolja. Ez a felszabdaltság nem kedvezett a nagyobb települések kialakulásának, így vált jelelemzővé a „szeges” falutípus. A Keszthelyi-hegység fennsíkszerű platója, több 400m feletti csúccsal a megye legnagyobb átlagmagasságú térszíne, amelyen néhol jelentős magasságkülönbségek is előfordulnak.

Földtan

A megye geológiai viszonyait a térszínnek változatossága és a fiatal képződmények felszíni túlsúlya jellemzi. Zala megye területén jellemzően szénhidrogén-, agyag-, tőzeg, valamint homokkő, dolomit és bazalt bányászatára alkalmas. A megyében korábban Nagykanizsán téglagyár

üzemelt, Tőfejen kerámia burkolóanyagot, Lentiben pedig tetőcserepet gyártanak. Keszthely környéki homokkőbánya a térség díszítő homokkő igényeit szolgálja ki, míg a bazaltbányák (Vindornyaszőllős és Várvölgy) az infrastruktúra-építésének nyersanyagszükségletét biztosítják.

Talajtan

Zala megye legjobb talajadottságokkal rendelkező vidékei a Zala észak-déli irányú völgyétől keletre húzódnak. A meredekebb domboldalakon az erózió hatására kialakuló kopár felületek jobbára csak szőlőművelésre alkalmasak, amelyek elsősorban a Keszthelyi-hegység lejtőin gyakoriak, de előfordulnak a Zalát kísérő dombháton is. A Kis-Balaton térségében a mezőgazdasági termelés szempontból gyenge lápos réti talajok az uralkodók. A megyében a talajviszonyok inkább az erdőgazdálkodásnak kedveznek, a mezőgazdasági termelés szempontjából jó minőségű, termékeny talajok a megye északkeleti tájain húzódnak.

Vízrajz

A felszíni vízrendszert a Zala vízgyűjtője uralja, ami a Balaton vízutánpótlásának mintegy felét biztosítja. A Murához tartoznak a megye déli és délnyugati területei, míg a megye északkeleti szeglete a Marcal folyó vízgyűjtőjéhez tartozik. A megye területén belül további jelentősebb vízfolyások az Alsó- és Felső-Válicka, a Principális a Kerka, a Cserta, Szévíz, és Gyöngyös-patak. A Kis-Balaton területén kialakított I. és II. tározók további jelentős összefüggő – állandó és időszakos – vízfelületet alkotnak. A Balaton vízminősége 2000 óta folyamatosan javul, amely főként a Kis-Balaton szűrőhatásának és a kiépített szennyvízcsatorna-hálózatoknak köszönhető. Az évtizedek óta rossz vízminőségű Keszthelyi-öböl adatai az elmúlt években már kifejezetten jó vízminőséget mutatnak.

A talajvíz összefüggően csak a folyóvölgyekben és a vízfolyások által feltöltött, alacsonyabb térszínű területeken érhető el. Összefüggő talajvíztükör elsősorban a Kerka- és a Mura mentét jellemzi és a Zala-völgyet teljes hosszában. Zala megye a MOL által hazánk egyik legjobban megkutatott és szénhidrogén kutakkal sűrűn feltárt területe. Szinte a teljes megye alatt megtalálhatók a magas hőmérsékletű, különböző rétegekben található termálvizek. Ezek között a legjelentősebb a Hévízi-tavat tápláló réteg, de feltártak termálvizeket jelentős mennyiségben Pusztadericsen (90 °C) és Zalakaroson (99 °C) is. A termálvizek legjelentősebb hasznosítói jelenleg a termálfürdők, de születtek elképzelések geotermikus hasznosításra is.

Éghajlat

Zala megye hazánk tengerhez legközelebb eső nyugati területe, ahol az ország más területeihez képest erősebben érvényre jutnak az atlanti hatások. A megyében ritkábbak a kemény téli fagyok és az erős nyári felmelegedések.

Esőben és hóban gazdag terület, ahol az átlagosnál magasabb sz. évi csapadékösszeg. A megyét pozitív vízháztartás jellemzi, ahol az országos átlagnál magasabb a téli és alacsonyabb a nyári középhőmérséklet. Az éves napsütéses órák száma 1900-1950, amely a Balaton mellett 2000 óra feletti. A csapadékosabb időjárás miatt az átlagosnál alacsonyabb éves napfénytartam mennyisége. A Balaton felülete és víztömege a part melletti 2-3 kilométeres sávban kedvezően befolyásolja a mikroklímát, amely kiváló lehetőséget nyújt bortermelésre.

Vízbázisvédelem

Magyarország hidrogeológiai adottságainak köszönhetően abban a szerencsés helyzetben van, hogy ivóvíz ellátásának 95 %-a a felszín alatti vizekből történik, Zala megyében ez az arány 100 %-os az alábbi megoszlásban:

- talajvíz: 1 %
- rétegvíz: 56 %
- karsztvíz: 20 %
- parti szűrésű víz: 23 %

Ezért hazánkban kiemelt fontossággal bír a felszín alatti vizek tartós védelmének biztosítása. Az 1997-ben megjelent a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízi létesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet, amelyben az előírtak alapján a vízbázisok köré a vízmű hosszú távú üzemeltethetőségét biztosító védőidomot kell kijelölni.

A jó vízbeszerzési lehetőséggel bíró területek mint stratégiai vízkészletek védelem alá helyezésére 1994-ben indult országos program, ennek keretében Zala megyében 3 db un. távlati vízbázis került kijelölésre:

- Lenti, Lentikápolna
- Letenye, Murapart
- Letenye, DK

A meglévő, un. sérülékeny (felszín metszettel rendelkező védőidomok) vízbázisok vonatkozásában 1997-ben indult országos célprogram keretében a sérülékeny, átlagosnál veszélyeztetettebb vízbázisokon állami költségen kerülnek a védőterületek kijelölésre, a program Zala megyében 44 db vízbázist érint.

A vízbázisok közül az alábbi védőterületek meghatározása történt meg (19 db):

- Balatongyörök, Erzsébet-forrás
- Bánokszentgyörgy
- Czerszegtomaj, Dobogói karsztakna
- Czerszegtomaj, Vadaskerti vízbázis
- Gyenesdiás, Jónás-forrás
- Lenti

- Letenye
- Molnári, Murai vízbázis
- Nagypapornak-Misefa, talajvíz
- Nagyrécse
- Pacsa
- Páka
- Pölöske-Bucsuszentlászló
- Vállus
- Vonyarcvashegy, Festetics-forrás
- Zalaegerszeg Nyugat
- Zalaegerszeg Kelet
- Zalalövő
- Zalaszentgrót.

A vízbázisok közül Zalaegerszeg Nyugat, Zalaegerszeg Kelet, Nagyrécse kataszteri problémák miatt ez idáig nem került kijelölésre. Folyamatban lévő vízbázis diagnosztikai munkálatok Zala megyében nincsenek.

A 44 vízbázis közül 25 esetében nem indultak el a diagnosztikai munkák. Ezeken a településeken a rendezési tervekben a VITUKI által 1996-ban lehatárolt előzetes védőterületek kerültek rögzítésre. A vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízi létesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet szerint a védőidom, védőterület kijelöléséig az előzetesen lehatárolt védőidomokra, védőterületekre vonatkozóan a vízügyi hatóságnak e rendelet 10-14 §-aiban leírtakat kell figyelembe venni. Ennek alapján a területfejlesztési koncepciók realizálásánál az előzetesen lehatárolt védőterületek korlátozásokat jelenthetnek. A diagnosztikai munkák lezárásával a védelem alá eső területek nagysága jelentősen csökkenhet, figyelembe véve, hogy ezek a védőterületek 100 éves elérési időre lettek méretezve.

Vízellátás

Zala megyében a közműves vízellátás kezdete az első világháború idejére esik /Nagykanizsa városban (1916)/.

A hatvanas évektől kezdődően Zalaegerszegen, majd a városokban főleg vízmű társulati keretek között az érdekeltek hozzájárulásával indult meg az egészséges ivóvizet biztosító vízművek építése. A települések egészséges ivóvízzel történő ellátása 1994-re befejeződött. Ma a lakások 98 %-a rendelkezik vízbekötéssel. Az aprófalvas településszerkezetből adódóan nagyrészt térségi vízműrendszerek épültek ki. A megye 257 településén a vízellátást 42 db kisebb-nagyobb térségi vízellátó rendszer és 29 db egyedi, egy-egy települést ellátó vízmű biztosítja.

A víznyerés nagyrészt mélyfúrású kutakkal, rétegvízből történik. A Mura mentén a parti szűrésű vízkivétel, a Zala vízgyűjtőjén karsztvíz és minimális talajvíz kivétel is szolgál a vízigény kielégítésére.

A megye víztermelő kapacitása jelenleg 137700 m³/d, amely jelentősen meghaladja a napi csúcsigényt, így az üzemelő vízművek és hálózati rendszerek jelentős szabad kapacitással rendelkeznek.

A megye településein a vízellátást az Észak-zalai Víz- és Csatornamű Zrt., a Dél-zalai Víz- és Csatornamű Zrt., a Dunántúli Regionális Vízmű (DRV), valamint az AQUAZALA Kft. szolgáltatja döntő részben. További vízszolgáltató még a CORVUS-VÍZ Kft., a Bázakerettyei Önkormányzat, valamint 3 település Vas megyei vízbázisról kap ivóvizet, melynek szolgáltatója a Vasi Víz Zrt. üzemeltetésében.

Az Észak-zalai Vízmű 124 településen végez víziközmű szolgáltatás, melynek biztosítása érdekében 38 ivóvízművet és 9 szennyvízművet üzemeltet. A Dél-zalai Vízmű 103 települése lát el ivóvízzel, emellett 48 településen biztosítja a szennyvízelvezetést és tisztítást. A Dél-zalai Vízmű hálózatán több mint 40.000 bekötés és 81 víztározó található, mely kapacitása 22760 m³. A Dél-Zalai Vízmű szennyvízelvezetés és -tisztítás Nagykanizsa és további 48 településen végez, 547 km hosszú csatornahálózattal és 132 szennyvízátemelővel. Ez azt jelenti, hogy a vízmű szolgáltatási területén 83 %-os a csatornaszolgáltatást igénybe vevők aránya. A DRV Nyugat-Balaton Regionális Vízmű 15, az AQUAZALA Kft. 34 db, a CORVUS-VÍZ Kft. 3, a Bázakerettyei Önkormányzat 1 településen végez víziközmű szolgáltatást.

A szolgáltatók felkészültsége megfelelő, az üzemeltetéshez szükséges tárgyi és személyi feltételek biztosítottak.

A termálvizek vonatkozásában az Alsópáhoki Kolping Hotel, a Nagykanizsai strand, a Zalakarosi Gyógyfürdő, a Lenti Gyógyfürdő, a Kehidakustányi Gyógyfürdő, a zalaszentgróti Coca-Cola, Hévízen a Helios, valamint a Szent András kórház kútjai rendelkeznek kijelölt védőidommal. Ezen védőidomok közös jellemzője, hogy a felszín nem éri el, így elsősorban a mennyiségi vízgazdálkodás alakításában játszanak szerepet.

A szennyvízkezelés helyzete

Zala megyében létesültek nagytérségi csatornarendszerek (Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Lenti), valamint a helyi, települési szintű rendszerek. Gyakori továbbá a két vagy több település, vagy város és a környező települések együttes szennyvízelvezetése, illetve közös szennyvíztisztítása (kistérségi és szennyvíz-agglomerációs rendszerek) is.

A vízbevezetéseket a Zala vízgyűjtőn két nagyobb csoportba lehet sorolni. Az egyik a kommunális szennyvízbevezetés, mely több mint 13 millió m³/év, melyből kiemelkedően nagy mennyiséget vezet be a Gyöngyös-folyásba a Keszthelyi szennyvíztisztító telep, illetve a Zala folyóba a Zalaegerszegi szennyvíztisztító telep. A zalaegerszegi szennyvíztisztító telep bővítése, korszerűsítése megvalósult, így a tisztítás hatékonysága megfelelő. A vízgyűjtőn 130 település csatornázott. A településeken összegyűjtött szennyvizet 40 db szennyvíztisztító telep fogadja összesen 79805 m³/d tisztítási kapacitással, 165013 LE. A tisztító telepek tápanyag eltávolítási fokozattal is

ellátottak. A két nagy rendszer együttes vízbevezetése éves szinten meghaladja a 11,4 millió m³-t.

Ma Zala megyében 130 településen üzemel szennyvízközmű. A 130 település szennyvize 40 db szennyvíztisztító telepen kerül tisztításra. A megyében tisztítatlan szennyvíz az élővízi befogadóba legálisan nem kerül.

Zala megye területe a Balaton vízgyűjtő és a Mura részvízgyűjtő területén helyezkedik el. Az utóbbi vízgyűjtő területen található regionális szennyvíztisztítás a Nagykanizsai szennyvíztisztító telepen történik. A Nagykanizsai szennyvíztisztító telep bővítése, rekonstrukciója folyamatban van.

A Mura vízgyűjtő területén kisebb rendszert alkot a Cserta, Also-Válicka vízrendszer. Néhány szennyvíztisztító tisztított szennyvize időszakos vízfolyásba kerül bevezetésre.

A szennyvíztisztítók üzemszerű működése során ugyan történtek határérték túllépések, azonban elmondható, hogy a több települést érintő szennyvízrendszerek korszerűsítése megvalósult, így a szennyvíztisztításból adódó felszíni, felszín alatti vizek szennyezésének kockázata nagymértékben lecsökkent. Zala megye területén kis számban ugyan, de üzemelnek olyan szennyvíztisztító telepek, melyek nem tudják teljesíteni az érzékeny felszíni vízgyűjtőre vonatkozó kibocsátási határértékeket.

A felszíni vizek minősége védelmének szabályairól szóló 220/2004. (VII. 24.) Korm. rendelet rendelkezése szerint a kibocsátási határérték évi kétszeri vagy ennél többszöri 20 %-os túllépése esetén, továbbá a települési szennyvíztisztító telepeknél a 2. számú melléklet 2/I. 2.7.2. a) pontja szerinti követelmények meg nem tartása esetén a környezetvédelmi hatóság a szennyezést okozó kibocsátót, a közcsonakra és közös üzemi tisztító esetén annak tulajdonosát szakértő által is elkészíthető szennyezéscsökkentési ütemterv benyújtására és jóváhagyatására és az abban foglaltak megvalósítására kötelezi. A szennyezés csökkentési ütemtervek határidőre (2015. december 31.) történő megvalósításával a szennyvíztisztító telepek határérték feletti szennyezésének megszűnése várható.

Zala megyében található nagyobb ipari üzemek kibocsátott szennyvizei zömében előkezelést követően települési szennyvíztisztítóba kerülnek. Ennek következtében jelentős ipari szennyezés nincs.

A csatornázottság aránya ugyan egyre növekszik, azonban elmondható, hogy 127 településen még nincs kiépített csatornahálózat, és a keletkező szennyvizet ingatlanonként zárt gyűjtőbe gyűjtik. A zárt gyűjtők sok esetben nem megfelelő műszaki védelemmel készültek, így az elszívárgásból adódóan a felszín alatti, valamint a felszíni vizek folyamatosan szennyeződnek. A települési folyékony hulladék elhelyezése, kezelése sok település esetében nem megoldott, mivel a szennyvíztisztító telepek nagy része nem tud települési folyékony hulladékot fogadni. A települési folyékony hulladék nagy távolságra történő szállítása sem környezetvédelmi, sem gazdasági szempontból nem jelent hosszútávon megvalósítható megoldást.

Szennyvízelvezetés és -tisztítás

Zala megyében 2011. év végén a csatornahálózat hossza 1511,947 km volt. A megye lakásállománya 126972 db volt, ebből a szennyvízcsatorna-hálózatra való rákötési arány növekszik, vannak települések, melyeken az arány meghaladja a 90 %-ot, azonban a megye átlagos rákötési aránya 70 %-os. Az üzemelő 39 db szennyvíztisztító telep kapacitása 79805 m³/d.

A szennyvíztisztítás során keletkező szennyvíziszap kezelése, elhelyezése megoldott. A hasznosítási, illetve elhelyezési módok közül elsődleges a mezőgazdasági hasznosítás sűrített, illetve víztelenített állapotban. A szennyvíziszap kis hányada kerül komposztálás után szeméttelapi rekultivációra. A szennyvíziszap biogáz előállítás során történő hasznosítása, majd a biozagy termőföldön történő elhelyezése egyre elterjedtebb a megyében.

Zalaegerszeg város és 44 település szennyvízelvezető rendszere egy közös rendszert alkot. A 44 település szennyvize a Zalaegerszegi 17000 m³/nap, 180000 LE kapacitású regionális szennyvíztisztító telepre van bevezetve.

Észak-keleti főgyűjtő: Egervár, Lakhegy, Gősa, Vasboldogasszony, Alibánfa, Vöckönd, Zalaistván, Pókaszepetk, Kemendollár, Zalaszentlőrinc, Zalaszentiván, Nemeshetés, Nemessándorháza, Nemesszentandrás, Búcsúszentlászló, Kisbucsa, Alsónemesapáti, Nemesapáti, Pethőhenye;

Észak-nyugati főgyűjtő: Keménfa, Salomvár, Zalacséb, Zalaszentgyörgy, Kávás, Boncodföldre, Bagod, Zalaboldogfa, Nagykutas, Kiskutas, Kispáli, Nagypáli;

Dél-nyugati főgyűjtő: Csonkahegyhát, Németfalva, Dobronhegy, Hottó, Böde, Babosdöbréte, Teskánd;

Déli főgyűjtő: Pusztaszentlászló, Söjtör, Bak Sárhida, Csatár, Bocföldre.

Zalaegerszegen és a kapcsolódó településeken elválasztott rendszerű, többségében gravitációs üzemű szennyvízcsatorna hálózatok épültek ki, kivételt képez Bagod település szennyvízelvezetése, ahol nyomás alatti rendszer található. Rákötési arány 79 %.

Kiépült csatornahálózat hossza: 432 km gravitációs, 223 km nyomóvezeték. Helyi és regionális átemelők száma 222 db.

Nagykanizsa városban vegyes rendszerű, tehát részben egyesített, részben elválasztó rendszerű csatornahálózat épült ki. Általánosságban elmondható, hogy a központi városrészben a régebben épült szennyvízcsatornák egyesített rendszerűek, míg az új lakótelepeken és a külső városrészekben döntően elválasztó rendszerű szennyvízcsatornák épültek.

A kiépített csatornahálózat hossza Nagyrécsével együtt 244 km gravitációs, 49 km nyomóvezeték, az átemelők száma 50 db.

Az összegyűjtött szennyvíz az A/0 technológiájú 25000 m³/nap, 118100 LE kapacitású szennyvíztisztító telepre van bevezetve. A telep része 2 db egyenként 10500 m³ térfogatú záportározó medence.

A szennyvíztisztító telep települési folyékony hulladékot (szippantott szennyvizet) átlag 20 m³/nap mennyiségben (hetente 3 alkalommal,

alkalmanként max. 50 m³/nap mértékben) fogadhat. Továbbá 8000 m³/év EWC 190703 kódszámú hulladéklerakóból származó nem veszélyes csurgalékvíz befogadását és kezelését, valamint a Saubermacher-Pannonia Hulladékgyűjtő Kft. EWC 161002 kódszámú csurgalékvizét 2000 m³/év mennyiségben.

A tisztított szennyvizek befogadója a Dencsár árok 1+635 km szelvénye.

A naponta elvett fölösiszap pálcás sűrítőre, majd innen szigetelt földmedencékbe kerül. A tárolt iszapot injektáló berendezéssel mezőgazdasági területen helyezik el.

A Nagykanizsa agglomeráció többi 18 településéből 14 településen nincs csatorna.

A Keszthely térségi Balatoni IV. számú szennyvízelvezetési régióhoz való csatlakozással 2007-ben elkészült Zalavár és Sármellék továbbá Szentgyörgyvár községek szennyvízcsatorna hálózatának rákötése a Keszthelyi szennyvíztisztító telepre. Keszthely város és 16 település szennyvízelvezető rendszere egy közös rendszert alkot.

A 17 település szennyvize a keszthelyi 21500 m³/nap, 89583 LE kapacitású regionális szennyvíztisztító telepre van bevezetve.

A telep hidraulikai terhelésének kiegyenlítése céljából 2400 m³ térfogatú záportározó létesült. A szennyvíztisztító telepen két önálló tisztítástechnológiai sor üzemel, a 3 db egyesített műtárgy felhasználásával (7500 m³/d kapacitású) kialakított szimultán denitrifikálást megvalósító egyesített műtárgyblokk sor valamint a Caroussel rendszer kiegészítésével létrehozott biológiai N/P eltávolító egység 14000 m³/d kapacitással. A két tisztítórendszerből eltávolított 0,8 % szárazanyag tartalmú biológiai fölösiszap sűrítését 2 db folyamatos üzemű pálcás sűrítő végzi. A sűrített iszap szárazanyag tartalma 2,7-3,3 %. A sűrített iszap 60-65 % -a víztelenítés nélkül elszállításra kerül az átmeneti tárolókba, 35-40 % -a gépi víztelenítésre kerül. Víztelenített iszap mezőgazdasági területen injektálásra kerül.

A tisztított szennyvíz befogadója október 15-től április 15-ig (téli) a Gyöngyös folyás 0+760 km szelvénye, április 15-től október 15-ig (nyári) a lápi kazetták északi részén, a kazettákat körülvéő körárkok, K-i és Ny-i irányba. Itt a láp területén szétterülve túlnyomórészt a láp párolgási veszteségét pótolja, illetve a felesleges vízmennyiség zömében a középső szivattyútelepen történő szivattyú átemeléssel az Egyesített övcsatorna 2+090 km szelvényébe kerül. A kiépített szennyvízcsatorna hálózat hossza 473 km, az átemelők száma 73 db. Az átlagos csatornázottság 82 % körüli.

Zalakaroson 2007-ben a meglévő 1000 m³/nap kapacitású 2 db kétszintes ülepítőből, és 2 db nyárfás szűrőmezőből álló szennyvíztisztító telepen egy 1600 m³/nap (13820 LE) kapacitású biológiai (tápanyag eltávolítással is ellátott) szennyvíztisztító épült a nyárfás szűrőmezők elé, amelyek a jövőben utótisztítóként fognak üzemelni. A szennyvízelvezető rendszer is bővült és ma már Zalakaroson kívül még 5 település szennyvize érkezik a szennyvíztisztító telepre.

2009. évtől a Zalakomári szennyvíztisztító telep négy község szennyvízcsatorna hálózatával egy közös rendszert alkot. Zalakomárra kerül bevezetésre északi irányból, Balatonmagyaród, míg délkeleti irányból egy közös ágon Nemesvid és Somogysimonyi (Somogy megye) szennyvize.

A kiépített szennyvízcsatorna hálózat elválasztó rendszerű, nagyrészt gravitációs üzemű, de a domborzati viszonyok miatt összesen 17 db szennyvízátemelő is épült. A kiépített csatornahálózat hossza gravitációs vezetékek 37,7 km, nyomóvezetékek 21,1 km.

Az összegyűjtött szennyvíz a 450 m³/nap 4.500 LE kapacitású szennyvíztisztító telepre van bevezetve.

A szennyvíztisztító telep technológiai egységei: gépi tisztítású finomrács (5 mm pálcaközzel), telepi átemelő, kombinált biológiai műtárgy (anaerob tér, anoxikus tér, aerob tér, utódenitrifikáló tér, utóülepítő), 19 m³ hasznos térfogatú puffertér, homokszűrő, 4 db egyenként 1,3 ha területű nyárfás szűrőmező, drénvíz átemelő, fertőtlenítő műtárgy.

A tisztított szennyvizek befogadója a Kiskomáromi csatorna 12+470 km szelvénye.

Az elvett fölösiszap gravitációs iszapsűrítő műtárgyra, majd iszapvíztelenítő szalagszűrő présre kerül. A víztelenített iszap a nagykanizsai szennyvíztisztító telep iszaptározójába szállítják.

Pacsa, Nagypap, Misefa, Nemesrádó, Szentpéterúr, Zalaigrice községek csatornahálózatán összegyűjtött szennyvíz tisztítására a pacsei szennyvíztisztító telepen kerülnek megtisztításra.

A pacsei szennyvízcsatorna hálózatra való rákötéssel került kiépítésre, majd 2008 évben üzemeltetésre került Zalaszentmihály és Pölöske községek szennyvízcsatorna hálózata.

A két településen elválasztott rendszerű, nagyrészt gravitációs üzemű szennyvízcsatorna hálózat épült, a domborzati viszonyok miatt jelentős számú átemelővel.

A mechanikailag előtisztított szennyvizet az eleveniszapos biológiai medencékbe emelik. A 2 db eleveniszapos medence és a 2 db utóülepítő két, párhuzamosan működő biológiai tisztító sorként üzemel. Az eleveniszapos biológiai medencékben szakaszos levegőztetés és keverés mellett aerob és anoxikus ciklusok váltakozásával történik meg a szervesanyag lebontása. A levegőellátás biztosítása finombuborékos mélylégbefúvással történik. A medencékben új oldott oxigén és redoxpotenciál mérő műszer került felszerelésre, mindkét medencébe új gépészeti berendezések kerültek. A levegőztető rendszert ellátó fúvók vezérlése a levegőztető medence oldott oxigén koncentrációja alapján történik.

Az eleveniszapos levegőztető medencékből az eleveniszap-szennyvíz keverék az utóülepítőbe folyik, ahol megtörténik az eleveniszap leválasztása. Mindkét utóülepítőről a szennyvíz gravitációsan folyik a fertőtlenítőbe.

Iszapkezelés:

- Iszapsűrítő

Az utóülepítőkből a fölösiszapot csavarszivattyú segítségével a gravitációs sűrítőbe, iszaptárolóba szivattyúzzák. A sűrítőben ülepített iszap szárazanyag tartalma kb. 3 %.

A szennyvíztisztító telep hidraulikai kapacitása 650 m³/d, szervesanyag eltávolító kapacitás: 5525 LE. A kiépült csatornahálózat hossza 54668 fm gravitációs és 29957 fm nyomott rendszerű. A rendszeren 22 db szennyvízátemelő található. A tisztított szennyvizek befogadója a Principális csatorna 48+970 km szelvénye.

Nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz kezelése

Zala megye 182 településéből mintegy 131 rendelkezik csatornahálózattal. A csatornahálózattal nem rendelkező településeken keletkező nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz környezetszennyezést kizáró kezelése és elhelyezése nem, vagy csak részben megoldott.

A szennyvíztisztító telepek közül mindössze 4 telepen (Zalaegerszeg, Nagykanizsa és Lenti, Esztergályhorváti) van lehetőség települési folyékony hulladék fogadására. Erre való tekintettel az önkormányzatnak komoly nehézségekkel kell számolnia, amennyiben a települési folyékony hulladék közszolgáltatást megfelelően biztosítani akarja.

A közszolgáltatás körében begyűjtendő folyékony hulladék mennyiségét sajnálatosan lényegesen csökkenti az ingatlanok csatornapótló berendezéseinek nem megfelelő állapota miatt bekövetkező helybeni elszikkadás, valamint az illegális elhelyezés.

Tekintettel arra, hogy Zala megye számos települése található a Balaton vízgyűjtő területén, a jelenleg nem csatornázott területeken keletkező települési folyékony hulladékból adódó szennyezések közvetve a Balatont veszélyeztetik. Mindezek alapján a települési folyékony hulladék mennyiségének a legális csökkentésére kell törekedni, am a települések további csatornázásával és az elvezetett szennyvíz tisztításával oldható meg.

Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és –tisztítási Megvalósítási Program

A Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és –tisztítási Megvalósítási Programról (a továbbiakban: „A” program) a 25/2002. (II. 27.) Korm. rendelet, az „A” program tervezési alegységét képező szennyvízelvezetési agglomerációk lehatárolásáról pedig a 26/2002. (II. 27.) Korm. rendelet rendelkezik.

A 26/2002. (II. 27.) Korm. rendelet alapján az „A” program része minden 2000 lakosegyenértéknél (LE) nagyobb település, továbbá több település is alakítható ki szennyvízelvezetési agglomerációt a rendelet szerinti lehatárolási szempontok figyelembevételével. Amennyiben az így kialakított szennyvízelvezetési agglomeráció terhelése eléri a 2000 LE-t, az agglomeráció szennyvízelvezetése és –tisztítása szintén a „A” program részét képezi.

A vonatkozó rendeletek előírásaiból adódóan Zala megye jellemzően 2000 LE-nél kisebb településeinek szennyvízelvezetésére és –tisztítására a több

település összefogásával létrejövő agglomerációk kialakítása jöhet számításba, ugyanis a 2000 LE-nél kisebb települések a vonatkozó jogi szabályozás szerint nem élveznek prioritást.

Fontos megjegyezni, hogy a 26/2002. (II. 27.) Korm. rendelet 3. § (9) bekezdése szerint 25/2002. (II. 27.) Korm. rendelet 2. számú mellékletében nem szereplő települések önkormányzatai legkorábban csak 2015. december 31. után kerülhetnek a szennyvízelvezetési agglomerációs jegyzékbe.

Egyedi szennyvízkezelés jogszabályi követelményei

Az egyedi szennyvízkezelésre lehatárolt területek közé tartoznak az agglomerációba a Nemzeti Települési Szennyvíz-elvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programról, valamint a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programmal összefüggő szennyvízelvezetési agglomerációk lehatárolásáról szóló kormányrendelet szerint nem tartozó települések, illetve településrészek, lakott területek,

Továbbá egyedi szennyvízkezelésre lehatárolt területek közé tartoznak az agglomerációba tartozó települések azon részei, ahol közműves szennyvízelvezető művek létesítése a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programmal összefüggő szennyvízelvezetési agglomerációk lehatárolásáról szóló kormányrendelet szerint nem indokolt.

Az egyedi szennyvízkezelésre lehatárolt területeken a szennyvíz keletkezésével érintett ingatlan tulajdonosa köteles gondoskodni a szennyvíz egyedi kezeléséről és ártalommentes elhelyezéséről olyan módon, hogy a szennyvíz elhelyezése ellenőrizhetően nem eredményezheti a felszíni és a felszín alatti vizek minőségi és mennyiségi állapotának romlását.

A talaj adottságainak, a felszín alatti víz mélységének és a települési szennyvíz mennyiségének figyelembevételével méretezett, tisztítómezővel ellátott oldómedencés létesítmény és az egyedi szennyvízkezelő berendezés (a továbbiakban együttesen: egyedi szennyvízkezelő létesítmény) a vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlásáról szóló kormányrendeletnek, valamint a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról szóló 147/2010. (IV. 29.) Korm. rendelet 25. -28. §-ai rendelkezéseinek megfelelően létesíthető.

E témakörben meg kell említeni még a különböző természetközeli eljárásokat, amelyek hazai alkalmazása eddig csak minimális teret kapott. Megítélésük megosztja a szakembereket. Zala megyében ún. gyökerteres szennyvíztisztító Kacorlak községben üzemel. Közzolgáltatásba vont egyedi kisberendezések alkalmazására nem áll rendelkezésre tapasztalat. Az egyedi berendezések közzolgáltatásba történő alkalmazása mind jogi, mind ellenőrzési nehézségekbe ütközik. Zala megyében Gétye településen jelenleg a szennyvízkezelési közzolgáltatás egyedi kisberendezésekkel történő megoldása folyamatban van.

Szennyvízkezelés helyzetének összefoglalása

A szennyvizek kezelése tekintetében alapvetően két megoldás lehetséges. Az egyik – a kedvezőbb – megoldás a közcsonatnán elvezetett szennyvizek kezelése, a másik megoldás pedig a nem csatornázott területek közcsonatnán el nem vezetett szennyvizének a kezelése.

Az ingatlanokon keletkező kommunális szennyvizek és a szükség szerint előtisztított technológiai jellegű szennyvizek a közcsonatnán elvezetve a megyében működő szennyvíztisztító telepekre jutnak

A tisztítókon minimum 2 fokozatú tisztítás biztosított, de a nagyobb kapacitásúaknál és az érzékeny területen lévőknél 3. fokozatként tápanyag-eltávolítás is történik. A szennyvíztisztító telepek egy része nem tudott megfelelni a tisztítási követelményeknek. A nagyobb szennyvíztisztító telepeken mára már megvalósultak a szükséges bővítések, így várhatóan a jövőben a tisztítás hatásfoka javulni fog.

Zala megyében a szennyvíz csatornázottság folyamatosan javult, azonban még mindig számos településen nincs kiépített hálózat. A megye nagy része Balaton vízgyűjtő területe, így a Balaton vízminőséges szempontjából is alapvető fontosságú a szennyvízkezelés megoldása.

Az ingatlanokon keletkező, közcsonatnán el nem vezetett szennyvízről, mint települési folyékony hulladékról kell gondoskodni. A települési folyékony hulladék begyűjtését, elhelyezését az önkormányzatoknak közszolgáltatás keretében kell biztosítani. Az ingatlanok szennyvízgyűjtést szolgáló létesítményei általában nem biztosítják a környezetszennyezés kizárását, a szennyvíz jelentős része helyben elszikkad, illetve számottevő az illegális elhelyezés is.

A begyűjtésre kerülő hulladék legbiztonságosabb kezelését az arra alkalmas szennyvíztisztító telepeken lehet megoldani. A megyében 4 telep tudja fogadni a tengelyen beszállított szennyvizet, korlátozott mennyiségben.

A Zala megyében egyébként kismértékű, mezőgazdasági területeken való barázdateknős elhelyezés.

A települési folyékony hulladékok kezelésének jelenlegi helyzete összességében kritikusnak értékelhető, rövidtávon javulás sem várható. A képződő folyékony hulladék mennyiségének csökkentése érdekében a települések további csatornázása és a szennyvíz tisztítása elsődleges feladat.

Felszíni vizek rendezése

A felszíni vizek állapotáról akkor kapunk teljes és reális képet, ha együtt tekintjük át a térség vízrendezéssel, vízhasznosítással, vízkárelhárítással, vízminőség-védelemmel kapcsolatos helyzetét. A különböző, vízzel kapcsolatos tevékenységek összehangolását szolgálja a Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási tervéről szóló 1042/2012. (II. 23.) Korm. határozat.

A vízfolyások rendezésére az ember életterének bővülése miatt egyre nagyobb szükség van. A vízrendezés célja kettős. Cél az, hogy a vizek kártétel nélkül, gyorsan, rendezett körülmények között levonuljanak, ugyanakkor cél az is, hogy a vízhiányos időszakokban megmaradjon egy folyamatosan rendelkezésre álló mennyiség, amiből a hiányzó csapadék pótolható.

A vízfolyások a völgy mélypontján haladva a környező területek csapadék- és forrásvizeinek befogadói. E területek gazdasági jelentőségétől függően gondoskodni kell rendezésükről és karbantartásukról, hogy a szükséges mértékű vizek levezetésére mindenkor alkalmasak legyenek, valamint szolgáltatni tudják a területen felmerülő vízigényeket az élővilág figyelembe vételével.

Az árvizek és a helyi vízkárok megelőzése érdekében térségi vízrendezési tervek készülnek, beruházási munkák keretében rendezésre kerülnek a vízfolyások érintett szakaszai. Ezek a rendezések a mai igényeknek megfelelően figyelembe veszik a területi, gazdasági, természetvédelmi, társadalmi elvárásokat is. A nagyobb volumenű vonalas létesítmények (mint pl. M7-M70 autópálya építése, 86-os számú főút korszerűsítése) hosszabb-rövidebb szakaszokon gyakran jelentős beavatkozást jelentenek a környék mikrodomborzatára, s így a lokális lefolyási viszonyokba. Fontos, hogy ezen társadalmi és gazdasági szempontból fontos beruházások vízrendezési vonatkozásai is minden esetben megnyugtató mértékben tisztázásra kerüljenek.

Zala megye területe 4 vízgyűjtőn helyezkedik el: legnagyobb részét a Mura és a Zala vízgyűjtője uralja, míg a Balaton közvetlen vízgyűjtője, valamint a Marcal vízgyűjtőjének egy kis része érinti. A megye területének 46 %-a Zala-Balaton vízgyűjtőhöz, 52 %-a a Mura vízgyűjtőjéhez és a 2 %-a a Marcal vízgyűjtőjéhez tartozik. Az érintett vízgyűjtők közül egyik sem kizárólagosan Zala megyében található.

Mura-vízgyűjtő

A Mura vízgyűjtője dominánsan Ausztria és Szlovénia területére esik, Magyarországon közvetlenül a drávai torkolat feletti bal parti területek találhatók. A Principális-csatorna teljes vízgyűjtő területe 609,4 km², a Kerka magyarországi vízgyűjtő területe 1025 km². A két vízfolyás közötti kisebb patakok együttes vízgyűjtő területe 228 km².

A Principális-csatorna 54 km hosszú, a XIX-XX. század fordulóján mocsaras, lefolyástalan területek lecsapolásával hozták létre. Mintegy 30 km-es alsó szakaszán jó adottságú mezőgazdasági területeken halad. A felső szakaszán a völgyfenék ma is mocsaras jellegű. A korszerű, a természetes állapotnak, a lakossági és a gazdasági igényeknek is megfelelő rendezése szükséges lenne.

A Kerka rendkívül heves vízjárású, dombvidéki jellegű vízfolyás. A teljes 1762 km²-nyi vízgyűjtő területének mintegy 2/3-a tartozik Magyarországhoz, melynek 40 %-a erdő, 40 %-a mezőgazdasági művelés alatt áll, míg a többi belterület. A trianoni határ-megállapítás hosszú ideig jelentősen nehezített a vízgyűjtő egységes szemléletű kezelését, mert a főág és a mellékágak többsége is több helyen határt keresztez.

A Kerkát az 1960-as években rendezték, de ennek ellenére szinte minden tekintetben természetesnek mondható, jó ökológiai állapotban van. Magyarországi hossza 53,7 km. A legjelentősebb mellékágai a Cserta és a Lendva. Utóbbinak csak kis része tartozik Magyarországhoz. Mindhárom vízfolyás 300-400 m tengerszint feletti magasságon ered, a torkolatnál a Mura-völgy 148,00 mBf szintű. A nagyeresű völgyekben az árvizek nagyon gyorsan kialakulnak, mint ahogy történt az 1998-ban is, mely árvizet követően elengedhetetlenné vált a térség árvízvédelmi fejlesztése.

A vízgyűjtőn nagyobb vízrendezési munka a közeljövőben a Szentgyörgyvölgyi-patak revitalizációja lesz, melynek tervei már elkészültek.

Zala-vízgyűjtő

A Zala teljes vízgyűjtő területe 2622 km², melynek túlnyomó része Zala megye területén található. A teljes vízgyűjtő a Zalai-dombság területén fekszik. Meghatározó vízfolyása a Zala, melynek forrásai a nyugati országhatár közelében, Szalafő térségében erednek. Onnan a vízfolyás K felé halad, majd Zalaegerszeg várost érintve, Zalabér térségében D felé kanyarodva, a Kis-Balaton Vízvédelmi Rendszeren keresztül folyik a Balatonba, melynek fő táplálója.

A Zala fontosabb mellékvízfolyásai a Felső-Válicka, a Marótvölgyi-csatorna, a Sárvíz, a Szévíz és a Zala-Somogyi-Határárok.

A vízgyűjtő része a jelenleg is építés alatt álló Kis-Balaton Vízvédelmi Rendszer, mely hajdan a Balaton öbleként, később mocsárként létezett Zala-völgy ismételt elárasztásával kialakult vizes terület. A mintegy 200 évvel ezelőtti, természetes állapothoz hasonlító viszonyokat próbálják vele mesterségesen előállítani. Az I. ütem (Hídvégi-tó) 1985-ben került elárasztásra, melyet 1992-ben a II. ütem addig elkészült kis részének (Ingói-berek) elárasztása követte. A II. ütem továbbépítésére azóta várat magára, de a közeljövőben előrelépés várható.

A vízgyűjtőn nagyobb vízrendezési munkaként az elmúlt években a Zalaegerszeg csapadékvizeinek egyik fő befogadójaként számon tartott Vizslaréti-árok rendezése, átépítése zajlott, mely idén tavasszal került átadásra.

Kis-Balaton Vízvédelmi Rendszer

A XIX. századig a Kis-Balaton tava egységet képezett a Balatonnal, a mai tó nyúlványa volt. A vízfelület komoly szerepet játszott abban, hogy a Zala lerakja hordalékát és szervesanyag-tartalmát, mielőtt a Balatonba ömlik. A XIX. században azonban jelentős változások következtek be a térségben, amelyek a Kis-Balaton vízzel borított területeinek csökkenéséhez vezettek. A Balaton D-i partján futó vasútvonal miatt komoly szabályozási munkákat végeztek, aminek következtében a tőü vízszintje jelentősen csökkent. A XX. századtól a környék gazdálkodói is művelésre alkalmas területeket igyekeztek elhódítani a mocsárvilágtól lecsapolásokkal és mesterséges csatornák

kialakításával, ami tovább csökkentette a vizes élőhelyek arányát. A fenti folyamatok miatt a XX. század közepére a Kis-Balaton fokozatosan elvesztette szűrő funkcióját. Ehhez hozzáadódott a vízgyűjtőn folyó intenzív mezőgazdasági kemizáció, a fokozódó urbanizáció, a Balaton-üdülőtérület rohamos fejlődése és terjedése, az infrastruktúra hiányosságai, melyek együttesen a Balatonba jutó vizek minőségének fokozott és gyors romlásához vezettek. A tóba jutó nagy mennyiségű hordalék, tápanyagok ugyanis jelentős eutrofizációs folyamatokat eredményezett, mivel a Zala így már nem a Kis-Balaton mocsaras térségében, hanem a Keszthelyi-öbölben rakta le hordalékát. Ennek első látványos jele a Keszthelyi-öbölben 1966-ban megfigyelt vízvirágzás volt.

A kutatási eredmények alapján bebizonyosodott, hogy a tápanyagok (foszfor, nitrogén) és az egyéb hordalékok nagy mennyisége felelős a víz algásodásáért, az eutrofizációért. Ezért az 1970-es években a Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság kidolgozott egy tervet a „Kis-Balaton Vízvédelmi Rendszer” (KBVR) kiépítésére, ami a Kis-Balaton újbóli mesterséges elárasztását, a mocsárvilág rehabilitációját foglalta magában. A Balaton vízutánpótlásának 45 %-át a Zala folyó szállítja az összes terhelés kb. felét kitevő tápanyaggal, hordalékkal együtt a Keszthelyi-öbölbe, mely a tó felületének mindössze 6,5 %-át, térfogatának 4,3 %-át teszi ki. Az öböl sajátos áramlási viszonyai miatt a beérkező tápanyag és hordalék nagyrészt ott is marad. A hajdani mocsárvilág mesterséges rekonstrukciójával elérhető, hogy a Zalával érkező tápanyagokat a különböző növényi szervezetek még a Balatonba jutás előtt felvegyék, és ezáltal csökkenjen a Balaton terhelése.

A munka két ütemben valósult meg: az I. ütem a Hídvégi tó kialakítása 1985-re, a II. ütem, a Fenéki-tó ÉNy-i része (az ún. Ingói-berek) 1992-ben került elárasztásra. A II. ütem a mai napig nem készült el teljes egészében. Idén áprilisában azonban megállapodás született arra vonatkozóan, hogy a II. ütemet 2015 februárjáig befejezik. A megvalósítandó megoldás a mintegy 200 évvel ezelőtti, természetes állapothoz hasonlító viszonyokat idéz elő.

A várakozásoknak megfelelően a mocsárvilág gyorsan regenerálódott, ezért a vízminőségvédelmi funkció hamar kiegészült természetvédelmi célokkal is. Így a terület jelentős része pillanatnyilag fokozottan védett élőhely, természetvédelmi kezelője a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság. A terület a vízimadarak élőhelyéről szóló Ramsari-egyezmény hatálya alatt áll.

A környezetvédelmi hatóság mérési eredményei azt mutatják, hogy a beruházás – főként az I. ütem – egyértelműen beváltotta a hozzáfűzött reményeket, a korábban a Balatonba érkező tápanyagok jelentős részét képes visszatartani. A II. ütem kapcsán nem jelenthető ki egyértelműen a kedvező tápanyag-visszatartás, voltak gyengébb évek is. Ne feledjük azonban, hogy a II. ütem végrehajtása folyamatban van.

Balaton közvetlen vízgyűjtő

A Balaton közvetlen vízgyűjtőjének Ny-i széle tartozik Zala megyéhez. Ezen kis terület legjelentősebb vízfolyásai a Csókakői-patak és a keszthelyi Büdös-árok. Jelentősebb vízrendezési munkaként az elmúlt években a vízgyűjtő megyét érintő részén a Büdös-árkon ülepítő- és záportározó kialakítása említhető. Maga a Balaton a Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság működési területén helyezkedik el.

Marcali-vízgyűjtő

A Marcal-medence D-i sarka néhány települést érintően Zala megyéhez tartozik. A terület jelentősebb vízfolyása a Fenyősi-patak, mely a Marcal bal parti mellékága.

Az elmúlt időszakban a vízgyűjtő megyét érintő szakaszán jelentősebb vízrendezési munka nem zajlott.

Folyószabályozás

Folyószabályozási és mederfenntartási feladatok a Mura Horvátországgal közös, magyarországi szakaszán vannak.

A folyókon általában az árvízvédelmi töltések és a közlekedési műtárgyak védelmében történnek beavatkozások.

Patakszabályozás

A patakvölgyek a természetben a szél és a víz együttes hatására, vagy tektonikus mozgások hatására alakulnak ki. A völgyben a patak medre minden esetben a víz eróziós hatására rágódik be. A patak medrek kialakulását a hátráló erózióval lehet megmagyarázni. Ha a pataknak nagyobb az energia tartalma, mint amit a vízfolyás menti súrlódás felemészt, a maradék energiájával a felszínt fogja megbontani és ekkor megindul a hátráló erózió. Ez a folyamat egészen addig tart, amíg a patakmeder el nem ér egy olyan helyet ahol a megjelenő keményebb kőzetet már nem bírja erodálni. Itt az erózió megáll. Ez a hely az eróziós küszöb. Az eróziós küszöb felett folytatódik a hátráló erózió egészen a következő eróziós küszöbig. A két küszöb között vízfolyás egyensúlyba kerülhet, és ezzel együtt kialakulhat a szakaszjelleg is. Általában három egymást követő szakaszt lehet jól megkülönböztetni. A felső szakaszon a vízfolyás a medrét állandóan bontja, hordalékot termel. Jellemző rá a nagy fenékesés, és az emiatt kialakuló nagy vízsebesség. Mind a görgetett mind a lebegtetett hordalék megtalálható.

A középső szakaszon a meder már egyensúlyba került. Nem jellemző a görgetett hordalékszállítás, de a lebegtetett hordalék szállítása még megtalálható. Az alsó szakaszon a vízfolyás a hordalékát lerakja. Nemritkán ágakra szakadozva kanyarogni kezd a hordalékkúpján. Minden vízfolyás szabályozásnak alkalmazkodnia kell a vízfolyás szakaszjellegéhez.

A megye területén számos időszakos, vagy állandó jellegű kisvízfolyás van. Medrük rendszerint a mértékadó csapadékvizek levezetésre alkalmatlan állapotban van. Ennek oka, a rendszeres fenntartás elmaradásából fakadó jelentős feliszapolódás és növényborítottság.

Tavak, tározók

A dombvidéki vízfolyások rendezésére, illetve kártételeinek megakadályozására víztározók építése is megoldást jelenthet. Minden olyan helyen alkalmazható ez a módszer, ahol a vízfolyások vonal menti rendezése túlzott költségeket támasztana és tározásra alkalmas helyek lelhetők fel a vízfolyás mentén.

A dimbes-dombos felszín miatt Zala megyében a víztározók között több a völgyzárógátas, mint az oldaltározós jellegű.

Vízkárelhárítás

A vízkárelhárítás célja, hogy a vizeket kártétel nélkül képesek legyünk elvezetni. A vízkárelhárítással kapcsolatos tevékenységek közé tartozik az ár- és a belvízvédelem, valamint a települési csapadékvíz-elvezetés is, melyek egymástól nem elválasztható tevékenységek.

Árvízvédelem

Zala megye az ország egyik legcsapadékosabb megyéje, déli részén az éves csapadékmennyiség meghaladja a 800 mm-t. A sok csapadék élteti a számos kis állandó, és még több időszakos vízfolyást. A megye vízfolyás-sűrűsége meghaladja az országos átlagot, minden egyes km² területére 1,5 km vízfolyás esik.

A megye elhelyezkedése, domborzati adottsága és csapadékosága következtében a folyóinak vízgyűjtőjéről változó mennyiségű víz érkezik. A lefutó árhullámok ellen a védelmet részben a természet által kialakított, részben a művi kialakítású védvonalak biztosítják. A megfelelően kialakított védvonala a mértékadó árhullámok ellen biztonságos védelmet nyújtanak a védvonal mögötti, mentett területeknek.

A folyók menti területek legbiztonságosabb árvízvédelmét a természet alakította ki, ahol a víz olyan bevágásban halad és akkora a medre, hogy a lefutó árhullámok nem érik el a terepszintet, azaz a terep a mértékadó árvízszint felett helyezkedik el. Ennél a magasparti védelmet biztosító terepadottságnál a magaspart-él képezi az elsőrendű védvonalat. Elsőrendű védvonal szerepét tölthető be művi kialakítású, kiépített gát is, amely lehet földgát, vagy egyéb vízzáró építmény, melynek koronaszintje a mértékadó árvízszint felett van legalább 1,0 m-rel.

A vízfolyások a csapadékvízviszonyok hatására változó vízmennyiségeket szállítanak. A változó vízmennyiségek szállítása a megye domborzati viszonyai

miatt főleg a völgyfenéken okoz nagyobb terhelést, így védekezési feladatok is az alsóbb szakaszokon jelentkeznek. A tavaszi árhullámok különösen akkor veszélyesek, amikor a meleg esők az amúgy is olvadóban lévő hórétegekre esnek és azokat megolvasztva azokkal együtt folynak le.

Veszélyesebb helyi vízkárok akkor keletkeznek, amikor heves záporokból néhány óra alatt 80-120 mm csapadék esik. A nagyobb vízgyűjtőű vízfolyásokon komoly vízkárt okozhatnak a kisebb intenzitású és hosszabb ideig tartó esők is, főleg akkor, ha a vízgyűjtőn a talajrétegek a korábbi esőktől már telítődtek.

A megye árvízmentessége érdekében részben már elkezdett, illetve még szükséges beruházások megvalósítása szükséges.

A Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság kezelésében lévő befogadók jelentős része korábban – rövidebb szakaszok kivételével – a lefolyó csapadékvizek fogadására, továbbvezetésére alkalmas állapotban voltak. Az elmúlt évtizedek során a fenntartási munkálatok elmaradása miatt ma már jelentős hányaduk nem alkalmas eredeti funkciójuk ellátására. Az Igazgatóság, illetve a víztársulatok kezelésében lévő vízfolyásoknak körülbelül 2/3 része felújításra, fokozottabb karbantartásra szorul. A megfelelő fenntartás hiánya miatt az 50 mm-t meghaladó, 1-2 napos csapadékok miatt szinte minden vízfolyás a völgyfenéki területeken időnként kiöntene kellő védekezés hiányában.

Zala megye felszíni vízgazdálkodással kapcsolatos gondjai nagyrészt a felszíni vízkárelhárításból erednek. A nagyobb vízfolyások közül a Mura folyó védtöltései 1 %-os valószínűségű árvízre, +0 m-es biztonságra vannak kiépítve. E szinthez képest több töltésszakaszon magassági hiányok tapasztalhatók. A Mura-menti területek árvízi biztonságának növelése érdekében a folyó árvízvédelmi rendszerének fejlesztése a Murakeresztúri, a Molnári, a Tótszerdahelyi, a Birkitői és a Letenyei Ártéri Öblözet védműveit érintően folyamatban van.

A Mura nemzetközi nagyvízi előrejelző modell kiterjesztése a magyarországi vízgyűjtő területre folyamatban van.

A Zala folyót az 1960-as, '70-es években a 3 %-os vízhozam levezetésére építették ki, de a meder mai vízszállító képessége lényegesen kevesebb. Az alsó töltésezett szakaszon (Zalaszentgrót alatt) a hullámtérrel együtt képes csak a 3 %-os vízhozam levezetésre.

A megye területén a Kerka-völgy árvízmentesítése nagyon fontos, mivel a Kerka menti települések árvízvédelme teljes körűen nem rendezett. Első lépésként 2005-re elkészült az Alsó-szenterzsébeti-tározó, amely a rendezéshez nagyon szükséges volt, de Lenti alatt még további védelmi fejlesztés szükséges. A Kebele-árvíztározó 2008-ra készült el Belsőárd, Resznek és Zalasombatra területét érintően.

Védelmi fejlesztést igényel a Principális-mente is több szakaszon, de elsődlegesen Nagykanizsa kiskanizsai városrésze által érintett szakaszán.

Zala megyében vannak még olyan – többnyire mezőgazdasági hasznosítású – területek, amelyek bár időszakosan, de elöntésre kerülnek. Ezek feltárása és a megfelelő védelem kiépítése szükséges.

Belvízvédelem

Zala megye területe túlnyomórészt dombvidéki jellegű, ezért nagyobb lefolyástalan területek nem alakultak ki. Egyedül a Zala torkolati szakaszán volt mocsaras, síkvidéki jellegű terület. A Zala alsó völgyét kehidától a torkolatig (a mai Balatonhídvégig) állandóan elöntötte a víz, a vízfolyásoknak helyenként nem is volt medre, hanem eltűnt a láp alatt. Ez a terület megközelíthetetlen volt, úgyszólván semmire sem lehetett használni, legfeljebb halászatra és pákászatra, a téli fagy beálltával pedig vadászatra. Ezen a területen található a Kis-Balaton Vízvédelmi Rendszere, melynek tíz belvízöblözete automata szivattyútelepekkel épült ki. Ezek a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság kezelésében vannak.

A megyében a völgyfenéki jellegű, főként mezőgazdasági művelés alatt álló területek közül a magasabb talajvízállású részekén előfordul belvízi elöntés. Ezek feltárása és a megfelelő meliorációs munkálatok elvégzése ezen területek tulajdonosainak, művelőinek az érdeke és feladata, melyet lehetőségeik és igényeik szerint folyamatosan végeznek.

Települési csapadékvíz-elvezetés

A települési csapadékvíz-elvezetés is a vízkárelhárítás részét képezi, hiszen célja szintén a vizek károkozás nélkül történő befogadóba vezetése.

A települések területén új beépítések megvalósításával, a növekvő motorizáltság okozta forgalom növekedés területfoglalásával megnő a burkolt felületek aránya és ezzel megnő az elvezetendő csapadékvíz mennyisége, lerövidül a csapadékvíz lefutási ideje. A gyors lefutású csapadékmennyiséget úgy kell végigvezetni a kialakított vízvezető rendszeren, hogy az ne veszélyeztesse sem az épített, sem a természeti környezetet.

A várható igénynövekedés miatt nagyobb szállítókapacitású vízvezető rendszert kell kiépíteni. A nagyobb települések kisebb-nagyobb hányadán, a kisebb települések egy-egy rövidebb utcaszakaszán kiépített zárt csapadékvíz elvezető rendszeren kívül a megyében a nyílt árkos vízvezetési mód kialakítása az általános. A zárt vízvezető létesítmények főként a nagyobb településeken és a városokban jellemzők. A kialakult utak, adott szabályozási szélességében a vízvezető árkok szállítókapacitásának növelési lehetősége korlátozott. A tervezett utak szabályozási szélességét a területtakarékosági igény korlátozza, így csak korlátozott hely biztosítható a csapadékvíz elvezetésére.

Környezetvédelmi szempontból nagyobb biztonsággal, helytakarékoság szempontjából, az urbanusabb arculat érdekében a települések belterületén, a beépítésre szánt területeken a nyílt árkos felszíni vízvezetés helyett a zárt csapadékcsatornás vízvezetés kiépítése a kedvezőbb.

Egyesített rendszerű csapadékvíz elvezetés csak a régen csatornázott városközpontokban fordul elő. Az elválasztott rendszerűvé történő átalakítás lehetőségével – még ha az vélhetően csak nagyobb távlatokban realizálható is – foglalkozni kell, mert egyes szennyvíztisztító telepek gazdaságos

üzemeltetését, illetve az élővizek EU által elvárt védelmét csak így lehet biztosítani.

Ahol nyílt árkos csapadékvíz elvezető rendszer működik, illetve kialakítása javasolt, szabályozni kell, hogy telkenként hány bejáró, milyen mérettel építhető, figyelembe véve a vízelvezető rendszer hidraulikailag méretezett elvezető képességét.

A települések burkolt közlekedési útfelületeiről egy 10-15 perces zápor sokszor jelentősen szennyezett (olykor szénhidrogén-származékokat is tartalmazó) csapadékvizeket mos le, amelyek vagy elszikkadnak a talajban, vagy pedig a felszíni vizeken keresztül a befogadóba jutnak. Ezért kiemelt feladatként kell kezelni a csapadékvíz elvezetésének, tisztításának kérdését is az élővizek védelme érdekében.

Zala megye területét földrajzi elhelyezkedéséből adódóan szabdalt domborzati viszonyok jellemzik. Az itt található 258 település közül 10 város. 2007-ben a lakosság 56 %-a városlakó volt. A megyére az aprófalvas településszerkezet jellemző.

A megye városaira jellemző csapadékvíz-elvezetési helyzetet a 2. táblázat foglalja össze. Láthatjuk, hogy a csapadékvíz-elvezetés kérdése még a városokban sem tekinthető maradéktalanul rendezettnek.

Város	Rendelkezik-e belterületi csapadékvíz-elvezetésre vonatkozó üzemeltetési engedéllyel	Megjegyzés
Hévíz	Igen	Egységes szerkezetű engedélye nincs
Keszthely	Igen	Egységes szerkezetű engedélye nincs
Lenti	Nem	A kiépült létesítmények dokumentálása megtörtént, a város nagyrészt lefedő üzemeltetési engedélyezési eljárás folyamatban van
Letenye	Nem	
Nagykanizsa	Nem	Néhány korszerűtlen létesítési engedély van
Pacsa	Igen	Egységes szerkezetű engedélye nincs
Zalaegerszeg	Igen	Jelenleg elaprózott engedélyek vannak, de megkezdődött az engedélyek vízgyűjtő-szintű kezelése
Zalakaros	Igen	Egységes szerkezetű engedéllyel rendelkezik
Zalalövő	Igen	Egységes szerkezetű engedélye nincs
Zalaszentgrót	Igen	Egységes szerkezetű engedélye nincs

A kisebb települések csapadékvíz-elvezetése általában nem rendezett. Ahol van kiépített elvezető-rendszer, ott is gyakori, hogy azok régebben kiépült,

vízjogi engedéllyel nem rendelkező létesítmények, melyek állapota az esetek többségében hagy kívánni valót maga után. Az elmúlt évek során tapasztaltak szerint az időjárás szélsőségesebbre fordulása néha extrém csapadékeseményeket idéz elő. Ezek kezelésére csakis úgy lehet esélyünk, ha a meglévő csapadékvíz-elvezető létesítmények funkciójukat mindenkor képesek betölteni, mely akkor lehetséges, ha a szükséges karbantartási munkálatok rendszeresen lezajlanak, illetve ha a meglévő rendszereket a változó igényekhez igazítják, valamint ahol eddig nem került kiépítésre, de szükséges, ott mielőbb kialakítják a csapadékvíz-elvezető rendszereket.

Vízhasznosítás

A vízfolyásokban, vízfelületekben, vízutánpótlásban csapadékvizekben való bőség egyik oldalról ugyan okoz feladatokat a zavartmentes vízrendezés megoldásánál, de a másik oldalon, mint táji adottság térségfejlesztő hatása is lehet. A vízfolyások tájlesztettkai jelentőségükön túl vízhozam, mederesés, vízminőség adottságaik révén további hasznosítási lehetőségeket is hordoznak.

A vizes adottságokkal való gazdálkodás legfontosabb alapelvei:

- Természetes folyó- és patakpartok természetközeli állapotban tartása a jellemző fauna és flóra megőrzésével,
- Vízfolyások hosszirányú átjárhatóságának biztosítása, hallépcsők kialakítása,
- Keresztirányú átjárhatóság biztosítása, mentett oldali területek, holtágak rehabilitációja,
- Ártéri és hullámtéri gazdálkodás illesztése az ökológiai folyosók biztosításához,
- Vízminőség javítása,
- Vízkészletek biztosítása (vízvisszatartás az ínségesebb időkre),
- Árvízi biztonság megteremtése a természetes állapot fenntartása mellett,
- Mérnök-biológiai módszerek alkalmazása a szükséges folyószabályozási beavatkozásoknál,
- Ökoturizmus feltételeinek megteremtése,
- Rekreatív célok összehangolása a vizek ökológiai állapotának elérésével,
- Vízyűjtő-szintű, összehangolt vízgazdálkodás megteremtése.

Jelentősebb vízhasználatra csak víztározó létesítése után nyílik lehetőség. A dombvidéki topográfiai adottságok miatt a völgyzárógátas víztározók kialakítása a gyakoribb, de hosszított kialakítás is lehetséges. Zala megyében a víztározók többféle hasznosítási céllal létesültek. Jóléti hasznosítás esetén a létesítmény vízi sportolásra, horgászatra, fürdésre szolgál. Vízkárelhárítás esetén a víztározó árvízcsúcs csökkentésére, hordalék visszatartó képességével az esetleges szennyezés lokalizálására és száraz időszakban vízpótlásra hasznosítható.

Mező- és erdőgazdasági hasznosítás esetén a tó vize öntözésre, halászatra, egyéb állattenyésztési célokra hasznosítható.

Speciális célú hasznosítás lehetőségét biztosítja például, ha szennyvíztisztításra használják.

Vízminőség-védelem

A Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási tervéről szóló 1042/2012. (II. 23.) Korm. határozat az EU 200/60/EK irányelvének (Víz Keretirányelv – VKI) való megfelelést szolgálja, melynek alapvető célkitűzése a vizek jó állapotának elérése. Ez természetesen valamennyi, a vizekkel kapcsolatba kerülő ágazatot érinti (pl. mező-, erdő és halgazdálkodás, termálvíz-hasznosítás, ipar, stb.), ezért a köztük és a „vizes szakma” közti együttműködését kívánja. A vízgyűjtő-gazdálkodási terv víztest alapú.

A víztestek lehatárolását és típusba sorolását a területileg illetékes vízügyi igazgatási szerv végezte, mely Zala megye esetében a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság. A víztestek lehatárolása a vízgyűjtőterület sajátosságait, és nem a közigazgatási határokat követi. A megye területét érintő legtöbb víztestről rendelkezünk VKI szerint monitoring keretében nyert adatokkal. Ezek elsősorban fizikai-kémiai vizsgálati eredmények, kisebb mértékben biológiai vizsgálatok eredményei. Az adatok alapján – ahogyan az a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben is megjelenik – a felszíni víztestek az esetek többségében nem érik el a kívánatos jó állapotot.

A nagyobb ipari üzemek (pl. MOL Nyrt. Zalaegerszegi olajfinomítója, GE nagykanizsai gyára) mindegyike rendelkezik haváriák esetére üzemi kárelhárítási tervvel, illetve kibocsátásaikat a jogszabályi előírásoknak megfelelően igyekszünk kontrollálni.

Bányászat

Zala megye területén a legfrissebb nyilvántartás szerint 115 bányatelek található, ezek közül 29 db szénhidrogén bányatelek, a maradék 86 db felszíni típusú külfejtéses bányatelek. A bányatelkek ásványi vagyon szerinti megosztása a következő: 1 db üzemen kívüli szén bányatelek, 12 db tűzeg-lápföld-lápmész, 16 db agyag, 27 db homok (ebből 7 db homok-kavics), 19 db kavics (ebből 9 db kavics-homok), 3 db homokkő, 6 db dolomit, 2 db bazalt és 29 db szénhidrogén.

Az agyagbányák téglá-, cserép- és kerámia burkolólap gyárak alapanyagigényeit elégítik ki, mely üzemek gazdaságossági okokból szinte kizárólag az agyagbányák mellé települtek. A megyében Balatonszentgyörgyön és Nagykanizsán üzemel téglagyár, Tófejen kerámia burkolóanyagot, Lentiben pedig tetőcserepet gyártanak.

A Keszthely környékén lévő homokkőbányászat célja a térség díszítő homokkő igényeinek kiszolgálása, míg a bazaltbányák (Vindornyaszőlős és Várvölgy) jellemzően infrastrukturális, elsősorban útépitések nyersanyagszükségleteit látja el.

A kavicsbányák jelentős része a Mura mentén található, melyek korábban jelentős szerepet játszottak az M7-es autópálya és az M70-es autóút

építésében, termelésük mára azonban lecsökkent. A Keszthelyi hegységben lévő dolomitbányák szintén az autópálya építésének köszönhatték megnövekedett termelési kapacitásukat.

A megyében lévő tőzegbányák a Szévíz és a Principális vízfolyások mentén, illetve a Kis-Balaton környékén találhatóak. A tőzegbányák jelentős része Natura 2000 hálózatba tartozó, kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési területek közé tartoznak. A Natura 2000 területek lehatárolásának és fenntartásának célja az azokon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, mely adottságokat a bányák műszaki üzemi terveinek engedélyezésénél figyelembe kell venni.

A kavics- és tőzegbányászat eredményeként az esetek jelentős részében a kitermelés során bányatavak alakulnak ki. A termeléssel kialakított medret a talajvíz és a csapadékvíz tölti ki, így a fiatal bányatavak vízminőségét az adott vízföldrajzi egység talajvízminősége határozza meg elsősorban. A bányatavak vízminőségét a bányavállalkozónak évente két alkalommal kell vizsgáltatnia. Az eddigi vizsgálati eredmények birtokában elmondható, hogy Zala megye bányatavainak vízminősége nem kifogásolható, bányászatra visszavezethető szennyezés nem tapasztalható.

A kialakult bányatavak legtöbb esetben horgásztóként funkcionálnak a tevékenység felhagyását követően, ám vizes élőhelyként, tájba illesztett látványelemként is gyakran szerepelnek az utóhasznosítási koncepciókban.

Az ásványi nyersanyag-vagyon megismerése, felmérése céljából, érvényes engedély alapján a megyében 38 db területen történhet kutatás (szén, agyag, homok, kavics, homokkő, dolomit és szénhidrogén ásványi nyersanyagokra), melyet jellemzően fúrásos feltárással végeznek (a furatokat később eltömedékelik), illetve esetenként kutatóárkot nyitnak, ahonnan később a bányászati tevékenységet (letakarítás, kitermelés) folytatják.

Talaj- és vízvédelmi követelmények

A föld védelme kiterjed a föld felszínére és a felszín alatti rétegeire, a talajra, a kőzetekre és az ásványokra, ezek természetes és átmeneti formáira és folyamataira. A védelemnek magában kell foglalnia a talaj termőképessége, szerkezete, víz- és levegőháztartása, valamint élővilága védelmét is. A föld felszínén, vagy a földben olyan tevékenységek folytathatók, ott csak olyan anyagok helyezhetők el, amelyek a föld mennyiségét, minőségét és folyamatait, a környezeti elemeket nem szennyezik, károsítják.

Az egyes építményekkel, építési munkákkal és építési tevékenységekkel kapcsolatos engedélyezési eljárások közül, ha az építési tevékenység

- a) külterületi ingatlanon elhelyezkedő bányászati vagy gázipari létesítmény biztonsági övezetében, vagy bányászati tevékenységgel érintett területen valósul meg;
- b) felszínmozgás-veszélyes területen valósul meg;

- c) 300 m²-nél nagyobb alapterületű, bányászati módszerekkel kialakított földalatti térségekkel rendelkező területet érint;
- d) belterületen gázipari tevékenységgel kapcsolatos létesítmény biztonsági övezetében valósul meg, és az építtető a gázipari létesítmény üzemeltetőjének külön jogszabály szerinti nyilatkozatában foglalt feltételeket vagy az egyetértés megtagadását sérelmesnek tartja

a Bányakapitányság szakhatósági közreműködését kell igényelni.

Az a)-c) pontok esetében a bányakapitányság feladata annak elbírálása, hogy az építés a kérelemben foglaltak szerint, vagy további feltételek mellett műszaki biztonsági és építésföldtani szakkérdések szempontjából engedélyezhető-e.

A d) pont esetében a bányakapitányság feladata annak elbírálása, hogy a gázipari tevékenységgel kapcsolatos létesítmény üzemeltetőjének nyilatkozata, vagy az egyetértés megtagadása a jogszabályi rendelkezéseknek megfelel-e.

A bányászati tevékenység és az ásványvagyon-gazdálkodás követelményeit a a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény és a végrehajtásáról szóló 203/1998. (XII. 19.) Korm. rendelet tartalmazza.

A termőföldön történő beruházásokat úgy kell megtervezni, hogy a létesítmények elhelyezése a környező területeken a talajvédő gazdálkodás feltételeit ne akadályozza.

Újabb területek belterületbe vonása, a termőföldön történő beruházások a környező területeken a talajvédő gazdálkodás feltételeit nem ronthatják, nem csökkenthetik a meglévő talajvédelmi létesítmények működőképességét. A beruházások megvalósítása és üzemeltetése során a termőföldről szóló jogszabályban foglaltaknak megfelelően kell eljárni. Az előírásokat a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény határozza meg.

A térség domborzati és egyéb viszonyai alapján meghatározott munkák és kötelezettségek egy részéhez a Zala Megyei Kormányhivatal Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatala, mint talajvédelmi hatóság engedélye szükséges a következő esetekben a törvény szerint :

- erózió elleni talajvédelmi beavatkozások, ha a talajművelési eljárásokkal, termesztett növények szakszerű területi elhelyezésével, a gyepter-, cserje- és erdősávok létesítésével kellőképpen nem lehetséges az erózió ellen megővni a termőföldet,
- a növények által kivont, a kilúgozás által eltávozott kalcium mennyiségének pótlására, a talaj savanyúsági viszonyainak megszüntetésére, továbbá a savanyító hatású légköri ülepedés semlegesítése céljából történő meszezés,
- szikesedés elleni talajjavítás,
- homoktalajok javítása,

- tereprendezés a felszín hullámosságának és az egyenetlen terepalakulatok megszüntetésének érdekében,
- mélyforgatás, ha azt a talajviszonyok indokolják,
- szennyvíz, szennyvíziszap és egyéb nem veszélyes hulladékok termőföldön történő elhelyezése,
- hígtrágya kijuttatása termőföldre.

A vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006. (II. 7.) Kormányrendelet szerint a nitrát-érzékeny területű településen, be kell tartani a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezésével szembeni védeleméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól szóló, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendjéről szóló 59/2008. (IV.29.) FVM rendelet szerint a „helyes mezőgazdasági gyakorlat” szabályait.

Az erdőről és az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény rögzíti, hogy “erdőterületet termelésből kivonni csak kivételes esetben és csak akkor lehet, ha az erdőterületre tervezett létesítmény elhelyezésére vagy tevékenység gyakorlására az adott térségben nem található arra alkalmas földterület”. A hatályos szabályozási terv szerinti tervezett véderdő átsorolása nem igényli a termelésből való kivonási eljárást. Általánosságban azonban gazdasági, lakó- és egyéb kivett terület kialakítása céljából belterületbe vonni és művelésből kivonni erdőterületet csak kivételes esetben, más lehetőség hiányában szabad. Belterületbe vonással együtt járó igénybevétel esetén be kell szerezni az erdészeti hatóság előzetes elvi engedélyét, amennyiben az igénybevételre várhatóan 5 éven belül kerül sor.

Az erdő elsődleges rendeltetésének megváltoztatásához az erdészeti hatóság engedélye szükséges (a települési önkormányzat jegyzője jogosult kezdeményezni a változtatást), illetve a rendeltetés-változásból fakadó többletköltséget és kárt a kezdeményezőnek kell megtérítenie. Az erdőterületekkel kapcsolatos egyéb, általános előírásokat is a 2009. évi XXXVII. törvény és végrehajtására kiadott 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelet rögzíti.

A vizek védelme a felszíni és felszín alatti vizekre és azok készleteire terjed ki. A környezet igénybevétele – így különösen a vízviszonyokba történő beavatkozások - esetén biztosítani kell, hogy a víz, mint tájalkotó tényező fennmaradjon, a vízi és víz közeli élővilág fennmaradásához szükséges feltételek, valamint a vizek hasznosíthatóságát elősegítő körülmények ne romoljanak.

A felszín alatti vizek minőségi védelmét szolgáló 219/2004. (VII. 21.) Kormányrendelet és a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny besorolású település a felszín alatti víz szempontjából a 7/2005. (III. 1.) KvVM rendelettel módosított 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet előírásai szerint lettek lehatárolva. A felszín alatti vizek minőségének védelme érdekében a kockázatos anyagok elhelyezése, továbbá a felszín alatti vízbe történő

közvetlen és közvetett bevezetése tilos, illetve a létesítési engedélyezés során megállapított feltételek szerint – engedély alapján - történhet.

A földtani közeg és megvalósulása esetén a felszín alatti vízszennyezéssel szembeni védelméhez szükséges határértékeket be kell tartani. A földtani közeg és a felszín alatti vízszennyezéssel szembeni védelméhez szükséges határértékekről és a szennyezések méréséről szóló 6/2006. (IV. 14.) KvVM-EÜM-FVM együttes rendelet követelményei határozzák meg a határértékeket.

Élővízbe és a közcsatorna-hálózatba bocsátott szennyvíz vagy folyékony hulladék esetén a szennyezőanyag tartalomra vonatkozó határértékeket, küszöbértékeket be kell tartani. a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól szóló, módosított 220/2004. (VII.21.) Kormányrendelet és a vízszennyező anyagok kibocsátásaira vonatkozó határértékekről és alkalmazásuk egyes szabályairól szóló 28/2004. (XII.25.) KvVM rendelet szerint. A település szennyvízcsatorna hálózat fejlesztésénél a határértékek betartása kiemelt szempont.

A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvényt, melynek 28.§ (1) bekezdése szerint vízjogi engedély szükséges – jogszabályban meghatározott kivételektől eltekintve – vízimunka elvégzéséhez, illetve vízelétesítmény megépítéséhez, átalakításához és megszüntetéséhez (létesítési engedély), továbbá annak használatba vételéhez, üzemeltetéséhez, valamint minden vízhasználathoz (üzemeltetési engedély) figyelembe kell venni.

A beruházási programok megvalósítása során, új kút fúrásakor, szennyvíz-előkezelésnél, csatornázásnál, átfogó vízrendezésnél, vízfolyás-rendezésnél, stb. kell a szükséges engedélyezéseket lefolytatni.

A vízjogi engedélyt a Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségtől kell megkérni a 18/1996. (VI. 13.) KHVM rendeletben foglaltak betartásával.

A tervek engedélyezése csak a szabályozási előírásokban rögzített, és minden esetben kötelezően bevonandó szakhatóságok, valamint a szakterületük szerint érintett szakhatóságok és más eljárásban eljáró hatóságok pozitív állásfoglalása alapján történhet.

A nagyvízi medrek, a parti sávok, vízjárta, valamint a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, valamint a nyári gátak által védett területek értékének csökkenésével kapcsolatos eljárásokról szóló vízügyi követelményeket – melyeket a 21/2006. (I. 31.) Kormányrendelet tartalmazza - be kell tartani, valamint az előírásoknak megfelelő védősáv fennmaradását biztosítani kell.

Valamennyi vízfolyást vízgazdálkodási területnek kell tekinteni. A vízgazdálkodási területeken csak a vízgazdálkodás létesítményei helyezhetők el, ahol a 21/2006. (I.31.) Kormányrendelet 2.§-a értelmében a meder

partélétől számítottan az állami kezelésű vízfolyások esetén vízfolyások vonatkozásában 6-6 m távolságon belül épület nem helyezhető el, és ott csak gyepgazdálkodás folytatható.

A közcélú belterületi medrek partján 3-3 m védőtávolságot kell biztosítani.

Mélyfekvéses területeken építési tevékenység csak a talajvíz szintek vizsgálata alapján engedélyezhető, mezőgazdasági tevékenység, pedig csak a földhasználók kockázatára végezhető.

A vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról szóló 147/2010. (IV. 29.) Korm. rendelet követelményeit biztosítani kell.

A vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó műszaki szabályairól szóló 30/2008. (XII. 31.) KvVM rendelet szerint kell az erre vonatkozó tevékenységet (műszaki tervezés, kivitelezés, fenntartás, üzemeltetés) folytatni.

A vizek és közcélú vízi-létesítményekkel kapcsolatban a 120/1999. (VIII.6.) Korm. rendelet előírásait kell érvényesíteni.

Az ivóvíz- és ásvány-gyógyvízkezelő, -tározó műtárgyak és szállító vezetékek védőterületeiről és védősávjairól a 123/1997. (VII.18.) Kormányrendelet 4. sz. melléklete rendelkezik.

A lehatárolt védőterületen belül a 123/1997. (VII. 18.) Kormányrendelet 5. számú melléklete szerint lehet építési tevékenységet folytatni.

A környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005. (XII.25.) Kormányrendelet rögzíti az előzetes (környezeti) vizsgálat szabályait.

Az engedélyezési eljárások során a „zöldhatóság” a környezeti hatások jelentőségének vélelmezése esetén dönthet a környezetvédelmi engedélyezési kötelezettségről a Kormányrendelet 2/A §-a szerint.

Az előzetes vizsgálati eljárás során a „zöldhatóság” dönt, hogy környezeti hatásvizsgálat (további eljárást igényel!) elvégzését szükségesnek tartja-e.

3.2.2. A levegőminőség védelme

A jelenlegi állapot elemzése, helyzetértékelése

Zala megyére nem jellemző a nagyfokú iparosodottság, kis számban található nagy iparvállalatok és ipari zónák. A megye területe aprófalvas

település-rendszerű, az ipari üzemekre is a közepes és kisebb méretek jellemzőek. A nagyobb üzemek főleg Zalaegerszegen és Nagykanizsán teleültek (pl. GE Hungary Kft. Nagykanizsai Fényforrásgyár, Kanizsai Bútor Kft., GE Hungary Kft. zalaegerszegi Alkatrészgyára, Flextronics International Kft., MOL Nyrt. Zalai Finomító, stb.), de Keszthelyen, Zalaszentgróton, Letenyén is létesültek nagy gyárak (pl. Vegs Kft., OWI Zala Bt., stb.). A MOL Nyrt. A nagylengyeli, illetve a bázakerettyei mezőn végez olajkitermelést, a Rotary Fúrás Rt. pedig a megye több pontján kutatófúrásokat végez. A privatizáció során a nagy állami vállalatok felaprózódtak és helyükön több apró társulás, magánvállalkozás jött létre. Ennek megfelelően a különböző technológiák széles skálája jelent meg, és velük együtt növekedett a légszennyező anyagok fajtája, valamint a pontforrások száma. Zala megyében a térségre nagy hatással lévő erőművi technológiák nem üzemelnek, ami légszennyezési szempontból kedvező.

Meghatározó ugyanakkor a közlekedési eredetű légszennyezés a főútvonalak és a település belterületen haladó gyűjtő utak közelében.

Az egyedi és lakossági fűtések energiahordozó felhasználásából keletkező emissziók a szén-, olaj- és gázüzelésből származó átlagos légszennyezőanyag kibocsátások összehasonlításával jellemezhetők. A területen való beruházások során energiatakarékos műszaki megoldásokat és környezetkímélő energiahordozókat (földgáz) kell alkalmazni az elérhető legjobb technika szintjének megfelelően. A fajtálagos értékek alapján szorgalmazni kell a földgázrendszerek fenntartását és a megújuló energiahordozók minél szélesebb körű igénybevételét.

A megye levegőminőségi állapotára a közlekedésből származó légszennyezőanyag-kibocsátás gyakorolja a legnagyobb hatást.

Zala megyében különösen a nagy forgalmat – személygépkocsik és nehézgépjárművek – lebonyolító 7-es, 71-es, 74-es, 75-ös, 76-os és 86-os számú főútvonalak településeken (városok és falvak egyaránt) áthaladó szakaszai okoznak légszennyezési problémákat, amelyekre a megépülő elkerülő utak jelenthetnek megoldást.

Keszthely, Nagykanizsa és Zalaegerszeg város közlekedési eredetű légszennyezésének csökkentésében igen jelentős szerepet játszik az utóbbi évtizedben átadott elkerülő utak: 71-es sz. főút, M7 autópálya, 74-es és 76-os sz. főutak. A kiépített elkerülő útvonalak ellenére a városokon belüli gépjárműforgalom növekvő tendenciát mutat.

Az M70-es gyorsforgalmi út átadása Letenye, Murarátka, Csörnyefölde, Dobri és Tornyiszentmiklós települések légszennyezettségét csökkentette.

Jelenleg folyamatban van a Hévíz-Alsópáhok elkerülő út építése, mellyel az érintett településeken áthaladó járművek számára és a települések légszennyezettsége fog csökkenni. A 86-os sz. főút Zalalövői elkerülő szakasza építési engedéllyel rendelkezik az út átadása jelentősen csökkentené a település légszennyezettségét és zajterhelését.

A közlekedési eredetű nitrogén-dioxid kibocsátás legjelentősebb emissziós forrásai a személygépkocsik, míg a szilárd légszennyező anyag döntő hányadát a tehergépjárművek bocsátják ki.

A közlekedés légszennyezőanyag kibocsátása az út mellett elhelyezkedő területeken észlelhető légszennyezőanyag-terhelés. Jelenleg nem tapasztalható a közlekedési eredetű légszennyező anyagok kritikus, jelentősebb zavaró hatása, azonban a forgalom növekedése indokolja a települések közlekedési kapcsolatainak, útjainak fejlesztését, korszerűsítését.

A környezetvédelmi hatóságról rendelkezésre álló adatbázis alapján Zala megyében 502 db légszennyező telephely található. A megye ipari eredetű nitrogén-oxid kibocsátása a 2009. évi légszennyezés mértéke éves bevallások alapján 283 t/év, szén-monoxid kibocsátása 229 t/év, a kéndioxid kibocsátása 52 t/év, a szén-dioxid kibocsátása 317.717 t/év, a szilárd nem toxikus por kibocsátása 69 t/év volt

A 2009. évi kibocsátásról küldött „Légszennyezés Mértéke” bejelentések alapján megállapítható, hogy a megelőző két évhez képest – valamennyi Zala megyében üzemelő telephelyet figyelembe véve – összességében a kén-dioxid és szén-monoxid kibocsátás nőtt, a szilárd anyag és a szén-dioxid kibocsátás csökkent, így a nitrogén-oxid kibocsátás a korábbi évekkel nagyjából megegyező mértékű. A szerves oldószerek kibocsátott mennyisége növekedő tendenciát mutat.

A legnagyobb ipari kibocsátók többsége a megyeszékhelyen található. Ezek közül a legjelentősebbek a MOL Nyrt. Zalai Finomító telephelye (kén- és nitrogén-oxidok), a Pannontej Zrt. zalaegerszegi telephelye (nitrogén-oxidok), a GE Hungary Kft. Zalaegerszegi Alkatrészgyár telephelye (nitrogén-oxidok). Az üzemek többségét a város külső részén, ipari övezetben építették fel, azonban az évek során az üzemeket lakóépületek vették körbe.

Nagykanizsa legnagyobb légszennyezőanyag kibocsátója a GE Hungary Kft. Nagykanizsai Fényforrásgyára szén-monoxid, kén-dioxid és szilárd anyag tekintetében. Jelentős kibocsátó még a Nagykanizsa Téglagyár és DKG-EAST Zrt.

További nagy kibocsátó a Zalakerámia Zrt. tófeji üzeme (elsősorban a nagy nitrogén-oxidok és szilárd anyag kibocsátás jellemző), a Creaton Hungary Kft. Lenti városban található tetőcserépgyártó üzeme (jelentős a kén-oxidok kibocsátás) és az OWI Zala Bt. letenyei üzeme (szilárd anyag kibocsátás területén a megye legnagyobb kibocsátója).

Zala megyében folyamatos légszennyezettséget mérő, automata monitoring állomás nem üzemel. Zala megye légszennyezettségi állapotának vizsgálata az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat keretében négy településen történik.

Nagykanizsán két, Keszthelyen és Lentiben egy-egy RIV hálózati mérőponton nitrogén-dioxid (NO_2) vizsgálatát végezzük. Zalaegerszegen öt RIV mérőponton történik levegőterheltségi szint mérés, ebből három ponton kén-dioxid (SO_2) és nitrogén-dioxid és nitrogén-dioxid (NO_2) és két ponton szálló por (PM_{10} frakciója). A nitrogén-dioxid (NO_2) mérése (24 órás átlag minták) folyamatosan, míg a szálló por PM_{10} mérése negyedévente két-két hét időtartamban (24 órás minták) történik.

A mérési eredmények alapján a terület légszennyezettségi állapota általánosságban jónak mondható, a mérőhelyek többségén a légszennyező anyagok koncentrációja határérték alatti volt. Egyes mérőpontokon esetenként szálló por (PM_{10}) és nitrogén-dioxid (NO_2) tekintetében határérték túllépéseket tapasztaltunk az éves átlagok azonban nem haladják meg a határértéket. A mérőpontok közül a legszennyezettebb értéket jellemzően a forgalmas közlekedési csomópontok adatai mutatják. A Kazinczy Ferenc tér 4. mérőponton, amely Zalaegerszeg város legforgalmasabb útja mellett található, a nitrogén-dioxid (NO_2) szennyezettség néhány esetben meghaladja a határértéket. A kén-dioxid (SO_2) szennyezettség minden mérési ponton nagyon alacsony, még a határérték 10 %-át sem éri el. A szálló por (PM_{10}) a két mérőponton 2011-ben az egyik mérőponton 3, a másik mérőponton 13 alkalommal lépte túl a 24 órás határértéket. A túllépések száma összességében a mérések 16,7 %-a körül alakul.

Nagykanizsán csak a Csengery u. 2. sz. alatti mérőpontonál jelentkezik esetenként nitrogén-dioxid (NO_2) határérték túllépés. Keszthelyen a Rákóczi tér 12/a. sz. alatti mérőpontonál egész évben 352 mérés közül csak öt esetében fordult elő határérték túllépés. Lentiben pedig a Dózsa Gy. 1. sz. alatti mérőpontonál történik nitrogén-dioxid (NO_2) koncentráció meghatározás, határérték túllépés azonban nem tapasztalható.

Az immisszió mérési eredmények azt mutatják, hogy a nitrogén-dioxid komponensre vonatkozóan a vizsgált városok esetében az éves átlag érték nem haladta meg az éves határértéket.

A 24 órás nitrogén-dioxid határérték tekintetében a túllépések mind a forgalmas közlekedési útvonalak mellett található mérőhelyeken történtek. Szálló por (PM_{10}) tekintetében a 24 órás határérték túllépések jellemzően szintén a forgalmas közlekedési útvonalak mellett található mérési pontoknál figyelhetők meg, de az éves átlagok a határérték alatt maradtak.

A levegő védelmével kapcsolatos követelményeket a 2011. január 15-i hatálybalépéssel újraszabályozták. A levegő védelméről a 306/2010. (XII. 23.) Kormányrendelet szerint kell gondoskodni. A levegőterhelést okozó forrásokra, tevékenységekre, technológiákra, létesítményekre (a továbbiakban: légszennyező forrás) az elérhető legjobb technika alapján, jogszabályba, illetőleg a környezetvédelmi hatóság egyedi eljárásának keretében kibocsátási határértéket, levegővédelmi követelményeket kell megállapítani.

A levegőterheltségi szint határértékeit és a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeit a 4/2011. (I. 14.) VM rendelet tartalmazza.

A megye jelenlegi állapotának megfelelő, az alapállapotot jelentő levegőminőségi helyzetének megítéléséhez a terület légszennyezettségi paramétereit az egészségügyi határértékkel kell összevetni.

A nagyobb hőteljesítményű (140 kW_{th} és ennél nagyobb, de 50 MW_{th}-nál kisebb névleges bemenő teljesítményű) tüzelőberendezések légszennyezőanyagainak technológiai kibocsátási határértékeiről a 23/2001. (XI. 13.) KöM rendelet tartalmaz előírásokat. A fűtőmű, erőmű nagyságrendű teljesítményekre (50 MW_{th} felett) külön jogszabályok rendelkeznek.

Egyes tevékenységek és berendezések illékony szerves vegyület kibocsátásainak korlátozásáról, illetve az oldószer-felhasználás küszöbértékeiről, valamint kibocsátási határértékeiről külön jogszabály rendelkezik a 10/2001. (IV. 19.) KöM rendelettel.

Figyelembe kell venni az ózonréteget lebontó anyagokkal és egyes fluór tartalmú üvegházhatárú gázokkal kapcsolatos tevékenységekről szóló 310/2008. (XII. 20.) Kormányrendelet követelményeket. A tervek készítése időszakában a 3 kg hűtőközeg töltetű légkondicionáló vagy hátberendezéseket be kell jelenteni a környezetvédelmi hatóságnak.

A módosított 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet 5. §-a szerint a bűzkibocsátással járó környezeti hatásvizsgálat köteles, vagy egységes környezethasználati engedély köteles tevékenységek esetén védelmi övezetet kell kialakítani. A védelmi övezetben nem lehet lakóépület, üdülőépület, oktatási, nevelési, egészségügyi, szociális és igazgatási célú épület, kivéve a telepítésre kerülő, illetve a már működő légszennyező források működésével összefüggő építmény.

A védelmi övezet kialakításával kapcsolatos költségek viselése a légszennyezőt terhelik.

A környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárások során állapítja meg a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi hatóság az elérhető legjobb technikán alapuló intézkedéseket. A környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárás szabályait a 314/2005. (XII. 25.) Kormányrendelet határozza meg.

A levegőtisztaság-védelemmel kapcsolatos követelmények

A levegő védelmével kapcsolatos követelményeket a 2011. január 15-i hatálybalépéssel újraszabályozták. A levegő védelméről a 306/2010. (XII. 23.) Kormányrendelet szerint kell gondoskodni. A levegőterhelést okozó forrásokra,

tevékenységekre, technológiákra, létesítményekre (a továbbiakban: légszennyező forrás) az elérhető legjobb technika alapján, jogszabályban, illetőleg a környezetvédelmi hatóság egyedi eljárásának keretében kibocsátási határértéket, levegővédelmi követelményeket kell megállapítani.

A levegőterheltségi szint határértékeit és a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeit a 4/2011.(I. 14.) VM rendelet tartalmazza.

A levegőterheltségi szint, a helyhez kötött légszennyező pontforrások, a diffúz források vizsgálatára, ellenőrzésére és értékelésére, valamint mindezek üzemeltetőire a 6/2011.(I. 14.) VM rendelet követelményei vonatkoznak.

A légszennyezettség egészségügyi határértékei egyes légszennyező anyagokra vonatkozóan

Légszennyező anyag [CAS szám]	Veszélyességi fokozat	Határérték ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)		
		órás	24 órás	éves
Kén-dioxid [7446-09-5]	III.	250	125	50
Nitrogén-dioxid [10102-44-0]	II.	100	85	40
Szén-monoxid [630-08-0]	II.	10.000	5.000*	3.000
Szálló por (PM_{10})	III.	-	50	40

* Napi 8 órás mozgó átlagkoncentrációk maximuma, amelyet az órás átlagok alapján készített 8 órás mozgó átlagértékekből kell kiválasztani.

A város jelenlegi állapotának megfelelő, az alapállapotot jelentő levegőminőségi helyzetének megítéléséhez a terület légszennyezettségi paramétereit az egészségügyi határértékekkel kell összevetni.

A nagyobb hőteljesítményű (140 kW_{th} és ennél nagyobb, de 50 MW_{th}-nál kisebb névleges bemenő teljesítményű) tüzelőberendezések légszennyezőanyagainak technológiai kibocsátási határértékeiről a 23/2001. (XI.13.) KöM rendelet tartalmaz előírásokat. A fűtőmű, erőmű nagyságrendű teljesítményekre (50 MW_{th} felett) külön jogszabályok rendelkeznek.

Egyes tevékenységek és berendezések illékony szerves vegyület kibocsátásainak korlátozásáról illetve az oldószer-felhasználás küszöbértékeiről, valamint kibocsátási határértékeiről külön jogszabály rendelkezik a 10/2001. (IV.19.) KöM rendelettel.

Figyelembe kell venni az ózonréteget lebontó anyagokkal és egyes fluoirtartalmú üvegházhatású gázokkal kapcsolatos tevékenységekről szóló 310/2008. (XII. 20.) Kormányrendelet követelményeket. A tervek készítése

időszakában a 3 kg hűtőközeg töltetű légkondicionáló vagy hűtőberendezéseket be kell jelenteni a környezetvédelmi hatóságnak.

A módosított 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet 5.§-a szerint a bűz kibocsátással járó környezeti hatásvizsgálat köteles, vagy egységes környezethasználati engedély köteles tevékenységek esetén védelmi övezetet kell kialakítani. A védelmi övezetben nem lehet lakóépület, üdülőépület, oktatási, nevelési, egészségügyi, szociális és igazgatási célú épület, kivéve a telepítésre kerülő, illetve a már működő légszennyező források működésével összefüggő építmény.

A védelmi övezet kialakításával kapcsolatos költségek viselése a légszennyezőt terhelik.

A környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárások során állapítja meg a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi hatóság az elérhető legjobb technikán alapuló intézkedéseket. A környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárás szabályait a 314/2005. (XII. 25.) Kormányrendelet határozza meg.

3.2.3. Hulladékgazdálkodás

A hulladékgazdálkodás helyzete

A szilárd hulladékok lerakással történő ártalmatlanítása

A korszerű hulladékgazdálkodás elvei prioritást adnak a hulladékok hasznosításának (újrafeldolgozás, visszanyerés, energetikai hasznosítás) azok ártalmatlanítási lehetőségeivel szemben, azonban a megyében keletkező települési szilárd hulladék döntő hányada ártalmatlanításra kerül.

A hasznosításra nem kerülő települési szilárd hulladék ártalmatlanítása a megyében kizárólag lerakással történik. A lerakók 3 csoportját különböztethetjük meg, amelyek a műszaki védelemmel rendelkezők, az ún. kvázi legális, megtűrt lerakók és végül a vadlerakók, illetve hulladék lerakatok.

Műszaki védelemmel ellátott lerakók

A lerakók adatait az alábbi táblázat mutatja:

Helyszín	Üzemeltető	Egységes környezethasználati engedély
Nagykanizsa-Bagola Nagykanizsa 01003 hrsz., 01004/15 hrsz.	Nagykanizsa-Saubermacher- Pannónia Hulladéklerakót Üzemeltető Kft.	1190-1/13/2009.

Zalaegerszeg 0182/13 hrsz.	Zala-Depo Hulladékgazdálkodási és Környezetvédelmi Kft.	1779-1/9/2009.
Zalabér 03096/12 és 03096/13. hrsz.	Zalaispa Regionális Hulladékgazdálkodási és Környezetvédelmi Zrt.	1353-1/14/2008.

A megye 3 db, műszaki védelemmel kialakított települési szilárd hulladéklerakóval rendelkezik. A megyében, Lentiben a 054/7 hrsz. alatti ingatlanon is található még egy lerakó, ez azonban műszaki védelemmel nem rendelkezik, így a hulladéklerakással, valamint a hulladéklerakóval kapcsolatos egyes szabályokról és feltételekről szóló 20/2006. (IV. 5.) KvVM rendelet 19. § (4) bekezdése értelmében 2009. július 16-ig üzemelhetett, a rekultivációjáról gondoskodni kell.

Féllegális, megtúrt lerakók

A környezetvédelmi törvény megjelenését (1995. évet) megelőző időszakban a megye településein képződött szilárd hulladék lerakással való ártalmatlanítására nagy számban jöttek létre műszaki védelem nélküli lerakó telepek. A döntő hányaduk vagy spontán alakult ki, vagy un. helykijelölési eljárás alapján határozták meg a lerakók helyét. Csak néhányuknál került sor egyéb engedélyezési eljárás lefolytatására.

Zala megyében 109 lerakó rekultivációja történt meg.

Illegális, vadlerakók

Amíg a megtúrt kategóriába tartozó lerakókon a lakosság rendszeresen helyezett el hulladékot, addig az un. vadlerakók eseti (nem rendszeres) hulladék-elhelyezés eredményeként jöttek létre. Az ilyen hulladéklerakatok szinte valamennyi település határában számos helyen fellelhetők. A hulladékgazdálkodási törvény az ily módon elhelyezett hulladékot nevezi elhagyottnak és az elhagyott hulladék tulajdonosával, annak hiányában a hulladék feltalálási helye szerinti ingatlan tulajdonosával szembeni intézkedés megtételét írja elő az illetékes hatóság (felügyelőség, jegyző) részére. A vadlerakók felszámolása a hulladékok megfelelő lerakóba való átszállításával oldható meg. A lerakásból származó szennyezések vizsgálata általában mellőzhető.

Az önkéntesség éve keretében került sor 2011-ben a „TEszedd”, avagy „Önkéntesen a tiszta Magyarorszáért” projekt megvalósítására, melyben a felügyelőség szervezőként és az akció napján résztvevőként (a dolgozók 95 %-ával) is aktívan közreműködött. A program 2012 évben sikeresen folytatódott.

Zala megyében az alábbi hulladékokat gyűjtötték össze a résztvevők:

Zala megye	
Vegyes hulladék	72 t
Gumi hulladék	2 t
Összesen:	74 t

Szelektív hulladékgyűjtés

A gyűjtőszigeteken PET palack, üveg, papír, esetleg fém hulladékok szelektív gyűjtése valósul meg. A szelektíven gyűjtött települési szilárd hulladékok Zala megyében az alábbi hulladékudvarokba szállíthatók:

Hulladékudvarok	
Helyszín	Üzemeltető
Zalaegerszeg, Búslakpuszta 0182/13 hrsz.	Zala Depo Kft.
Zalaegerszeg 0883 hrsz.	Zala Depo Kft.
Lenti 054/7 hrsz.	Lenti Hulladékkezelő Kft.
Lenti 23/7 hrsz.	Lenti Hulladékkezelő kft.
Nagykanizsa 03471/1 hrsz.	Saubermacher-Pannónia Kft.
Nagykanizsa, Bagola 1006/2 hrsz.	Saubermacher-Pannónia Kft.
Letenye 0106/1 hrsz.	Zala Depo Kft.
Zalamerenye 0112/2 hrsz.	Saubermacher-Pannónia Kft.
Zalalövő 0281/2 hrsz.	Zalai HUKE Kft.
Pacsa 020/10 hrsz.	Zalai HUKE Kft.
Zalaszentgrót 010113/1 hrsz.	Zalai HUKE Kft.
Keszthely 0249/7 hrsz.	KETÉH Keszthely és Térsége Hulladékkezelő Kft.

A lerakók lezárása és rekultivációja túlnyomórészt a Nyugat-balatoni és Zala völgye Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer kialakítására jóváhagyott ISPA projekt keretén belül valósult meg.

Hat lerakó esetében a rekultiváció 2 ütemben valósul meg. Az első ütem már megvalósul, a végleges záróréteg rendszer kialakítására vonatkozó tevékenység folyamatban van.

Fentiekén túl a zöldhatóság a Cserszegtomaj 907 hrsz. és a Keszthely 083/1 hrsz. alatt található települési szilárdhulladék-lerakó felszámolással történő rekultivációját írta elő 2013. december 31-i teljesítési határidővel.

Az 5/2002. (X. 29.) KvVM rendelet alapján hulladékudvarokba a lakosság díjmentesen vihet be szelektíven gyűjtött hasznosítható papír, műanyag,

üveg, fa és fémhulladékokat, nagy darabos (lom) hulladékot, biológiailag lebomló szervesanyag-tartalmú (zöld) hulladékot, építési, bontási hulladékot és veszélyes hulladékokat.

A szelektíven gyűjtött hulladékok utóválogatására az alábbi telephelyeken van lehetőség.

Válogató helye	Üzemeltető
Zalaegerszeg 0185/4 hrsz.	Zala Depo Kft.
Nagykanizsa 1006/2 hrszl	Saubermacher-Pannónia Kft.
Zalabér 03096/12 hrsz.	Zalaispa Zrt.
Keszthely 0249/7 hrsz.	KETÉH Keszthely és Térsége Hulladékkezelő Kft.

Zala megye területén az alábbi átrakó állomások létesültek.

Átrakó állomás helye	Üzemeltető
Keszthely 0249/7 hrsz.	KETÉH Keszthely és Térsége Hulladékkezelő Kft.
Zalamerenye 0112/2 hrsz.	Saubermacher-Pannónia Kft.
Lenti 054/7 hrsz.	Lenti Hulladékkezelő Kft.

A hulladékgazdálkodással szemben támasztott követelmények

A hulladék gyűjtésével, ártalmatlanításával kapcsolatos tevékenységet a hulladékgazdálkodásról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény alapján kell szervezni és végezni.

A hulladék „termelő” köteles gondoskodni a hulladékok előírászerű gyűjtéséről, tárolásáról, a területről történő kiszállításáról, valamint ártalmatlanításáról, melynek elsődleges célja, hogy megakadályozza a hulladék talajba, felszíni és felszín alatti vízbe és levegőbe jutását.

A településen a környezet veszélyeztetésének minimalizálása érdekében kizárólag hulladékszegény technológiák telepítését szabad engedélyezni úgy, hogy a keletkező hulladékok hasznosítására, ártalmatlanítására, rendelkezésre álljon engedéllyel és kapacitással bíró szolgáltató szervezet.

A településen keletkezett lakossági hulladék összetétele rendkívül inhomogén, nagy szervesanyag-tartalmú háztartási hulladék mellett tartalmaz még vegyes kerti és veszélyes hulladékot (növényvédőszeres göngyöleg, lejárt szavatosságú gyógyszer, használt elem, stb.) is, ezért elhelyezését rendkívüli gondossággal kell megoldani.

A hulladékgazdálkodásról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény alapján az önkormányzat hulladékgazdálkodási feladatainak ellátása során

gondoskodni kell a hulladéklerakók felülvizsgálatáról és továbbüzemeltetésük lehetőségeinek feltárásáról, a hasznosítható hulladékok szelektív gyűjtésének megteremtéséről, a biológiailag lebomló szervesanyag tartalom csökkentéséről (komposztáló telep létesítése).

Meg kell teremteni a hulladékok átvételére egész évben alkalmas gyűjtőpontok és hulladékudvarok kialakításának lehetőségét, a bontási hulladékok válogatását, értékesítését, a megmaradó anyagok esetleges lerakását biztosító telep létesítését.

A 2012. évi CLXXXV. törvény szerint el kellett készíteni a település komplex hulladékgazdálkodási tervét.

A települési szilárd hulladékok kezelésére szolgáló egyes létesítmények kialakításának és üzemeltetésének részletes műszaki szabályairól szóló 5/2002. (X. 29.) KvVM rendelet elvárásai teljesülésével a települési környezetterhelése minimalizálható.

A köztisztasággal összefüggő, a rendezési tervvel egyidőben meghozandó rendeletben kell meghatározni a közterületen kijelölendő hulladékgyűjtő pontok helyét.

A hulladékkezelési közszolgáltató kiválasztásáról és a közszolgáltatási szerződésről a 224/2004. (VII. 22.) Kormányrendelet, a települési hulladékkezelési közszolgáltatási díj megállapításának részletes szakmai szabályairól a 64/2008. (III. 28.) Kormányrendelet rendelkezik.

A hulladékok jegyzékét a többször módosított 16/2001. (VII. 18.) KöM rendelet tartalmazza.

A hulladékok közül megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a veszélyes hulladékokra. A veszélyes hulladékok gyűjtésére, kezelésére, tárolására és ártalmatlanítására a 98/2001. (VI. 15.) Kormányrendelet előírásai vonatkoznak. A veszélyes hulladék termelő köteles gondoskodni a hulladékok előírás szerű kezeléséről, melynek elsődleges célja, hogy megakadályozza a hulladék talajba, felszíni- és felszín alatti vízbe és levegőbe jutását.

A hulladékok egyik speciális fajtája az állattenyésztés során keletkező állati tetem, hulladék. Az állati tetemek elhelyezésére az Országos Hulladékgazdálkodási Tervről szóló 110/2002. (XII. 12.) OGY határozat, valamint a 71/2003. (VI. 27.) FVM rendelet értelmében 2005. december 31-e után nem történhet döggútban, dögtéren. A döggút hiánya miatt a fehérje-feldolgozó üzembe való szállítás a megnyugtató hosszú távú megoldás. Biztosított a fehérje-feldolgozó szervezet gyűjtőkonténerének elhelyezése a lakosság számára.

Az elhullott állatok tetemeinek, mint a nem emberi fogyasztásra szánt állati melléktermékekre és a belőlük származó termékekre vonatkozó egészségügyi szabályok megállapításáról és az 1774/2002/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló 1069/2009/EK rendelet 9. cikk szerinti 2. kategóriába sorolt állati hulladéknak ártalmatlanító üzembe történő szállítás céljából erre

engedéllyel rendelkező vállalkozásnak való átadása, vagy engedélyezett kikapacitású hulladékégetőben történő elégetése megfelelő.

Az állati tetemeket elszállításukig szilárd padozatú, mosható falfelületű, fedett, zárható, kerítés vonalában elhelyezett és kívülről üríthető hullatárolóban kell elhelyezni.

3.2.4. Zaj- és rezgés elleni védelem

A zaj- és rezgésvédelemről szóló jogszabályi előírás alapján a zaj- és rezgésvédelmi követelményeket a területfejlesztés és a területrendezés során érvényre kell juttatni. A területfejlesztés, terület-rendezés zaj szempontú környezetvédelmi igényeinek megfogalmazásához alapvetően a következő vizsgálata szükséges:

- a meglévő, jelenlegi állapot feltárása, elemzése, értékelése,
- a vonatkozó követelmények, szabályozási előírások ismerete,
- a területfejlesztés, területrendezés várható hatásainak elemzése és a helyi építési, szabályozási követelmények megfogalmazása.

A jelenlegi állapot elemzése, helyzetértékelés, feladatok

A zaj és rezgés elleni védelem követelményeinek teljesüléséhez a vizsgálati adatok ismeretében, illetve azok értékelését követően kerülhetnek meghatározásra azok az intézkedések és feladatok, melyekkel a meglévő káros mértékű terhelések csökkenthetők, illetve egyidejűleg új terhelések kialakulása megakadályozható.

A környezeti zajforrások közül – a zajforrások jellegének megfelelően – a következők vizsgálata szükséges:

- ipari (mezőgazdasági) jellegű zajforrások,
- közlekedési jellegű zajforrások (közúti, vasúti),
- egyéb jellegű zajforrások (kereskedelmi-, vendéglátó-, kulturális- és sportlétesítmények zajforrásai).

Üzemi zaj

Az üzemi működésből származó zaj vonatkozásában a Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Felügyelőségtől származó információ alapján elmondható, hogy a zajkibocsátási határértékeket a legtöbb Zala megyei üzem képes betartani.

Zala megye két megyei jogú városa rendelkezik kijelölt ipari parkkal (Zalaegerszeg Északi Ipari Park, Zalaegerszeg Déli Ipari Park, Nagykanizsa Ipari Park) és az újonnan telepített nagyüzemek többsége az ipari parkokban kerülnek elhelyezésre.

A legtöbb zajproblémát az okozza, hogy a zajkibocsátó üzemek – korábban nem megfontolt településrendezés miatt – lakóterületekkel közvetlenül határosak, továbbá meglévő ipari létesítmények közelében lakóterületekkel közvetlenül határosak, továbbá meglévő ipari létesítmények közelében lakóövezetet jelölnek ki. Jellemzően lakossági panaszra adhat okot a lakóterületekbe ékelődött kisebb műhelyek zaja, melyet a környezetvédelmi hatóság egyedi eljárás keretében vizsgál és teszi meg a szükséges intézkedéseket.

A jelenleg hatályos 284/2007. (X. 29.) Kormányrendelet hatályba lépése óta a környezetvédelmi hatóság 2008 évtől számítottan közel 40 zajkibocsátási határértéket állapított meg, kötelezettségeket előírva.

Az utóbbi években a zajmérések száma jelentősen megnőtt, ez a kivizsgálandó zajpanaszok számának növekedésével magyarázható. Az utóbbi évek tapasztalata alapján elmondható, hogy a lakossági panaszbejelentések mintegy 30 %-a bizonyul megalapozottnak.

Általánosságban elmondható, hogy a nagyobb ipari üzemek okozzák a jelentősebb határérték túllépéseket, és a probléma megszüntetése is ezeknél az üzemeknél a legnehezebb. Egyrészt sokkal költségesebb és hosszadalmasabb folyamat a zajvédelmi létesítmények kiépítése, másrészt itt a legnehezebb munkaszervezéssel a zajkibocsátást csökkenteni, továbbá a tevékenységet korlátozni.

Közlekedési zaj

A megye két megyei jogú városa Nagykanizsai és Zalaegerszeg város közlekedési eredetű zajcsökkentésében jelentős szerepet játszik a közelmúltban létesített M7-es autópálya, illetve a 74-es és a 76-os sz. főút Zalaegerszeget elkerülő szakasza. Az elkerülő útvonalak ellenére a városokon belüli gépjárműforgalom növekvő tendenciát mutat. Az M7-es autópálya és az M70-es gyorsforgalmi út átadásával nemcsak a közlekedési viszonyok változtak előnyösen Zala megye déli és a dél-nyugati településein, hanem a közúti közlekedéstől származó zajterhelés is.

A 71-es sz. főút Keszthely várost elkerülő szakasza csak részben készült el, az elkerülő út északi részének megépítése okozhat csak jelentős zajterhelés csökkenést a településen.

A Hévíz-Alsópáhok elkerülő út átadásával Felsőpáhok, Alsópáhok községekben, illetve Hévíz városban áthaladó forgalom átkerül a települések külterületén haladó új útra, így a sűrűn lakott település központokban a zajterhelés csökken.

A 86-os sz. főút Rédic-szalalövő közötti szakaszán a burkolat megerősítés ez évben befejeződik, azonban az út zalalövői elkerülő szakaszának építése még nem kezdődött meg, így a település belső részén nagy nehézjármű forgalom terheli. Ez a helyzet csak az elkerülő út megvalósításával változik.

A 76. sz. főút Zalacsány és Zalaegerszeg közötti szakaszának korszerűsítéséhez nem kapcsolódik települést lakott területét lekerülő szakasz építése, ezért a települések közötti közlekedésből származó zajterhelés nem változik.

A tervezett M9-es gyorsforgalmi út Zala megyét érintő szakaszának jelentős része párhuzamosan fut a 74. sz. főúttal. A gyorsforgalmi út megépítésével a 74. sz. főút által érintett településen belül a zajterhelés jelentősen csökkenne, azonban az M9-es gyorsforgalmi út Vasvár-Nagykanizsa közötti szakaszának engedélyezési eljárása eredmény nélkül zárult.

A vasúti közlekedés területén is jelentős változások történtek az elmúlt években. A Zalalövő-országhatár közötti szakaszt megépítették, átadták az új zalaegerszegi deltavágányt, a Zalaegerszeg-Zalalövő közötti szakaszt új nyomvonalra helyezték. Az új nyomvonal a lakott területektől távolabb helyezkedik el. A nagyobb vasúti forgalom és haladási sebesség miatt Zalacséb településen a Rákóczi F. út mentén elhelyezkedő lakóépületeket határérték feletti zaj terheli, ezért az érintett szakaszon 684 m hosszú zajvédő falat építettek, mely következtében nem éri határérték feletti zaj az érintett lakóépületeket. A Boba-Zalaegerszeg (delta vágány) közötti szakaszon is korszerűsítették a vasútvonalat, ezért több helyen is zajvédő fal építése, illetve passzív akusztikai védelem kiépítésre volt szükség.

A Boba-Ukk-Zalaegerszeg-Zalalövő-országhatár (Hódos) vasútvonal teljes hosszában megvalósult korszerűsítés során kiépítették a villamos vezetékeket, a dízel vonatátvitelt a vonal teljes hosszában felváltotta a villamos vontatás, ami mind zajvédelmi, mind levegőtisztaság-védelmi szempontból kedvezőbb.

A közúti közlekedési zaj vonatkozásában jelentős problémát jelentenek a nagy közúti forgalmat generáló létesítmények, amelyek közül a működési területünkön a bányák emelhetőek ki. A bányákhoz kapcsolódó szállítási útvonalak gyakran több települést is érintenek, megnövelve a már egyébként is terhelt utak forgalmát.

A környezeti zaj értékeléséről és kezeléséről szóló 280/2004. (X. 20.) Kormányrendelet a százezernél több lakosú városokat intézkedési terv és stratégiai zajtérkép készítésére kötelezi, Zala megyében azonban nincs ilyen lakosságszámú település.

Egyéb zaj

Az egyéb jellegű zajforrások tekintetében (kereskedelmi-, szolgáltató-, szórakoztató létesítmények) meghatározó a szállításból, illetve a helytelen magatartásból adódó zajterhelés, és ezek zavaró hatása a közvetlen környezetükben. Ezek ellenőrzése szükség esetén egyedi eljárás keretében folyik.

Környezeti zajvédelmi követelmények

A környezeti zaj- és rezgésvédelem területén érvényes rendeletek, előírások megtartásával biztosítható a környezetvédelmi szempontból is megfelelő települési környezet kialakítása. A területrendezés, településfejlesztés során kell érvényesíteni azokat az előírásokat, melyekkel a káros hatások kialakulása megelőzhető, a meglévő hatások csökkenthetőek, illetve bizonyos területeken a kedvező állapot megtartható.

A környezeti zaj- és rezgésvédelmi követelményeket a környezeti zaj- és rezgés elleni védelem egyes kérdéseiről szóló 284/2007(X. 29.) Kormányrendelet, továbbá a zajkibocsátási határértékek megállapításának, valamint a zaj- és rezgés-kibocsátás ellenőrzésének módjáról szóló 93/2007 (XII. 18.) KvVM rendeletek tartalmazzák.

A megengedett zaj- és rezgésterhelési határértékeket a területi funkciótól függően külön a nappali (6⁰⁰-22⁰⁰) és külön az éjszakai (22⁰⁰-6⁰⁰) időszakra vonatkozóan a 27/2008.(XII.3.) KvVM-EÜM együttes rendelet mellékletei tartalmazzák.

A rendeletek értelmében tilos a védendő környezetben veszélyes mértékű, azaz határértéket meghaladó zajt vagy rezgést okozni. A környezetbe zajt vagy rezgést kibocsátó létesítményeket úgy kell tervezni és megvalósítani, hogy a védendő területen, épületben és helyiségben a zaj- vagy rezgésterhelés megfeleljen a követelményeknek. Védendő területeket pedig úgy kell kijelölni, hogy a megengedett határértékek teljesüljenek.

A rendelet meghatározza a létesítéssel kapcsolatos követelményeket is. E szerint zajt kibocsátó berendezés, telephely, tevékenység úgy létesíthető, illetve üzemeltethető, hogy környezeti zajkibocsátása nem haladhatja meg a jogszabályban előírt zajterhelési határértékeket. Jelenleg a 27/2008.(XII.3.) KvVM-EÜM együttes rendeletben foglaltakat kell alkalmazni.

Meglévő közlekedési útvonalak melletti, új tervezésű, vagy megváltozott övezeti besorolású területeken, megfelelő beépítési távolság meghatározásával és betartásával, illetve műszaki intézkedésekkel kell biztosítani az előírt zajterhelési határértékek teljesülését.

Korszerűsítés, útkapacitás bővítés esetében, ha a változást megelőző állapotban már határérték túllépés állt fenn, akkor legalább a változást megelőző zajterhelés a követelmény. Új út létesítésének, a forgalmi viszonyok lényeges és tartós megváltozását eredményező felújítása, korszerűsítés tervezésekor a zajterhelési határértékeket érvényesíteni kell. Ennek érdekében a hosszú távra tervezett forgalom figyelembevételével zajcsökkentő létesítmények, berendezések alkalmazását kell szükség esetén előírni és biztosítani. Jelenleg a határértékeket a 27/2008.(XII.3.) KvVM-EÜM együttes rendelet 3. sz. melléklete határozza meg.

A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 48. § (1) bekezdése szerint a települési önkormányzat képviselő-testülete – törvényben vagy kormányrendeletben meghatározott módon és mértékben – illetékességi területére a más jogszabályokban előírtaknál kizárólag nagyobb mértékben korlátozó környezetvédelmi előírásokat határozhat meg. A hivatkozott jogszabályhely alapján a helyi körülményekre tekintettel a települési önkormányzat az országos előírásoknál (a zaj- és rezgésterhelési határértékek megállapításáról szóló 27/2008.(XII.3.) KvVM-EÜM együttes rendelet) szigorúbb határértékeket is megállapíthat, illetve egyes területek védelme érdekében korlátozásokat vezethet be.

A megye települései területére, az OTÉK szerint meghatározott terület-felhasználási egységekre, illetve a beépítésre szánt területek esetén építési övezetekre, beépítésre nem szánt területek esetén övezetekre vonatkozóan, a zajterhelési határértékeket tartalmazó KvVM-EÜM együttes rendelet figyelembevételével a következő határértékek érvényesítendők.

Üzemi-, szolgáltató létesítmények esetében:

- Üdülőterület:
OTÉK szerint: Ü (üdülőterület)
 $L_{TH \text{ nappal}} = 45 \text{ dB}$ $L_{TH \text{ éjjel}} = 35 \text{ dB}$
- lakó- és intézményterület laza beépítéssel:
OTÉK szerint: L_{ke} (kertvárosias lakóterület)
 L_f (falusias lakóterület)
 $L_{TH \text{ nappal}} = 50 \text{ dB}$ $L_{TH \text{ éjjel}} = 40 \text{ dB}$
OTÉK szerint V_t (településközpont vegyes terület)
 K_i (intézményi terület)
 $L_{TH \text{ nappal}} = 55 \text{ dB}$ $L_{TH \text{ éjjel}} = 45 \text{ dB}$
- kereskedelmi-szolgáltató terület, lakóépületekkel vegyesen:
OTÉK szerint: G_{ip} , (ipari-gazdasági terület)
 $L_{TH \text{ nappal}} = 60 \text{ dB}$ $L_{TH \text{ éjjel}} = 50 \text{ dB}$

A KvVM-EÜM együttes rendelet 5§-a értelmében a zajterhelési határértékeknek az üdülőterületen, az egészségügyi területen a zajtól védendő épületek elhelyezésére szolgáló ingatlanok határán és a temetők teljes területén kell teljesülniük.

Védett létesítmény, épület (lakó- és intézményépület) nélküli ipari- gazdasági területekre a hivatkozott KvVM-EÜM együttes rendelet nem állapít meg zajterhelési határértékeket.

Közlekedési létesítmények melletti területeken megengedett zajterhelési

határértékek:

- Főutak, vasúti fővonalak mentén tömör, illetve laza beépítésű lakó- és intézményterületen:

$$L_{TH \text{ nappal}} = 65 \text{ dB}$$

$$L_{TH \text{ éjjel}} = 55 \text{ dB}$$

- Gyűjtő-összekötő utak, mellékutak, vasúti mellékvonalak mentén, laza beépítésű lakó- és intézményterületen (OTÉK szerint L_f)

$$L_{TH \text{ nappal}} = 60 \text{ dB}$$

$$L_{TH \text{ éjjel}} = 50 \text{ dB}$$

- Lakóutak mentén, laza beépítésű lakó- és intézményterületén (OTÉK szerint L_f)

$$L_{TH \text{ nappal}} = 55 \text{ dB}$$

$$L_{TH \text{ éjjel}} = 45 \text{ dB}$$

Újonnan létesülő lakó- és közösségi épületekben a külső környezetből származó rezgések megengedett egyenértékű, súlyozott rezgésgyorsulás értékeit a KvVM-EÜM együttes rendelet 5. sz. melléklete tartalmazza.

3.2.5. Épített környezet és kulturális örökség védelme

A jelenlegi állapot elemzése, helyzetértékelése

A megye településhálózatának alapjellemzői

Zala megye településhálózatának egyik fő jellemzője aprófalvas jellege. A sajátos településstruktúrát jellemzi, hogy a 257 településből 156 lakossága nem haladja meg az 500 főt (települések 60 %-a). A különösen veszélyeztetett 200 fő alatti települések arányát tekintve Zala megye abszolút élen jár a régióban. A megyében a települések 28 %-a tartozik ebbe a népességekategóriába, míg a szomszédos Vasban ez „csak” 16 %.

Kistérségi szinten a megyén belül jellemzően nagy eltérés van a kis lélekszámú falvak arányát tekintve. Az 500 fő alatti települések tekintetében megyei átlagnál messze nagyobb arányokat találunk a Lenti (80 %) kistérségben, míg jóval átlag alatti a Keszthely-Hévíz (37 %) kistérségben.

Az országos viszonylatban is rendkívül elaprózódott településhálózati struktúrát a magas településsűrűség jellemzi. 100 km²-re 6,8 település jut, ami kétszerese az országos értéknek (3,4 település/100 km²) és régiós átlagnál is jóval magasabb (5,8 település/100 km²). A nem városi települések átlagos népességszáma 526 fő, ami országos szinten a megyék között a második legalacsonyabb érték.

A megyében az urbanizáltság foka (a megye városi lakosságának aránya a teljes lakosságon belül) 55 %, ami valamivel a régiós átlag alatti (56,3 %). Területi különbségeket jellemzi, hogy a Nagykanizsai és Zalaegerszegi

kistérségben ez az érték meghaladja a 60 %-ot, míg a Letenyei és Lenti kistérségben 24, illetve 37 %, tehát jóval az átlag alatti.

A KSH népességekategóriákat figyelembe véve az egy városra jutó lakosságszám jellemzően alacsonyabb az országos átlagnál. Jellemzően a kilenc városi rangú település egyike sem éri el a 100000 főt. A két megyei jogú város, Zalaegerszeg (62029 fő) és Nagykanizsa (51102 fő) lélekszáma haladja meg az 50000-t, egyetlen város (Keszthely) lakosságszáma van 10000 fő felett (21418 fő). Zalaszentgrót és Lenti lakossága közelíti a 10000-t, míg Hévíz, Letenye és Zalalövő népessége 5000 fő alatti, a megye legkisebb népességű városa Zalakaros, amely elsősorban speciális és ezzel összefüggésben szolgáltató funkciói miatt kapott városi rangot.

Az erősen súlypontozott település hálózatot jellemzi, hogy egy városra 27 falu jut, ami több mint kétszerese az országos 13,4 értéknek. Régiós szinten ez 24 falu/város.

A KSH vizsgálatai szerint a két megyei jogú város közül Zalaegerszeg körül indult meg az agglomerálódás folyamata. A Zalaegerszegi agglomerálódó térség 29 településből áll. A településcsoport északi irányban kiterjedtebb, amit a domborzati és közlekedés viszonyok magyaráznak elsősorban. A KSH vizsgálatai alapján Nagykanizsa környékén nem rajzolódik ki egy olyan településcsoport, amelyre az agglomerálódási folyamatra utaló jelek egyértelműen jelentkeznek.

Zala megye településhálózatára vonatkozó megállapítások

- Zala megye településeinek majdnem 30 %-a veszélyeztetett 200 fő alatti kategóriába tartozik.
- Az aprófalvas területek a megye összefüggő stagnáló-hanyatló területeivel azonosíthatók.
- A megye legdinamikusabb területei a megyeszékhely és annak agglomerálódó térségéhez és a Balaton üdülőkörzethez köthető.
- A megye középső területén, kelet-nyugati irányú sávban, a 75-ös főúthoz köthetően egy megerősödött, nem városi rangú településcsoport található.

Kulturális és néprajzi jellegzetességek

Zala megye kedvező kulturális adottságai, a települések építészeti képe kiemelkedő jelentőségű országos viszonylatban.

A kulturális értékek számbavétele, területei figyelembevétele a tervezés során annál inkább indokolt, mivel Zala megye kistérségei és települései – más megyéknél is erőteljesebb mértékben – kívánnak építeni a helyi értékekre, a turizmus a szabadidő-gazdaság fejlesztésére. Ebből a szempontból is –

természeti adottságok, táji értékek mellett – meghatározó jelentőségű a kulturális örökség, az épített környezet. A történeti keretbe ágyazott értékelés a megyei identitás alakítása szempontjából is fontos.

Régészeti emlékek

Legkorábbi látványos épített emlékek a rézkori időszakából származnak. Árkokkal körülvett, erősített falutelepülések feltárására került sor a megye déli felében az M7-es autópálya feltárása során. Ezek közül a legfontosabbak: Becsehely-Újkúti-dűlő, Sormás-Török-földek, Sormás-Májtai-dűlő.

A felszínen látható emléanyagban az első jelentős (és látványos) emlékek a bronzkori földvárak. A hajdani faszerkezetbe foglalt kő vagy földkitöltésű falak mára lankás sánccá szelődültek. Ilyen erődítmények:

- Zalaszentiván-Kisfaludi-hegyen,
- Oltárc-Márki-hegyen,
- Zalasántó-Tátika hegyen,
- Várvolgy-Kisláz-hegyen lelhető fel.

A másik nagyon látványos emlékcsoport a rómaiaktól származik. Ezek:

- Salla: a római kori város a mai Zalalövő helyén, a folyó átkelőjében volt, ott, ahol az Adriától a Baltikumba vezető főútvonal, a Borostyánkút keresztezte a Zalát. A város és az út jelentős maradványai romkert formájában láthatók.
- Balatongyörök és Hévíz: ma a megyében csak ez a kettő látható abból a számos uradalmi központból, melyeket villagazdaságként szoktak emlegetni.
- Alsórajk: a rendkívül fontos mozaikos villaépület maradványai sajnos visszatemetésre kerültek.
- Nagykanizsa-Inkey-kápolna: az itt feltárt római villa maradványai visszatemetésre kerültek, az ugyanitt találat ókeresztény sírkápolna maradványainak bemutatása folyamatban van.
- Keszthely-Fenekpusztai erőd: a késő római idők egyik legimpozánsabb magyarországi emlékéből sajnos csak nagyon kevés van bemutatva. A 392x348 méteres erőd négy kapujából a déli, a hatalmas gabonatarló, a horreum, s a későbbi keresztény templomként is szerepet kapó bazilika falmaradványai azok, melyek láthatók.

A magyar honfoglalás előtti időkben a megye területe a Frank Birodalom határtartományához tartozott. Ennek központja a Zala folyó Balatonba torkollása előtti mocsár világában, egy jól védhető szárazulaton volt.

- Zalavár-Vársziget: az itt előkerült építészeti emlékek a 9. század európai egyházi építészetét reprezentálják. A Kárpát-medencében egyedülálló a szentélykörüljárás, kápolnakoszorús Szent Adorján benedekrendi apátság.
- Récéskúti-sziget: a dalmát emléanyaghoz kapcsolódó, kívül egyenes záródású, belül három félköríves apszisú templom.

A honfoglalásunkat követő időszakban a keresztény világhoz való csatlakozás első emlékei a egyházi épületek voltak, melyek között a nyugati egyház mellett a keleti egyház emelt szakrális épületeket. A 10. század közepe után elindult folyamatból keleti emlékek előkerülésével is számolhatunk, hiszen Bulcsú, annak a törzsnek a feje, mely Zalát is uralta, Bizáncban vette fel a keresztséget. Első ismert emlékeink az 1000 körüli időszakból származnak.

- Zalavári apátság maradványai: Szent István 1019-ben alapított benedekrendi apátságot az egykori frank központ romokban heverő épületei helyén, Zalaváron. Az új egyházi központ a romos Szűz Mária templom felhasználásával készült, nevét azonban a korábban is létezett Szent Adorján kolostor templomától örökölte.
- Zalaszentiván-Kisfaludi hegy: ugyancsak ennek a korszaknak látványos és megmaradt emléke a bronzkori földvár területén épült erődítmény, mely a határvédelem, a gyeptű belső vonalát őrizte.

A megye építészeti emlékei a 11. századtól

Szent István törvényeiből tudjuk, hogy elrendelte minden 10 falu számára kötelezően egy-egy templom megépítését. Sajnos ebből a korai időszakból bizonyosan meghatározható épület nem maradt ránk. Az egyetlen álló 11. századi emlékünkből az I. András által alapított tihanyi kolostor altemploma, ma Veszprém megyéhez tartozik. Valószínűleg ezek az egyházi épületek zömmel fából épültek, s meglétükkel is inkább a Válicka völgyétől keletre számolhatunk a 11. században, hiszen ettől keletre gyeptűvidék húzódott. A falusi kőtemplomok gyakoribbá válásával, majd a megerősödő világi arisztokrácia kolostor-alapításaival csak a 12. századtól számolhatunk. Bizonyítéka ennek, hogy még a zalavár-várszigeti apátság ellátását szolgáló falu népének is csak a 11. század második felében emelnek kőtemplomot.

A 12. században a megerősödő gazdaság már nagyobb szabású építkezéseket enged meg, de a román stílusú építészet virágkora Zalában igazából ennek az irányzatnak a végén, a 13. században teljesedik ki, s pontosan ezért sok az átmeneti stílust képviselő épület. A román tömegű épületeken az új irányzat, a gótika részletformái sorra megjelennek. A 12. század világi alapítású kolostorépítkezése az almádi volt, melyet az Atyus nemzetség emeltetett 1117-1121 között a ma már Veszprémhez tartozó Monostorapátiban. A következő jelentős építkezés 1140 táján kezdődött a Zalaegerszeg közelében fekvő Csatárban, ahol a Gut-Keled nemzetséghez tartozó Márton ispán alapít kolostort. Ezek az épületek elpusztultak, ellenben ma is áll ebből az időből (a 12. század közepe tájáról) a kapornaki apátság temploma, melynek főhomlokzata és szentélye a korszak legfontosabb emléke. Alapításának pontos időpontja nem ismeretes, az alapító a Kádor nemzetség lehetett, mert 1196 előtt ők voltak a kegyurak. A benedekrendi monostorok építése a 13. században is folytatódik. A német földről a 12. század végén betelepült Hahót-Buzád nemzetség Hahótot és Murakeresztúrt alapítja. Ez időtől már más szerzetesrendek számára is építenek kolostorokat. Királyi alapítás a johanniták újudvari, főúri családok által emeltek a

peremontreiek alsórajki és türjei, a ferencesek muraszemenyei, a pálosok barátságvet rendházai. Közülük az egyetlen, szinte teljes épségben fennmaradt emlékünktürjén található. A két homlokzati tornyos, háromhajós, eredetileg félköríves szentélyekkel záruló téglatemplom nemcsak Zala, hanem az ország egyik legjelentősebb építészeti alkotása. Az eredeti keresztboltozatok és díszesen kiképzett oszlopfejek mellett egyedülálló emlék a templom déli falán megmaradt freskóciklus, amely a Szent László legendát ábrázolja.

A megye magyar vonatkozású építészeti emlékei a XI. századból

Első királyunk törvényei előírták a templomépítést minden 10 falu számára. Ebből csak néhány templomrom maradt fenn. A XII. századi román stílusú templom-kolostor együttesek közül a Csatárik a kapornaki emelhető ki. A benedekrendi monostorok építése Hahóton, Murakeresztúron kezdődött. A premontrei alsórajki és türjei monostorok következtek ezután, majd a ferencesek muraszemenyei, a pálosok barátságveti rendházai.

A románkori falusi templomok között a legszebbek: Búcsúszentlászlón, Kehidán, Becsehely-Pólán, a Böde melletti Szentmihályfán találhatók.

Kiemelkedő épületek még: a hévíz-egregyi, vagy a zalalövő-zalamindszenti (különleges megoldású erődszerű tornyával).

A világi építészeti emlékeiből mintegy 22 kisebb erődtámaradvány mutatható ki. Közülük a legjelentősebbek a Hahót-Buzádszigeti, a zalaszabari, a baktúttösi, az eszteregnye kisváarak.

A 14. század egyik legjelentősebb gótikus épülete a század végére elkészülő keszthelyi ferences kolostortemplom.

A 15. század alkotásai közül a legkiemelkedőbb az egervári együttes, ahol Egervári László, Mátyás király egyik kedvelt főura várat és ferences kolostort építtetett.

A megkutatott váarak közül a 15. századi építkezések nyomait a rezi és a Zalasántó melletti tákai váarakból ismerjük.

A reneszánsz építkezések legszebb megmaradt épülete az 1569-ben elkészült egervári Nádasdy-várkastély. A négyсарoktornyos, szabályos alaprajzú épület ennek a típusnak az első magyarországi reprezentánsa.

A török elleni harcok időszakából a várépítkezések emelhetők ki. Ezek közül ma is látványos földfelszíni maradvánnyal bír Szentgyörgyvár, Komár, Kacorlak, Szécsisziget, a közelmúltban homokbányászás pusztította el a bajcsai várat. A korszak legjelentősebb épülete a kanizsai vár volt, melyet először a 16. század közepén a Nádasdyak építtettek át ó-olasz stílusú, majd pedig a vár királyi kézbe kerülése után olasz hadmérnökök tervei alapján hatalmas ötszögletű új-olaszbástya erőddé. Az 1560-as évek végén megkezdődött építkezés gyakorlatilag nem is fejeződött be, és ez a nem egészen kész vár került 1600-ban török kézre.

Kisebb erődtítmények felhasználásával egy új erődtítményrendszer épült ki, ezek közül Egerszeg, Lenti, Kiskomár és Szentgrót vára voltak a legjelentősebbek, de egyik sem volt Kanizsához mérhető erődtítmény. Ugyan Lenti átépítésére elkészült egy nagyszabályú terv, kivételezésére azonban nem került sor.

A török uralmat követően jelentősebb településeken gyorsan megkezdődött az egyházi épületek újjáépítése vagy újak építése. A barokk templomok így teljesen dominánsan vannak jelen a zalai falvakban, sőt a vidék konzervatizmusa azt eredményezte, hogy még a 19. század elején is ebben a stílusban építkeztek. Az egyik legnagyobb szabású építkezés a megyeszékhelyi plébániatemplom, a szécsiszigeti, a kiskomári, a hahóti, a zalaszentbalázi templom, emellett kiemelkedőek a korszak légnépszerűbb rendjének, a ferenceseknek az építkezései. Így a nagykanizsa, a búcsúszentlászlói, a homokkomáromi templom és kolostor, valamint a keszthelyi templom mellé épült kolostorok. Teljesen barokkizálták a türjei premontrei templom külső képét, és mellé szép arányú kolostorépület került.

Ugyancsak a barokk világi építészet legrepresentatívabb épületeit is osztrák építészek tervezték. Itt csak utalnának az egerszegi megyeházát tervező Donato Felice d'Allio-ra, de osztrák építész tervezte át a Batthyányiak szentgróti várát is szép arányú barokk kastéllyá. Ekkor épült a Festetics keszthelyi kastélya is, a kisebb épületek közül említésre méltó a szécsiszigeti, a reszneki.

A kisebb birtokosok kúriaépítkezései közül kiemelhető elsősorban a sőjtöri Deák-kúria az, amelyik a legtöbbet őrzött meg ebből az időszakból. Nagyon szép példáit találjuk a barokk uradalmi építészetnek a Festetics uradalmakban. Kiemelésre méltó a Festetics György által 1797-ben alapított mezőgazdasági tanintézet, a Georgikon, ahol ma is egységében található meg az 1819. század fordulójának szinte minden mezőgazdasági épülete. Koránt sincs ilyen jó állapotban, de áll még a fenékpusztai majorság is, mely a 19. századi klasszicista átépítéssel kapott formájában ennek a stílusnak a legszebb emléke. Szép emlékünk a barokk tisztartó-ház és plébániaház Zalabéren.

Klasszicista templom csak néhány épült, mint a gyenesdiási 1826-ban, vagy a balatongyöröki 1831-33-ban. Az egyházi épületek közül a legjelentősebb a nagykanizsai zsinagóga. A kastélyok közül csak a sőjtöri Festetics, míg a kúriák közül a zalacsányi Tersánszky az, ami említésre méltónak tartható.

A 19. század első felében épültek az első nagyobb kőhidak a megye vízfolyásain. Közülük a legjelentősebb a Zala folyón átfelülő zalaszentgróti, mely négy nyílással, kőpillérekre, téglaboltozással készült 1846-ban.

A barokk városi építészet legnagyobb szabású példái Nagykanizsán találhatóak, ahol a Batthyányiak a városközpontban építették ki uradalmuk

központját, ekkor épült a ma múzeumi célokat szolgáló Fő ti épület, és a városi célokat szolgáló un. Vasemberház is. Szép, de erőteljesen átalakított formában látható a világi építészet emlékei közül a zalaegerszegi kvártélyház és a plébániaépület. Keszthelyen az uradalomhoz kapcsolható néhány épület említésre méltó ebből az időszakból.

A század közepére is csak a piactér körzetében találunk téglából épült zsindeletű épületeket. A megye néhány klasszicista lakóháza Nagykanizsán kívül Keszthelyen található. Közülük talán a nagykanizsai Guttman-ház és a Fő út 6. sz. alatti épületet emelhetjük ki.

Népi építészet

A 18. századi, sőt a 19. század jelentős részének faluképe a mai Zala megye területén – a kőben gazdag Balaton-felvidék kivételével – döntően a késő középkorban kialakult hagyományok folytatásaként létrejött borona- vagy vályogépítésű, zsúp- vagy nádfedelese épületekből állt. Nagyon sok helyen még a 18. században az egyhelyiséges lakókonyhas ház is használatban van, de az általános már a szoba-konyha-kamrás, háromosztatú ház, füstös konyhas tüzelőberendezéssel. A tehetősebbeknél a konyha felől fűthető füstmentes cserépkályhas szoba már a 16-17. században megvan, a 19. századra pedig általánosság válik. Az 1850-es években terjednek el a faragott, festett oromzatú házak.

A II. világháború során a megye épületállománya nem szenvedett jelentősebb károkat. Az ötvéves évek iparfejlesztései és első lakótelep-építései is zöldmezős beruházások voltak. A „szocreál” stílus, mely az 1920-30-as évek irányzataiba, sok vonásában a Bauhausba gyökerezik, elsősorban Zalaegerszegen jelenik meg a Ruhagyár és lakótelepe, valamint a Kosztolányi úti lakóházak építkezéseiben.

A változatos, a mindenkori igényeket kielégítő képbe, a 20. század közepe után nyomultak be az erőltetett lakótelep-építések, s a városképek jellegét figyelmen kívül hagyó funkcionális épületek. Szerencsés módon azonban ez a folyamat Zalaiban mérsékelt maradt, s tradicionális építészeti értékeink zöme megmaradt a jövő számára.

Épített környezet védelmével kapcsolatos követelmények

Az épített környezet védelmét az ország sajátos jogszabályrendszere biztosítja. Zala megye vonatkozásban meghatározó az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény és a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balaton Területrendezési Szabályzat megállapításáról szóló 2000. évi CXII. törvény.

Meghatározó továbbá Zala megye területrendezési terve, illetve a megye települései településrendezési tervei. A településrendezési eszközök rögzítik az

építési szabályokat, amelyet önkormányzati jogalkotás keretében dolgoznak ki.

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló, többször módosított 1997. évi LXXVIII. törvény, valamint a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény, az örökség védelméről szóló 2001. LXIV. törvény és a végrehajtásukra kiadott jogszabályok tartalmazzák, illetve biztosítják az épített környezet védelmét.

Külön ki kell emelni az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII.20.) Kormányrendelet és az örökségvédelmi hatástanulmányról szóló 395/2012. (XII. 20.) Korm. rendelet rendeletek előírásait.

3.2.6. Táj- és természetvédelem

A jelenlegi állapot elemzése, helyzetértékelése

Magyarország délnyugati részén, az ipari övezetektől távol eső területen fekszik a dombos, erdős, vízjárta völgyekkel szabdalta Zala megye, melynek területén így páratlan természeti és táji értékek maradtak fenn. A jellegzetes, erdőkkel borított zalai táj évmillióig tartó, hosszú és bonyolult geológiai folyamatok eredményeként jött létre. A különböző tájegységek találkozásánál fekvő Zala megye felszíne sehol sem különül el markánsan a szomszédos tájaktól. A megye nagy része a nyugat-dunántúli peremvidékhez sorolt Zalai dombsághoz tartozik, északon egy keskeny sáv áthúzódik a Vasi-hegyhátára, illetve délen a Dunántúli dombvidékre, a Keszthelyi hegység pedig a Dunántúli-középhegység része. A Kis-Balaton nádrengetegek, nyílt vízfelületei, a mocsárrétek, magas és zsombéksásosok, fűz- és égerligetek váltakozva képeznek a madarak számára paradicsomi életteret.

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. Törvény (továbbiakban: Tvt.) preambulumban megfogalmazottak szerint: „A természeti értékek és területek a nemzeti vagyon sajátos és pótolhatatlan részei, fenntartásuk, kezelésük, állapotuk javítása, a jelen és a jövő nemzedékek számára való megőrzése a természeti erőforrásokkal történő takarékos és ésszerű gazdálkodás biztosítása, a természeti örökség és a biológiai sokféleség oltalma, valamint az ember és természeti közötti harmonikus kapcsolat kialakítása, mint az emberiség fennmaradásának alapvető feltétel, a természet hatékony védelmének létrehozását igényli.”

A természetrombolás, a természeti értékek pusztítása napjainkra olyan mértéket öltött, melynek veszélyességét felismerve a céltudatos természetvédelem kezdetét vette.

A Tvt. 22. §-a rögzíti, hogy kiemelt oltalmuk biztosítása érdekében védetté kell nyilvánítani a tudományos, kulturális, esztétikai, oktatási, gazdasági és más

közérdekből, valamint a biológiai sokféleség megőrzése céljából arra érdemes:

- Vadon élő szervezeteket, életközösségeket, továbbá termő-, tartózkodó-, élőhelyüket,
- Régi hazai háziállat- és növényfajokat, fajtákat, változatokat,
- Természetes, természet közeli tájakat, tájrészleteket,
- Növénytelepítéseket, így különösen parkokat, arborétumokat, történelmi nagy botanikus kerteket és eges növényeket, növénycsoportokat,
- Élőállat gyűjteményeket,
- Földtani képződményeket és alapszelvényeket, ásványokat, ásványtársulásokat, ősmaradványokat,
- Védett ásványok, ősmaradványok jelentős lelőhelyeit,
- Felszíni, felszínalaktani képződményt és barlangok felszínét,
- Álló és folyóvizeket, így különösen tavat, patakot, mocsarat,
- Tipikus és ritka talajszelvényeket,
- Természethez kötődő kultúrtörténeti emlékeket.

A miniszter rendeletben nyilvánítja védetté, illetve fokozottan védetté a természeti értékeket, továbbá a fokozottan védetté a területe. Rendeletben határozza meg az európai közösségi jogi aktusokban meghatározott védettségi kategóriába, illetve nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó növény- és állatfajok közül azokat, amelyek kiemelt oltalma szükséges. (pl. 13/2001. (V.) KöM rendelet a védett és fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről.)

A védettség tényét kimondó jogszabály tartalmi elemeit a Tv. 24. § (3) bekezdése rögzíti. Védetté nyilvánításra bárki javaslatot tehet. Ha a védetté nyilvánítás helyi védelemre tervezett területre irányul előkészítésének feladata a települési önkormányzat jegyzőjére hárul (ill. főjegyzőre), országos jelentőségűnél a nemzeti park igazgatóságokra. Helyi védettségre tervezett terület esetén az alátámasztó iratok megküldésével meg kell keresni az igazgatóságot, aki 60 napon belül dönt, hogy javasolja-e a terület országos védettség alá helyezését, ez esetben a védetté nyilvánítás előkészítésének további feladatai az igazgatóságra hárulnak.

Természeti érték védetté, fokozottan védetté nyilvánítását a Minisztérium készíti elő. Természeti érték és terület kiemelt oltalma a védetté nyilvánítással jön létre. Törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi láp, szikes tó, forrás, víznyelő, kunhalom és földvár. A Tvt. 23. § (4) bekezdése alapján a lápok, szikes tavak, kunhalmok és földvárak jegyzékét a miniszter teszi közzé, melynek rendszeresen karbantartása, felülvizsgálata szükséges. (A jegyzék tájékoztató jellegű.)

A védett lápok jegyzékét a 8005/2001. 8MK 156) KöM tájékoztatót felváltó, a Vidékfejlesztési Értesít LXII. Évfolyam 1. számában megjelent jegyzék

tartalmazza (egyedi hatósági határozattal lehatárolt határvonalú ex lege védett láppal érintett ingatlanok – egyedi hatósági határozattal lehatárolásra váró ex lege védett láppal érintett ingatlanok bontásban).

A megye területe nagyobb részt a Balatoni Nemzeti Park Igazgatóság illetékessége alá tartozik, csak észak-nyugaton található pár település Vas megye határán 5 települést érintően az Őrségi Nemzeti Park részeként. A Balatoni Nemzeti Park által érintett 22 település a Keszthelyi-hegység területén és a Kis-Balaton térségében található. A megyében további 3 országos jelentőségű természetvédelmi terület található, mintegy 300 ha-on. Ezek a Keszthelyi kastélypark, a Hévízi-tó, mint geológiai érték és a Zalakomári madárrezervátum. Ezen túl további 110 helyi jelentőségű természetvédelmi terület és természeti érték található közel 2720 ha-on. Az ex-lege védett láp és tőzegterületek összesen 9800 ha-t tesznek ki. A NATURA 2000 területek kijelölése során a ma meglévő védett területek mellett további érzékeny természeti területek, mint a Zala-mente, a Kerka-mente, illetve a Mura-, és Dráva menti térségek kerültek részleges gazdasági korlátozás alá. Ezekkel a területekkel együtt a zalai valamilyen védettséget élvező területek a megye közel 20%-át teszik ki! Ez nagyon komoly értéke a megyének, aminek megóvása az életminőségre gyakorolt hatása mellett komoly idegenforgalmi lehetőségeket is rejt. A megye jelentős erdősültsége közel 31%, ami másfélszerese az országos átlagnak. Ezen belül egyes kistájai kiugróan magas erdő borítottságú, így a Keszthelyi-hegység 70% felett, a Zalai-dombság 33% felett. Ennek megfelelően Zala megye hosszú távú koncepcionális céljai közül a környezeti értékek, kulturális örökség megőrzése keretében megfogalmazott természet- és tájvédelem, natúrpark hálózat, NATURA 2000 hálózat bővítése, arborétumok fenntartása érdekében tervezett intézkedések közül három (természetközeli erdő- és mezőgazdálkodás bevezetését szolgáló beruházások és vizes élőhely rekonstrukciók) kimondottan természet- és tájvédelmi célú, a kastélyparkok és gyűjteményes kertek megóvása, fejlesztése, bővítése pedig kidolgozottan kapcsolódik a turizmus, mint húzóágazat minőségi fejlesztéséhez. Mind természetvédelmi, mind gazdálkodási, mind környezeti nevelési és kulturális örökség védelmi szempontból kiemelten kezeli a régióban meglévő kastélyparkok és gyűjteményes kertek megőrzését, fejlesztését, élőhely rehabilitációs tevékenységeit.

A védett természeti terület a védelem kiterjedtségének, céljának, hazai és nemzetközi jelentőségének megfelelően lehet:

Országos jelentőségű védett terület

Nemzeti Park

Az ország olyan jellegzetes, természeti adottságaiban lényegesen meg nem változtatott, olyan nagyobb kiterjedésű területe, amelynek elsődleges

rendeltetése a különleges jelentőségű, természetes növény- és állattani, földtani, víztani, tájképi és kultúrtörténeti értékek védelme, a biológiai sokféleség és természeti rendszerek zavartalan működésének fenntartása, az oktatás, a tudományos célok és a felüdülés elősegítése.

Tájvédelmi körzet

Az ország jellegzetes természeti, tájképi adottságokban gazdag nagyobb, általában összefüggő területe, tájrészlete, ahol az ember és természet kölcsönhatása esztétikai, kulturális és természeti szempontból jól megkülönböztethető jeleket alakított ki, és elsődleges rendeltetése a tájképi és természeti értékek megőrzése.

Természetvédelmi terület

Az ország jellegzetes és különleges természeti értékekben gazdag, kisebb összefüggő területe, amelynek elsődleges rendeltetése egy vagy több természeti érték, illetve ezek összefüggő rendszerének védelme. Ide tartoznak a törvény erejénél fogva védett lápok és szikes tavak.

Láp: olyan földterület, amely tartósan vagy időszakosan víz hatásának kitett, illetőleg amelynek talaja időszakosan vízzel telített, és amelynek jelentős részén lápi életközösség illetve lápi élő szervezetek találhatók, vagy a talaját változó kifejlődésű tőzegtartalom, illetve tőzegképződési folyamatok jellemzik.

Szikes tó: olyan természetes vagy természetközeli vizes élőhely, amelynek medrét tartósan vagy időszakosan legalább 600 mg/liter nátrium kation dominanciájú oldott ásványi anyag tartalmú felszíni víz borítja, illetve a területén sziki életközösségek találhatók.

Természeti emlék

Valamely különlegesen jelentős egyedi természeti érték, képződmény és annak védelmét szolgáló terület. Ide tartozik a barlang, forrás, víznyelő, kunhalom és földvár.

Barlang: a földkérget alkotó kőzetekben kialakult olyan természetes üreg, melynek hossz tengelye meghaladja a két métert – jelenlegi vagy természetes kitöltésének eltávolítása után – mérete egy ember számára lehetővé teszi a behatolást.

Forrás: a felszín alatti víz természetes felszínre bukkanása, ha a vízhozama tartósan meghaladja az 5 liter/percet, akkor is, ha időszakosan elapad.

Víznyelő: az állandó vagy időszakos felszíni vízfolyás kasztba történő elnyelődési helye.

Kunhalom: olyan kultúrtörténeti, kulturális örökségi, tájképi, illetve élővilág védelmi szempontból jelentős domború földmű, amely kimagasodó jellegével meghatározó eleme lehet a tájnak.

Földvár: olyan védelmi céllal létesített vonalas vagy zárt alakzatú földmű, amely azonosíthatóan fennmaradt domborzati elemként történeti, kulturális örökségi, felszín alaktani, illetve tájképi értéket képvisel.

Natura 2000 terület

Magyarország az Európai Unióhoz való csatlakozással vállalta, hogy az Unió jogrendjét a hazai szabályozásba – megfelelő igazításokkal – beépíti. Így történt ez a természetvédelmi jogszabályokkal is; a csatlakozás pillanatától Magyarországra is érvényes a két uniós direktíva, a vadon élő madarak védelméről és a természetes élőhelyek, a vadon élő állatok és növények védelméről szóló 79/409/EGK, illetve 92/43/EGK irányelvek (Madárvédelmi- és az Élőhelyvédelmi Irányelv).

Ezek értelmében hazánk köteles volt közösségi jelentőségű természetes élőhelyei, valamint állat- és növényfajai védelmében területeket kijelölni, amelyek így az EU ökológiai hálózatának, a Natura 2000 hálózatnak a részeivé váltak. A hálózat eszméjére nevéből is következtethetünk: értékes természeti területek, élőhelyek többé-kevésbé összefüggő láncolata, amelyek az eredeti európai élővilágot őrzik.

A kijelöléssel hazánk területének közel 21 %-a lett Natura 2000 terület. Az eredeti védett területeink csaknem mindegyike bekerült a hálózatba, de ezeken kívül további körülbelül 1,2 millió hektár kapott uniós védettséget. A védett területek csaknem mindegyike belekerült a Natura 2000 hálózatba, melyek közül a két legnagyobb kiterjedésű: Órség (474,7 km²) és a Kis-Balaton (128,03 km²). E két terület mind a madárvédelmi, mind pedig az élőhelyvédelmi irányelv alapján oltalmat élvez.

A Natura 2000 területek helyrajzi számos listája 2006. december 8-án jelent meg (45/2006. (XII. 8.) KvVM rendelet). A terület kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok, valamint fajok listájának, továbbá azok természetvédelmi helyzetének, a Natura 2000 hálózatban betöltött szerepének értékelését, folyamatos felülvizsgálatát követően új helyrajzi számos jegyzék lépett hatályba, mely a 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelettel került közzétételre.

A Natura 2000 területek védelmében különösen hangsúlyos a gazdálkodók, fenntartó, hagyományos gazdálkodási módok szerepe. Általánosságban elmondhatjuk, hogy a Natura 2000 hálózattal a rezervátumszerű védelem helyett a társadalmi, kulturális, gazdasági és természetvédelmi érdekek összehangolására alapozó megóvás került előtérbe.

Zala megyében található természetvédelmi oltalom alatt álló területek

Országos jelentőségű védett természeti területek

Nemzeti parkok:

- Balaton-felvidéki Nemzeti park (Zala megyei területei – Kis-Balaton, Keszthelyi hegység) Σ 261 km²

Tájvédelmi körzetek:

- Mura-menti Tájvédelmi Körzet 19,041 km²

Természetvédelmi területek:

- Keszthelyi Kastélypark
- Hévízi-tó Természetvédelmi Terület
- Zalakomári madárrezervátum.

Natura 2000 hálózat

Zala megye területén található (azt érintő) Natura 2000 területek:

Különleges madárvédelmi területek

HUBF10001 Mórighelyi-halastavak

HUBF30002 Balaton

HUBF30003 Kis-Balaton

HUON10001 Órség

Különleges természetmegőrzési területek

HUBF20053 zalaegerszegi Csácsi erdő

HUBF20054 Nagykapornaki erdő

HUBF20055 Remetekert

Kiemelt jelentőségű természeti-megőrzési területek

HUBF20015 Marcal-medence

HUBF20035 Keszthelyi-hegység

HUBF20037 alsó Zala-völgy

HUBF20039 Nyugat-Göcsej

HUBF20040 Vétym

HUBF20043 Mura-mente

HUBF20044 Kerka-mente

HUBF20045 Szévíz-Principális

HUBF20046 Oltárc

HUBF20047 Felső Zala-völgy

HUBF20048 Kebele

HUBF20049 dél-zalai homokvidék

HUBF20050 Csörnyeberek

HUBF20052 sárvíz-patak mente
HUBF30002 Balaton
HUBG30003 Kis-Balaton
HUON20018 Órség

Ramsari területek

A „Nemzetközi jelentőségű Vadvizek Jegyzéké”-be bejegyzett hazai védett vizekről és vadvízterületekről szóló 8004/2003. (k. Ért. 11.) KvVM tájékoztató alapján Zala megye területét a Kis-Balaton Ramsari Terület és a Balaton Ramsari Terület érinti.

Az érintett területek aktuális település-helyrajzi számos jegyzékét a vidékfejlesztési miniszter 119/2011. (XII. 15.) VM rendelete rögzíti (hatályos 2012. január 1-től).

Ex lege védett természeti területek

Lápok

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. Törvény (továbbiakban: Tvt.) 23. § (2) bekezdése kimondja, hogy e törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom, földvár. Az e bekezdés alapján védett természeti területek országos jelentőségűnek [24. § (1) bekezdés] minősülnek, azonban a 26. § (3) bekezdése alapján a 23. § (2) bekezdésének hatálya alá tartozó védett természeti terület kiterjedését – nem érintve azok Tvt. Fenti szakasza által keletkeztetett ex lege védelmének meglétét – a természetvédelmi hatóság ingatlan-nyilvántartási bejegyzésre alkalmas módon, hatósági határozatban állapítja meg.

Az eljárás lefolytatásának gyakorlata az elmúlt időszakban kialakult, így megalapozott döntés meghozatalára azt követően kerülhet sor, ha a felügyelőség az eljárásban az érintettek bevonásával helyszíni szemlét tart, és a lefolytatott bizonyítási eljárás során megállapítja, hogy a Tvt. 23. § (3) bekezdése d) pontjában meghatározott láp definíció tartalmi elemei a kérdéses ingatlan vonatkozásában fennállnak. A védett lápok jegyzékéről szóló Vidékfejlesztési Értesítő alapján hatóságunk illetékességi területén kb. 3200 db érintett ingatlan található, mely nagy része Zala megye területén fekszik.

Szikes tavak

Zala megye területén nem található szikes tó.

Kunhalom

Zala megye területén nem található kunhalom.

Barlangok

A barlangok felszíni védőövezetének kijelöléséről szóló 16/2009. KvVM rendelet alapján a Felügyelőség az alábbi területeken kezdeményezte az ingatlan-nyilvántartási bejegyzést:

Balatongyörök 068, 069 hrsz; Csertegtomaj 084/5, 084/7, 088 hrsz; Gyenesdiás 039/1, 039/2 hrsz; Nagygörbő 046/1 hrsz; Rezi 071/57, 0105/2, 0138/6, 0144/3, 0144/8, 0144/9, 0144/16 hrsz; Vállus 015, 028, 062 hrsz; Zalaszentő 045/13 hrsz.

A barlangok nyilvántartásáról, a barlangok látogatásának és kutatásának egyes feltételiről, valamint a barlangok kiépítéséről szóló 13/1998. (V. 6.) KTM rendelet alapján a Felügyelőség illetékességi területén lévő Csertegtomaji kútbarlang a Balaton-felvidéki Nemzeti park Igazgatóság hozzájárulásával látogatható. Míg a Hévízi forrásbarlang mind a barlangi bűvármerülés, mind pedig bűvárokutatás céljából igénybe vehető.

Számos barlang kutatása, feltárása jelenleg is folyik (pl. Balatongyörök község területén található védett „Trombitás-barlang” – Tapolcai Plecotus Barlangkutató Csoport, Újévi Kétklik-barlang, Húsvéti-ülőfás-barlang, Rezi Vadlán-lik, Sinka-liká barlang, Rezi-barlang, Lovaskatona 3. sz. barlangja, Applányai-barlang, Ilona-völgy, Púpos-hegy, Vár-hegy, Meleg-hegy (Rezi) – Labrint Karszt- és Barlangkutató Sport Egyesület.

Erdőrezervátumok

Az erdőrezervátum védett erdőterület, ahol minden emberi tevékenységet végérvényesen beszüntetnek annak érdekében, hogy az erdő természetes folyamatai zavartalanul és hosszú távon érvényre juthassanak és azok megismerhetővé, tanulmányozhatóvá váljanak.

Az elmúlt évtizedekben Európa számos országában jelöltek ki ilyen területeket, amelyek nagy része változatos erdőszerkezetű, gazdag és különleges növény- és állatvilággal rendelkezik, és természetes dinamikát mutat. Az 1990-es években hazánkban is megkezdődött az erdőrezervátum-hálózat létrehozása, és több területen a kutatás is. A hazai hálózat ma 63 erdőrezervátumot foglal magába.

A Zala megye területén az alábbi erdőrezervátumok találhatóak:

Megnevezés (település) kutatási besorolás sorszáma	Alapító jogszabály	Területi adatok
Tátika Erdőrezervátum (Bakony, Zalaszentő) 39	2/200. (III. 24.) KöM rendelet	259,2 ha (magterület 87,5 ha)
Virágos-hegy Erdőrezervátum (Keszthelyi- hegység, Balatonederics- Balatongyörök) 43	2/200. (III. 24.) KöM rendelet	309,3 ha (magterület 46,6 ha)
Vétyem (Zalai-dombság) 36	-	183,3 ha (magterület 31,0 ha)
Remetekert (Zalai-dombság) 37	-	157,6 ha (magterület 31,8 ha)

Zala megyében 111 helyi jelentőségű védett természeti területet regisztrálnak.

A táj- és természetvédelemmel szemben támasztott követelmények

A táj- és természetvédelmi követelményeket az európai közösségi követelmények szerint hatályban lévő jogszabályok tartalmazzák.

A legjelentősebb a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény.

A tájvédelemmel kapcsolatos eljárások rendjét a módosított 166/1999. (XI.19.) Kormányrendelet tartalmazta. A hatályon kívül helyezett jogszabály helyett ki kell dolgozni a térségi és megyei terveket, amelyek iránymutatók lehetnek a táj-potenciál megőrzésével kapcsolatban.

Az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról szóló 2/2002. (I.23.) KöM-FVM együttes rendelet részletesen előírja a területek kijelölésének és létesítésének szabályait.

Az 1996. évi LIII. törvény értelmében „ex lege” védett – vagyis külön védelmi határozat nélkül is természetvédelmi oltalom alatt áll – az ország valamennyi lápja, földvára, valamint 5 liter/perc értéket meghaladó vízhozamú forrása. A település közigazgatási területén található „ex lege” védett értékek listája – hazánk többi területéhez hasonlóan – még nem került nyilvánosságra.

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezése szerint természetvédelmi oltalom alatt állnak azok az erdő, gyeperő, nádas művelésű agú területek, művelés alól kivettként nyilvántartott és nem építmény elhelyezésére szolgáló, vagy bányaművelés alatt nem álló földterületek, valamint mező- és erdőgazdasági hasznosításra alkalmatlan földterületek, melyeket elsősorban természetközeli állapotok jellemeznek. Ezek az ún. természeti területek, melyek jelentőségét az adja, hogy - általában a nagy kiterjedésű szántók közé ékelődve - a természetes élővilág számára menedékhelyet biztosítanak.

A természetvédelmi kezelési tervek a 30/2001. (XII. 28.) KöM rendelet előírásai vonatkoznak.

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekre (NATURA-2000) a 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet előírásai alkalmazandók.

3.2.7. Humánkörnyezet és ökológiai helyzet

A jelenlegi állapot elemzése és az elvárások ismertetése

A környezet állapotát, illetve a települési környezet minőségét a természeti környezeti adottságok, a környezethasználat és -terhelés, az épített környezet, valamint a társadalmi, gazdasági viszonyok döntő mértékben befolyásolják. A településeken az embert összetett, térben és időben változó fizikai, kémiai és biológiai hatások érik, melyek közvetlenül vagy közvetve befolyásolhatják egészségi állapotát. Lakóhelyenként illetve térségeként változó mértékben

érvényesülnek a környezeti károsító hatások, melynek függvényében alakulnak a környezettel kapcsolatba hozható betegségek. Így a nagyobb mértékű környezetterhelésnek és -szennyezésnek kitett városi lakosság egészségi állapotára jobban jellemzők a környezeti eredetűnek minősíthető kórképek.

A települési környezet minőségét befolyásoló számos természeti és társadalmi környezeti tényező közül a környezet-egészségügyi szempontból jelentősebb hatású elemeket vizsgáltuk. A természeti környezet elemei közül elemeztük a levegő, a természetes vizek (felszíni és felszín alatti) minősége, illetve a talajadottságok hatásait. Az épített környezet esetében a terület- és környezethasználatból, illetve beépítésből adódó egyes hatásokat (így közműves és zöldfelületi ellátás, területi funkciók, hulladék, zajkibocsátás, közlekedés), a társadalmi környezet vonatkozásában a népesség, a foglalkoztatottság egyes kérdéseit, az alapellátás, illetve szolgáltatás minőségében szerepet játszó oktatási, egészségügyi ellátási feltételek teljesülését tekintettük át.

A települési környezet minőségének és állapotának alakításánál, befolyásolásánál a természeti, az épített és a társadalmi környezet összhangját kell biztosítani, mely során a környezetvédelmi és környezet-egészségügyi szemléletnek fokozott mértékben kell érvényre jutnia.

A környezeti hatásokon belül a környezeti elemek (levegő, víz, talaj) minősége, állapota, a környezet különböző szennyezései, környezet-egészségügyi szempontból a lényeges befolyásoló tényezők közé tartoznak, melyek közvetlenül és közvetve is hatnak az ember egészségi állapotának és életminőségének alakulására. Jelentős hatása van az emberi egészségre az infrastrukturális ellátottságnak is (pl. vízellátás, csatornázottság, hulladékgyűjtés, zöldfelületek, stb.).

A régió környezet-egészségügyi állapotának vizsgálatánál figyelembe kell venni, hogy a különféle terhelő tevékenységek (pl. ipari, kommunális; termelő, szolgáltató) döntő többségét a településeken végzik, ahol a környezeti hatások koncentráltan érik az ott élő lakosságot. Általános gond a jelentős környezetterheléssel járó tevékenységek (ipar, szolgáltatások) és a lakófunkció nem megfelelő elkülönülése, illetve elválasztása - ami átmeneti vagy állandó lakossági panaszokat okoz -, továbbá az elkerülő utak hiánya, a közlekedési eredetű terhelések mértéke (pl. zajterhelés, légszennyezés stb.).

Az emberi megbetegedések kialakulásánál, a halálozások előzményeként szerepet játszó tényezők igen sokrétűek lehetnek. A károsító hatások komplex módon befolyásolják a megbetegedések kialakulását, lefolyását és kimenetelét. Az egészségi állapotot befolyásoló tényezők négy csoportra oszthatók:

- a környezeti hatások (munkahely, foglalkoztatottság, levegő-, talajszennyezettség, vízellátás, szennyvízkezelés, stb.),
- az egészségügyi ellátás színvonala,

- az életmód (táplálkozás, élvezeti szerek fogyasztása, testmozgás, stb.),
- az egyéb tényezők (természeti, társadalmi, gazdasági, szociális viszonyok).

A környezeti hatás biztosan igazolható az összes emberi megbetegedés 20-25%-ában. Hazai vizsgálatok szerint a szennyezett levegőjű területeken a légzőszervi eredetű megbetegedések és halálozások 25%-át, a szív és keringési rendszer megbetegedéseinek és halálozásának 20%-át a környezet, illetve a levegő szennyezettségének lehet tulajdonítani. A halálozások mintegy 90-93%-áért felelős öt betegségcsoport (daganatok, keringési-, légző-, emésztőrendszer betegségei, sérülések, mérgezések, balesetek) kialakulásában a környezeti hatásoknak és ártalmaknak jelentős szerepe van.

A régió természeti környezeti és környezetvédelmi, társadalmi vonatkozású adottságait az előző fejezetek tartalmazzák.

A levegőminőség egészségi állapotra gyakorolt hatása

Az ember egészségi állapotára a környezeti hatásokon belül a környezeti elemek minősége, a környezet különböző szennyezései környezetegészségügyi szempontból a lényeges befolyásoló tényezők közé tartoznak. A környezeti elemek minősége, állapota közvetlenül és közvetve is kihat az emberi egészségre, az életminőség alakulására.

A környezeti elemek közül az egészségi állapotra gyakorolt hatásai miatt kiemelkedő a környezeti levegő szennyezettsége. A nagyvárosokban az egész évben jelenlévő légszennyező anyag terhelés - a főleg közlekedési eredetű NO₂ és CO, a fűtési eredetű SO₂, a szálló por, valamint egyéb légszennyezők, mint például a szénhidrogének, ózon, ólom, a szálló porral együtt szennyező baktériumok, gombák, pollenek - komoly környezeti expozíciót jelentenek a lakosság számára. Különösen jelentős a szív- és keringési, a légzőszervi betegségekben szenvedők, az időskorúak és a gyermekek érintettsége. Az egészséges felnőttek viszonylag védettek a légszennyező anyagok hatásaitól. A heveny légzőszervi elváltozások küszöbdózisai rövid (maximum 30 perces) SO₂ belégzés esetén meglehetősen magasak. Nagyobb városokban a helyzetet súlyosbítja és a megbetegedések előfordulásában, a krónikus betegek állapotromlásában különös jelentősége van a szmogos helyzetek kialakulásának, melyek az átlagosnál nagyobb terhelést jelentenek. Bár időtartamukat tekintve rövidek, az őszi-téli hónapokban előforduló gyakoriságuk és magas koncentrációjuk miatt jelentős az egészségi állapotra gyakorolt hatásuk.

A légszennyező anyagok a légutakon át a szervezetbe jutva közvetlenül fejtik ki hatásukat, egyrészt a légzőszervekre hatva, másrészt a testnedvekben feloldódva. Felületi szennyeződést okozva bőr-irritációt is kiválthatnak. Közvetett hatásuk révén az életfenntartáshoz szükséges UV-sugárzást kiszűrve

járulnak hozzá a nagyvárosi klíma kialakulásához, mely kedvezőtlenül hat az ember pszichés állapotára is.

A hagyományos kémiai légszennyező anyagok közül a kén-dioxid, a nitrogén-dioxid és az ózon savas, maró hatású, izgatják a nyálkahártyákat, a légutakat, s annak gyulladásos reakcióját kiváltva, a szálló porral együtt szerepet játszanak a légúti betegségek, így az idült hörghurut, a tüdőtágulat és a tüdőasztma kialakulásában. Ezekre a szennyezésekre elsősorban a gyermekek és a légzési-keringési betegségben szenvedők érzékenyek. Asztmásokban a légszennyező anyagok asztmás roham kialakulását idézhetik elő. E légszennyező anyagok csökkentik a szervezet fertőzésekkel szembeni ellenállását is.

Az ózon magas koncentrációja fokozott fizikai fáradtságot, köhögést, a szájban, az orrban, a torokban szárazságerzést, a szem kivörösödését, könnyezését, duzzadását válthatja ki. Növeli a fertőző betegségekkel szembeni érzékenységet is. Az idült légzőszervi betegek és az asztmások állapota az ózon koncentrációjának növekedésével romlik.

A szén-monoxid a vörösvérsejtekben lévő haemoglobinhoz kötődve megakadályozza a vörösvérsejtek oxigén-szállítását.

A koromban és a tökéletlenül elégett szénhidrogénekben rákkeltő anyagok vannak, mint például a policiklikus aromás szénhidrogének közé tartozó 3,4 benzpirén.

A porok közül a 10 μ alatti szálló porok a veszélyesebbek, melyek a mélyebb légutakba is képesek eljutni. A porok általában különböző nehézfémek hordozói is, melyek közül például az ólomvegyületek a tüdőből jól felszívódnak, károsítják az idegrendszert, nagyobb mennyiségben vérképzőszervi megbetegedést is okoznak. Erre különösen a gyermekek érzékenyek.

A légszennyező anyagok idült hatásai mellett akut hatások is regisztrálhatók, melyek az ún. szmog- helyzetek esetén fordulhatnak elő. A panaszok között a köhögés, nehézlégzés, torokfájás, nátha, rekedtség, könnyezés, nyálkahártya irritáció szerepelnek. A szmog-katasztrófák idején megnő a halálozás a légzési-keringési betegségben szenvedők között.

Az ivóvíz egészségi állapotra gyakorolt hatása

A környezet másik fontos eleme, a víz számos komponense jelentős hatást gyakorol az egészségi állapotra. A szervezet víz-szükségletének kielégítése, vagyis a megfelelő mennyiségű és minőségű folyadék, azaz "oldószer" bevitele alapvető létfeltétel.

A víz használatával kapcsolatos leggyakoribb veszély ma még a közvetlen vagy közvetett mikrobiális szennyeződésből eredő fertőzés emberi vagy állati ürülék, szennyvíz vagy egyéb fertőzött hulladék bekerülése és a vízhasználat útján való továbbterjedése következtében.

Az ivóvíz útján terjedő mikroorganizmusok közül általában a legjelentősebbek az ún. enterális kórokozók, melyek gyomor-, bélrendszeri tüneteket (hányás, hasmenés, gyomorfájdalom), és lázas megbetegedést (pl. salmonella, hastífusz, vérhas) okoznak.

A víz minőségének jelentős szerepe van a nem fertőző betegségek kialakulásában is.

Keménység: Egyes irodalmi adatok szerint a túlzottan lágy vízzel ellátott területeken egyes szív- és érrendszeri megbetegedések gyakorisága nagyobb, mint az ideális keménységű (70-150 CaO mg/l) vízzel ellátott területen, melyért elsősorban az alacsony magnéziumtartalom felelős. A keményvizet fogyasztók körében kevesebb szívinfarktus előfordulását észlelték. Feltételezések szerint a víz magas keménysége elősegítheti az epe- és vesekő képződést.

A megyében döntően közepesen kemény és kemény vizek vannak. Sajátosan alacsony keménységű vizet szolgáltat a bogodi vízmű, valamint a zalaegerszegi vízmű nyugati vízbázisa.

Jód: A szervezet számára e fontos nyomelem hiánya számos következménnyel járhat. Például a terhes anyák esetében gyakoribb a spontán abortusz, ismétlődő koraszülések fordulnak elő. Gyermekeknél a testi és szellemi fejlődésben történő elmaradás figyelhető meg, a pajzsmirigy megnagyobbodik (golyva). Felnőtteknél a pajzsmirigy megnagyobbodása mellett elhízás, fáradékonyság, fejfájás, hajhullás, fokozott érelmeszesedés, izom és ízületi fájdalmak, szellemi teljesítőképesség csökkenés tapasztalható, és gyakoribb a pajzsmirigyrák előfordulása. Valószínű, hogy a jódfelvétel hiányát az ivóvíz keménysége is súlyosbítja.

Magyarország területének nagy része, így a régió megyéi is jódban szegény (<25 µg/l) ivóvízzel rendelkeznek.

Fluor: A szervezetnek a kalcium-anyagcseréhez, a csontok és a fogazat fejlődéséhez fluorra van szüksége. Hiánya következtében a fogzománc ellenálló képessége kisebb lesz, nő a fogszuvasodás valószínűsége. Ugyanakkor a magasabb fluortartalom is egészségkárosító: 2 mg/l feletti fluorkoncentráció rendszeres fogyasztása következtében foltos fogzománc alakul ki, zománcszétesés következhet be, és a csontrendszer is károsodhat. A fluor golyvakeltő anyag.

Az ideális fluorid-koncentrációnál (1 mg/l) általában kevesebb fluoridot tartalmaznak a hazai ivóvizek.

Arzén: Az arzén a májban, a vesében és a bőrben halmozódik fel, csak egy része ürül ki a szervezetből. Kis mennyiségben serkenti a vérképzést, a növekedést, és fokozza az ellenálló képességet. A magas arzéntartalmú víz fogyasztása bőrtünetekkel jár, a tenyér és a talp bőrének hiperkeratózis (fokozott hámlás), és a lábszár bőrének barna elszíneződése mellett. Hajritkulás, májduzzanat is előfordul, illetve gyermekeknél fogazat-,

bőrelszíneződést, festékes anyajegyeket, gyakori légcső- és hörgőhurutot észleltek. Az erek falának megvastagodását és elzáródását is okozhatja, illetve tartós fogyasztása bőrrák kialakulásához is vezethet.

Zala megyében Bogád, Barlahida, Becsvölgye, Csonkahegyzát, Zalacséb vízművek által ellátott 20 településen fordult elő 10-30 mg/l közötti arzén koncentráció az ivóvízben. Zalacséb vízműnél megépült az arzénmentesítő, a bogodi vízmű arzénmentesítése folyamatban van.

Nitrát: Bár természetes körülmények között is előfordul, általában az emberi tevékenység következtében dúsul fel a talajvizekben. Jelenléte elsősorban a csecsemőkre jelent veszélyt: bizonyos körülmények között a nitrát egy része nitritté alakul, és felszívódva a vér haemoglobinjának egy részét oxigénszállításra alkalmatlanná teszi (methaemoglobinná alakítja). Ez pedig akár halálos kimenetelű légzőszervi és idegrendszeri károsodást is okozhat (methaemoglobinaemiás megbetegedés). Gátolja a magzat fejlődését, testi és szellemi elmaradást okoz. Felerősítheti a jódiányt. A nitrátból az emésztőrendszerben keletkező nitrit a táplálékban lévő szekunder aminokkal együtt daganatkeltő hatású nitrozamint képezhet.

Szerves klórvegyületek: A kismolekulájú szerves klórvegyületek közül a haloformok vagy trihalo-metánok (pl. kloroform) elsősorban klórozási melléktermékként fordulhatnak elő az ivóvizekben. A kloroformot, a szén-tetrakloridot, a triklór-etilént, a tetraklór-etilént daganatkeltőnek tartják. A rosszul polimerizált PVC csövekből kioldódó vinil-klorid, és a fáradt olajok benzpirén tartalma szintén daganatkeltő.

A közüzemi vízellátásban nitrát szennyeződés nincs a megyében. Valamennyi településen az egészséges ivóvízhez jutás feltételei adottak, ezért szervezett csecsemővíz kiszállítás nincs a megyében.

A vízbázisok minősége

Az ivóvízellátás céljára kitermelt vizek különböző jellegű vízbázisokból származnak. Legnagyobb jelentőségűek a rétegvizek és a karszt-vizek, de nem elhanyagolható a parti szűrésű kutakból, illetve a felszíni vízkivételből származó vizek szerepe sem.

A vízbázisok jellege bizonyos mértékig determinálja a kitermelt víz minőségét is.

Legkedvezőbb minőségre a rétegvizeknél lehet számítani. Optimális esetben e vizek - külön kezelés nélkül - közvetlenül felhasználhatók.

A karsztvizek tulajdonságai (íz, szag, hőmérséklet) általában különösen kedvezőek, és utószennyeződésre is kevésbé hajlamosak. Hátrányuk, hogy a vízbázisaik kevésbé védettek, felszíni szennyeződésre érzékenyek.

A parti szűrésű vízbázisok a vízhozam tekintetében különösen kedvezőnek tekinthetők, de a kavics-teraszok a szennyezésre nagyon érzékenyek.

A felszíni vízbázisok - a kitermelhető vízmennyiség szempontjából - szintén kedvezőek, de a felszíni vizek minősége napjainkban feltétlenül szükségessé teszi a kitermelt víz felhasználás előtti kezelését.

Szennyvízcsatornázás és -tisztítás

A keletkező szennyvizek ártalommentes elhelyezése, az egész térség fejlődése és megítélése szempontjából, jelentős tényező. Mind a három megyében a vízellátás szintje általában megfelel az elvárásoknak, de - az ország egész területéhez hasonlóan - a vízellátás dinamikus fejlődésével párhuzamosan nem bővült a közcsatorna-hálózattal ellátott települések köre. A meglévő szennyvízközművek kapacitásának fejlesztése sok helyen nem követte a jelentkező igényeket, és a szennyvízelhelyezés megoldatlanságából, valamint az elégtelen mértékű szennyvíztisztítás miatt, jelentős károk keletkeznek.

A hiányzó vagy nem kielégítő csatornahálózat és szennyvíztisztítási technológia veszélyezteti és károsítja:

- az emberi egészséget,
- a meglévő és távlati ivóvízbázisokat,
- növeli a vízellátás költségeit,
- a csatornázatlan területek szakszerűtlen csatornapótló megoldásai a talajvizet, illetve a felszín alatti vizeket és az ivóvízkészletet veszélyeztethetik,
- a csatornázás hiánya csökkenti a települések népességmegtartó képességét, rontja az életminőséget,
- korlátozza a települési funkciók ellátását, és gátolja egyes települési szerepkörök betöltését.

A szennyvízcsatornázás és -tisztítás jelenlegi helyzetét áttekintve megállapítható, hogy a lakónépesség közcsatorna ellátási színvonala a megyeszékhelyeken viszonylag kielégítő mértékű. A többi városban az ellátás színvonala általában ennél kedvezőtlenebb. A községek lakosságának közcsatorna ellátottsága alacsony.

A csatornázatlan területeken a szennyvizet egyedi - szennyvízpótló - megoldással helyezik el. Ez zömében lakossági eredetű (házi) szennyvíz, de jelentős mennyiséget képviselnek a csatornázatlan területeken található közületek, intézmények, kisüzemek elhelyezendő használt vizei is.

A talaj (föld) minősége

Bár a talajnak elsősorban a mező- és erdőgazdálkodás szempontjából van jelentősége, használatának környezet-egészségügyi vonzata is van. A talajon termesztett (vagy vadon termő) növények közvetlenül, vagy a táplálékláncon keresztül közvetve kerülnek az emberi szervezetbe. A talajon helyezik el a kommunális hulladékokat - sokszor illegálisan -, veszélyeztetve ezzel a talajban

lévő vízkészleteket. Még ennél is nagyobb problémát jelent a kommunális hulladékokban előforduló anyagok kontroll nélküli elhelyezése, kezelése, illetve a veszélyes hulladékok helytelen tárolásából adódó környezetszennyezések.

A talajminőség egészségi állapotra gyakorolt hatása

A talajt szennyező anyagok hatásukat a levegő, a talajvíz, illetve közvetetten a táplálékláncon keresztül fejtik ki (növények, állatok). A szennyező anyagok közül kiemelésre érdemesek a különböző nehézfémek, pl. ólom, kadmium, nikkel, vanádium, a kőolaj származékok, az aromás szénhidrogén-származékok, a BTX vegyületek (benzol, toluol, xilol), a halogénezett bifenilek, a sugárzó izotópok. Ezek nagy része rákkeltő és mutagén.

Az egészségkárosodás megjelenési formája lehet

- krónikus mérgezés a szennyező anyagokra jellemző tünetekkel (pl. ólommérgezés),
- tünet nélküli, vagy nem specifikus tünetekkel, mint pl. a fejfájás, nehézlégzés, álmatlanság, hányinger, pszichés panaszok.

Bár egyértelmű, jellemző összefüggést ritkán sikerül megállapítani, de bizonyos tendenciák regisztrálhatóak. A WHO megállapítása szerint a rákos megbetegedések gyakoriságának emelkedése, az ember immunrendszerére történő káros hatások, valamint a reprodukció károsodása figyelhető meg. Összességében, a talaj szennyező anyagainak jelentősége a rosszindulatú daganatok kialakulásában azonban lényegesen kisebb, mint a levegőé és a vízé.

A települési környezet minősége

A települési környezet az ember által mesterségesen kialakított anyagi rendszer, melynek alapvető funkciója az ember mindennapi életéhez elengedhetetlen társadalmi szükségletek kielégítése. A települések fejlesztése, illetve fejlődése, építése, működése és fenntartása jelentős környezeti problémák forrása lehet. E problémák adódhatnak a települési és területi funkciók kialakításából, a létesítmények okozta alapvető környezeti változásokból, illetve számos esetben a település létesítményei maguk is környezetterhelő forrásokká válhatnak. A települési környezetben leggyakrabban előforduló főbb környezeti problémák származhatnak az építési tevékenységből, a beépítési módból, a településfenntartással és -üzemeléssel együtt járó terhelésekből, szennyezésekből.

A települési környezetben jelentkező káros hatások közül kiemelkedő jelentőségű a köztisztaság, a hulladékok kezelése és a környezeti zaj. A régióban a hulladékgazdálkodással kapcsolatosan általános gondot jelent, hogy nincs a különböző hulladékokra vonatkozó, megbízhatóan működő információs rendszer, illetve a kérdés megfelelő kezelését hátrányosan

befolyásolja az átfogó, valamennyi hulladékfajtára kiterjedő hulladékgazdálkodási törvény hiánya is.

A környezeti zaj a települési környezet sajátos, az emberi közérzetet befolyásoló, azt zavaró és esetenként az egészséget veszélyeztető tényezője. Forrásai elsősorban a közlekedési eredetű zajok, de emellett számolni kell az ipari, szolgáltató létesítmények és a szórakozóhelyek zajkibocsátásaival is.

A települési környezet és a lakosság körében megfigyelhető egészségkárosodások közötti összefüggések többnyire igen összetettek.

Az épített környezet egészségi állapotra gyakorolt hatásai közül említésre érdemes, hogy az egyes városrészekben kialakult nagyfokú lakosűrűség (a fokozott beépítettséggel együtt járó nagyobb gépjárműforgalom, az ezt kísérő nagyobb zaj és szennyezettebb levegő, illetve a nagyvárosi ingerdús környezet egyéb tényezői) hozzájárul a neurózis, illetve bizonyos pszichoszomatikus betegségek (magas vérnyomás, fekélybetegség) gyakoriságának növekedéséhez.

A települési környezeten belül a települési tisztaság jelentős mértékű hatással van a településen élő lakosság egészségi állapotára. Ezen belül a köztisztasági tevékenység hiányosságai számos megbetegedés előidézésében játszanak szerepet. E területek a következők:

- a közterületek nem megfelelő takarítása (légszennyező hatás),
- a közterületek nem megfelelő művelése, kaszálása (pollenek okozta allergiás megbetegedések),
- a szeméthyűjtés és -szállítás hiányosságai (fertőző betegségeket terjesztő rovarok és rágcsálók elszaporodása),
- a veszélyes hulladékok szabálytalan gyűjtése, ártalmatlanítása.

A települési környezet egészségre gyakorolt hatásai közül jelentős mértékűek a zaj hatásai. A zajpanaszok egész Európában azt mutatják, hogy a városi lakosság jelentős részénél a zaj károsan befolyásolja az emberek közérzetét és az életminőséget. A WHO 1994-ben Európa egészségi állapotával foglalkozó tanulmányában a 65 dB(A) feletti környezeti zajt potenciális egészségkárosító hatásként értékeli.

A zaj hatására létrejövő elváltozások a következők:

- kezdetben átmeneti halláscsökkenés, később maradandó nagyothallás, mely először csak a magasabb frekvenciájú, majd az alacsonyabb frekvenciájú hangokra terjed ki, fokozatosan csökken a beszédhangok hallása is és kialakul a nagyfokú nagyothallás;
- egyéb hatásai:
 - befolyást gyakorol a vegetatív idegrendszerre
 - = a gyomor-bélrendszer működésére,
 - = emeli a vérnyomást,
 - = anyagcsere fokozódást hozhat létre,
 - az agyra kifejtett hatása következtében
 - = ingerlékenység,

- = idegkimerültség,
- = alvászavarok,
- = munkateljesítmény-csökkenés,
- = fokozott balesetveszély léphet fel.

A KSH statisztikák által nyilvántartott leggyakoribb halált okozó betegségek között szerepelnek a szív- és keringési rendszer betegségei, többek között a magas vérnyomás betegség is. Az 1991-94. évi adatok szerint a magas vérnyomás betegség okozta halálozás arányszámai mindhárom megyében az országosnál kedvezőtlenebbek. Feltéhetően ebben a magas intenzitású, tartós és folyamatos zajszintnek is jelentős szerepe van.

A települési környezet egészségi állapotra gyakorolt hatásainál ki kell térni a radiológiai szennyezettségre is, tekintettel a térség sajátosságaira. Irodalmi adatok szerint a humán rosszindulatú daganatok keletkezéséért 90%-ban a környezeti tényezők felelősek. Ezek közé sorolhatók az ionizáló sugárzás különböző fajtái is, melyek bizonyos mértéken felül az élő sejtek rosszindulatú elfajulását okozhatják. A radon ismert rákkeltő, a WHO Levegőminőségi Útmutatójában (1987) közölt becslés alapján számolva Magyarországon évente átlagosan 100-400 tüdőrák eset írható a radon és bomlástermékei által okozott expozíció számlájára.

Épített és természeti környezet

Az épített környezet számos környezeti probléma forrása lehet. Ezek adódhatnak például az újonnan létrehozott települési funkciókból, a hosszan tartó építkezésekből, magából az építési tevékenységből, a beépítési módból, vagy a területi funkciókból. Az építési tevékenységből származó környezetterhelő hatások általában átmenetiek, a beépítési módból és a területi funkciók kialakításából eredők, illetve az épített környezet fenntartásával és üzemelésével együtt járó terhelések, szennyezések, károsítások azonban tartós hatásúak.

Az építési tevékenység, a beépítés módja

A környezet terhelése rendszerint a növényzet kiirtásával, a területek előkészítésével, a termőréteg eltávolításával, az építőanyagok szabadtéri tárolásával együtt járó porképződéssel kezdődik. Az építési zajhoz és vibrációhoz (pl. nehézjárművek mozgása) a talajerózió, a felszíni vizek feliszapolódása, az építési hulladékok, törmelékek felhalmozódása társul, de előfordulhat a szivárgási és talajvíz-áramlási viszonyok tartós átalakítása is. A beépítésekkel alapvetően megváltozó terület-felhasználási mód komoly környezetterhelést okozhat. E környezetterhelés különösen a sűrűn beépített területeken, vagy az azok közvetlen szomszédságában folyó építkezéseknél jelentkezhet.

A megtervezett beépítési módoknak a környezeti elemek minőségére, állapotára gyakorolt hatásait a tervezés szintjén is figyelembe kell venni. Ennek elmaradása számos kedvezőtlen következménnyel járhat. A magas és középmagas épületek, az aszfaltozott és burkolt felszínek túlsúlyba kerülése sajátos klímát alakít ki a városias beépítési területeken, mely elsősorban az átszellőzési viszonyok kedvezőtlen megváltozásában, a nyári hőszigetek kialakulásában, az évi középhőmérséklet növekedésében, a relatív páratartalom csökkenésében, a csapadék-mennyiség, felhősödés, ködgyakoriság megváltozásában jelentkezik. A kommunális és ipari tevékenység újabb területrészekre történő kiterjesztése növekvő levegőszennyezéssel, fokozódó szennyvíz- és hulladék-kibocsátással, fokozódó forgalommal és közlekedési eredetű zajjal jár együtt.

A nem megfelelő nagyságú és környezeti szempontból rosszul méretezett és kialakított zöldfelületek rendszerint csupán esztétikai célt szolgálnak, illetve számos esetben még ezt sem, például a környezeti levegőminőség állapotából származó növényzetkárosodás miatt.

A beépítésnél a laksűrűség, a népesség területi eloszlása, a közlekedési útvonalak nem megfelelő átbocsátó képessége jelentősen befolyásolja a kialakuló zsúfoltságot, ezen keresztül a lakosság közérzetét. Az elégtelen mennyiségű és minőségű zöldfelületi ellátásból, a közlekedésből, a zsúfoltságból és a városi klímából eredő káros fizikai, kémiai és biológiai hatások (zaj, légszennyezés, bűzkibocsátás, stb.) a városlakó ember egészségét és közérzetét döntő mértékben befolyásolják.

A természeti környezeti adottságok figyelmen kívül hagyása, elhanyagolása az egyes terület-felhasználási módoknál sajátos gondokat okozhat. Általános probléma a lakó- és pihenőterületek, esetleg speciális intézményterületek (pl. kórház) nem megfelelő térbeni elkülönítése a jelentős környezetterhelő (légszennyezés, zaj, bűz, stb.) forrásoktól, létesítményektől (pl. iparterületek, szennyvíztisztítók, mezőgazdasági üzemek). Ezek vagy egyedileg, vagy kiterjedt területeket elfoglalva, esetleg lakó- és intézményterületek közé ékelődve idéznek elő tartós környezetterhelést, illetve környezetszennyezést.

A köztisztaság kérdéskörében igen fontos a beépítési arány növekedéséből eredő zsúfoltság, zöldfelületi hiány, mely döntően a városok központi területrészein tapasztalható.

A településtisztaság biztosítás állandó gondot jelent a településeken, különösen a városokban.

Környezeti zaj

A környezeti zajok forrásai elsősorban a közlekedési eredetű zajok, továbbá az ipari, szolgáltató létesítmények és a szórakozóhelyek zajkibocsátásai. Míg a koncentráltabban jelentkező ipari, üzemi zajkibocsátások a lakosság kisebb részét és a zajforrások jól behatárolható környezetét érintik, addig a forgalmas

útvonalak és vasúti pályaudvarok környezetében jelentősen nagyobb populációk vannak kitéve a zajterheléseknek.

4. A TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ REALIZÁLÁSA ESETÉN VÁRHATÓ KÖRNYEZETET ÉRŐ HATÁSOK

A megye környezeti minőségét a környezeti elemek védelmével és a jelentős hatások elleni védelem koordinált érdekeivel együttesen lehet vizsgálni. A területfejlesztési koncepció kidolgozása során a kedvező környezeti állapot megőrzését és javítását tűztük ki célul, így ennek a szempontnak való megfelelés értékelése a feladata a fejezetnek a területfejlesztés várható hatásainak elemzése és értékelése.

4.1. A területfejlesztési koncepció cél-, eszköz- és intézményrendszere összevetése az országosan és helyi szinten elvárható környezet- és természetvédelmi célokkal, követelményekkel

A területfejlesztési koncepció készítése során figyelembe vett, a 3.1. pontban részletezett tervekkel és regionális léptékű programokkal való összhang megteremtése volt a célja mind a megbízó megyei önkormányzatnak, mind a tervezőknek.

Megállapítható, hogy minden tekintetben sikerül megteremteni a koncepció összhangját a jogszabályokban foglaltakkal és a hatályos magasabb szintű tervekkel.

A magasabb szintű jogszabályoknak és követelményeknek való megfelelés természetesnek tekinthető azonban a területrendezési tervezés időben elhúzódó fázisai pontatlanságokat, bizonytalanságokat eredményezhetnek.

4.2. A fejlesztési koncepció

A koncepció fejlesztési célrendszere

- Feldolgozóipari működőtőke-beruházások ösztönzése.
- A gazdaság innovációs bázisának erősítése és stabilizálása.
- A térség közúti elérhetőségének javítása.
- A járásközpontok közösségi közlekedési kapcsolatainak javítása.
- A sármelléki repülőtér működtetésének és fejlesztésének hosszú távú biztosítása.
- A megyei felsőoktatás és szakképzés összehangolása és hatékony fejlesztése, a felsőoktatással is együttműködő innovációs tevékenység támogatása.

- Az agrárgazdaság és vidékfejlesztés területén legfontosabb a meglevő kutatási kapacitás jobb hasznosítása.
- Logisztikai fejlesztések infrastrukturális és szolgáltatási feltételeinek javítása a Nagykanizsa, Letenye határtérségben illetve Zalaegerszegen.
- A népesség csökkenés negatív tendenciájának mérséklése érdekében a közlekedési hálózatok fejlesztésével a térségközpontok megközelíthetőségének javítása.
- A turisztikai szolgáltatások színvonalának emelése.
- Megújuló energia-előállítási potenciál jobb hasznosítása, elsősorban a biomasszán és a termálvízen alapuló potenciál kiaknázása.
- Helyi termékek előállítási és marketing-kapacitásainak fejlesztése, az értékesítés illetve piaci bevezetés támogatása.
- A mezőgazdaság foglalkoztatási hatásának maximalizálása.
- Erdészet, fakitermelés, fafeldolgozás bővítése.
- Kistelepülések humán szolgáltató rendszereinek fenntartható, a település- és közlekedési hálózat jellegzetességeihez alakított kialakítása.
- Az infokommunikációs rendszerek elérhetőségének javítása, köz- és üzleti célú alkalmazások kifejlesztésének ösztönzése.
- A talajszennyezés mérséklése.
- Hulladék-újrahasznosítás rendszerének megszervezése és a szükséges infrastruktúra kialakítása.
- A településhálózat integrált – vállalkozásfejlesztési, életminőségbeli és környezetvédelmi tevékenységeket összefüggéseiben is kezelő – fejlesztése, különös tekintettel.

A koncepció javasolt prioritásai:

- Innovatív, jövőbeni húzóágazatok fejlődésének és hálózatosodásának elősegítése.
- Helyi értékekre épülő versenyképes gazdaság megteremtése.
- Oktatási, képzési és közszolgáltatási fejlesztések a társadalmi kohézió és a gazdaság erősítése érdekében.
- Integrált programok a szegénység és kirekesztettség kezelése és a fiatalok elvándorlásának mérséklése érdekében.
- Integrált környezetvédelmi programok a következő generációk életésélyeinek megtartására és a környezeti szempontból fenntartható fejlődés érdekében.
- A városi környezet és a települési épített környezet fenntartható fejlesztése.
- Összehangolt infrastrukturális fejlesztések a terület kohézió erősítése érdekében.
- Észak-Zala gazdaság-, ipar- és vidékfejlesztése (Zalaegerszeg, Pacsa, Zalalövő, Zalaszentgrót és térsége).

- o Dél-Zala (Nagykanizsa, Zalakaros, Lenti, Letenye térsége) diverzifikált újraiparosítása, gazdaságának revitalizációja és vidékfejlesztése.
- o Zala balatoni térsége (Keszthely és Hévíz térsége) kreatív tudásra, természeti értékekre épülő gazdaság- és vidékfejlesztése.

Javaslat a környezeti vizsgálat alapján szükséges legfontosabb intézkedésekre:

- A megye sérülékeny vízbázisi védelem alá helyezése.
- A vízkeretirányelvek megfelelő vízgyűjtő gazdálkodás fejlesztése.
- Az ellátatlan területek szennyvíz elhelyezési és tisztítási problémái megoldása, a környezetszennyezés megakadályozás.
- Vízfolyás karbantartása, a védelmi rendszerek fejlesztése.
- Légszennyezőanyag vizsgáló monitoring fejlesztése a megyében.
- A települési hulladék hasznosítási, ártalmatlanítási rendszerek és a biztonságos közszolgáltatás fenntartása és továbbfejlesztése, a szelektív hulladékgyűjtés kiterjesztése a megye egész területére.
- A közlekedési zajterhelés aktív és passzív védelmének prioritását biztosítani kell.
- Az épített, a táj- és természeti környezet védelmének kiemelt biztosítása.
- A humán környezet infrastruktúra hálózatának fejlesztése.

4.2.1. Földtani közeg, felszíni és felszín alatti vizek védelme

A területfejlesztési koncepciónál vízvédelmi szempontból elsődleges a Víz Keretirányelv általános célkitűzései alapján kialakított országos és területi A vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben megfogalmazott célok és irányelvek megtartása.

A víz életünk nélkülözhetetlen feltétele. A vizek, különösen az édesvizek léte, állapota és használata életünk egyik legfontosabb tényezője. Miután a víz nem korlátlanul áll rendelkezésünkre, ezért ahhoz, hogy a jövőben is mindenkinek jusson tiszta ivóvíz, és a folyók, tavak tájaink, életünk meghatározó elemei maradhassanak, erőfeszítéseket kell tennünk a felszíni és a felszín alatti vizek megóvásáért, állapotuk javításáért. A víz használata költségekkel is jár. A folyók, patakok, tavak vize, valamint a felszín alatti víz nemcsak természeti, hanem társadalmi, gazdasági értékeket is hordoz, jövedelemszerzési és költségmegtakarítási lehetőségeket kínál.

Ez a felismerés vezetett az Európai Unió új vízpolitikájának, a „Víz Keretirányelvnek” (2000/60/EK irányelve, továbbiakban VKI) kidolgozásához, mely 2000. december 22-én lépett hatályba az EU tagországaiban. Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk óta Magyarországra nézve is kötelező az ebben előírt feladatok végrehajtása, Magyarország - elhelyezkedése miatt – alapvetően érdekelt abban, hogy a Duna nemzetközi vízgyűjtőkerületben mielőbb teljesüljenek a VKI célkitűzései. A Víz Keretirányelv célja, hogy 2015-re

a felszíni és felszín alatti víztestek „jó állapotba” kerüljenek. A keretirányelv szerint a „jó állapot” nemcsak a víz tisztaságát jelenti, hanem a vízhez kötődő élő helyek minél zavartalanabb állapotát, illetve a megfelelő vízmennyiséget is. Amennyiben a természeti vagy a gazdasági lehetőségek nem teszik lehetővé a jó állapot megvalósítását 2015-ig, úgy a határidők a VKI által felkínált mentességek megalapozott indoklásával 2021-re, illetve 2027-re kitolhatók. Ezek az időpontok képezik egyben a vízgyűjtő gazdálkodási tervezés második és harmadik ciklusát.

A Víz Keretirányelv általános célkitűzései a következők:

- a vizekkel kapcsolatban lévő élőhelyek védelme, állapotuk javítása,
- a fenntartható vízhasználat elősegítése
- a hasznosítható vízkészletek hosszú távú védelmével,
- a vízminőség javítása a szennyezőanyagok kibocsátásának csökkentésével,
- a felszín alatti vizek szennyezésének fokozatos csökkentése, és további szennyezésük megakadályozása,
- az árvizeknek és aszályoknak a vizek állapotára gyakorolt kedvezőtlen hatásainak mérséklése.

A VKI alapelve, hogy a víz nem csupán szokásos kereskedelmi termék, hanem alapvetően örökség is, amit ennek megfelelően kell óvni, védeni. A vízkészletek használata során hosszútávon fenntartható megoldásokra kell törekedni.

A jó állapot eléréséhez szükséges javító beavatkozásokat össze kell hangolni a fenntartható fejlesztési igényekkel, de szigorúan a VKI elvárásainak figyelembevételével.

A VKI gyökeres szemléletváltást jelent a vízgazdálkodás területén, hiszen számos műszaki jellegű, jogi, gazdasági, intézményi, szervezeti intézkedés koordinált végrehajtását igényli. A

vízgyűjtő-gazdálkodási terv (továbbiakban VGT) elsősorban azoknak a szabályozásoknak és

programoknak az összefoglalása, amelyek biztosítják a környezeti célkitűzések elérését (azaz a jó ökológiai, kémiai és mennyiségi állapot elérését). A VGT sajátos terv, mely a környezeti célkitűzések és a társadalmi-gazdasági igények összehangolása mellett tartalmazza a műszaki és gazdasági, társadalmi megvalósíthatóság (költségek, finanszírozhatóság, társadalmi támogatottság stb.) elemzését is, ugyanakkor nem jelenti a beavatkozások konkrét műszaki terveinek részletes kimunkálását. A VGT szoros kapcsolatban van a terület- és településfejlesztési, illetve egyéb ágazati tervekkel: a vizek állapotának javítását szolgáló célkitűzések elérése érdekében olyan intézkedéseket javasol, amelyek kapcsolódnak a településekhez, a földhasználatokhoz, az ipari tevékenységekhez, a turizmushoz. A VGT tehát nem egy hagyományos vízgazdálkodási terv. Sok tekintetben a vízgazdálkodás témakörébe tartozó intézkedéseket határoz meg (vízminőségvédelem, a vizek állapotának értékelése, vízhasználatok szabályozása), miközben követelményeket támaszt

számos más vízügyi szakmai tevékenységgel szemben (például árvízvédelem, vízkárelhárítás, öntözés, hajózás, vízi energia-hasznosítás, vízi infrastruktúrák építése és működtetése stb.) is, őt más ágazatok együttműködését is igényli.

Zala megye területe három vízgazdálkodási alegység területére esik:

- Zala vízgyűjtő
- Balaton vízgyűjtő
- Mura vízgyűjtő

Zala megye területfejlesztési koncepciójában megfogalmazott integrált környezetvédelmi programok összhangban vannak a területi vízgyűjtő-gazdálkodási tervekkel. Ezek közül is kiemelt feladat a:

- Felszíni és felszín alatti vízbázisok védelme
- Integrált vízgazdálkodási beruházások az ivó- és öntözővíz szükséglet tartós kielégítésére
- Komplex élőhely –és vízvédelmi program , a megye élővizei vízminőségének változatlan biztosítása
- A megye természeti adottságainak megfelelő felkészülés a klímaváltozás káros hatásainak kivédésére, a zalai víztározó-program folytatása, mezőgazdasági vízgazdálkodási létesítmények preventív fejlesztése, öntözési rendszerek fejlesztése

A megye területén üzemelő sérülékeny vízbázisok közül 25 előzetesen lehatárolt védőterülettel rendelkezik. Ezeken a településeken a rendezési tervekben a VITUKI által 1996-ban lehatárolt előzetes védőterületek kerültek rögzítésre. A vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízi létesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) Korm. Rendelet szerint a védőidom, védőterület kijelöléséig az előzetesen lehatárolt védőidomokra, védőterületekre vonatkozóan a vízügyi hatóságnak e rendelet 10-14 §-aiban leírtakat kell figyelembe venni. Ennek alapján a területfejlesztési koncepciók realizálásánál az előzetesen lehatárolt védőterületek korlátozásokat jelenthetnek. A diagnosztikai munkák lezárásával a védelem alá eső területek nagysága jelentősen csökkenhet, figyelembe véve, hogy ezek a védőterületek 100 éves eléricsi időre lettek méretezve. A fentiek miatt a települési önkormányzatoknak célként kell megjelölni a diagnosztikai munkák elvégzését, mert adott esetben felszíni védőterület hiányában a területi korlátozások megszüntethetők.

A felszín alatti vizek szennyezésének csökkentése érdekében kiemelt szempont a csatornázatlan területeken a szennyvízkezelés megoldása. Fontos cél, hogy minden érintett település rendelkezzen Települési szennyvízkezelési programmal.

A fentieken túl a környezeti vizsgálat alapján ki kell emelni az ellátatlan területek szennyvízelhelyezés és tisztítási problémáinak a megoldását a környezetszennyezés megakadályozását, illetve a vízfolyások, viziltesítmények karbantartását, a védelmi rendszerek fejlesztését.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a „Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Javaslattevő Fázis” 2014-2020 időszakra vonatkozó dokumentáció tartalmazza a földtani közeg felszíni és felszín alatti vizek védelmére vonatkozó irányelveket, így a koncepció realizálódásával a jelenleginél kedvezőbb környezeti állapot alakulhat ki.

A földtani közeg, felszíni víz és felszín alatti vizek védelme szempontjából a megyei stratégia elemei megvalósulásának országhatáron való áttérjedő jelentős környezeti hatása – a projekt elemeket külön-külön és együttesen is értékelve – nem prognosztizálható.

4.2.2. A levegőminőség védelme

Zala megye jelenlegi iparosodási szintje nem eredményez jelentős légszennyezőanyag terhelést. Területi levegőminőségi állapot kedvezőnek tekinthető. Lokális jellegű problémák helyben kezelhetők, a kibocsátók beavatkozása eredményesnek tekinthető. A fejlesztési koncepcióban a stratégiai céljai között szereplő Észak-Zala gazdaság- és iparfejlesztése, illetve a Dél-Zala diverzifikált újraiparosítása és gazdaságának revitalizációja a légszennyezőanyag terhelések szempontjából veszélyeket jelenthet. A fejlesztések előkészítése során minden esetben törekedni kell az elérhető legjobb technikai szint megismerésére és azoknak megfelelően való tervek kidolgozására. Törekedni kell a megújuló energiahasznosítás széles körű elterjesztésére, a foszilis energiahordozók helyett a termálvizek, a geotermikus hő hasznosítására.

A fejlesztési koncepcióba szereplő infrastruktúra hálózatok (közlekedés, informatika) fejlesztésének realizálása különösen a közlekedési kapcsolatok javulása esetén lehet eredményes a légszennyezőanyag terhelés növekedésének megakadályozásában. A kapcsolatok javulásával látványos javulás is elérhető lokális szinten.

Sajnálatosan alulfinanszírozott Zala megye légszennyezettségi mérőhálózata. Az előregedett RIV hálózat korszerűsítése elengedhetetlen feladat. A stratégiai célkitűzések realizálása során az iparfejlesztésre tekintettel javasolt a légszennyezőanyag vizsgáló monitor rendszer fejlesztése is.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a „Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Javaslattevő Fázis” 2014-2020 időszakra vonatkozó stratégiai céljai szerint az infrastruktúra (közlekedés, informatika) levegőtisztaság-védelmi szempontból kedvez hatású lesz. Az iparfejlesztés kockázatokat is tükrözhet, így javasolt a légszennyezőanyag vizsgáló monitoring rendszer tervezés és megvalósítása is.

A levegőminőség védelme szempontjából a megyei stratégia elemei megvalósulásának országhatáron való áttérjedő jelentős környezeti hatása – a projekt elemeket külön-külön és együttesen is értékelve – nem prognosztizálható.

4.2.3. Hulladékgazdálkodás

A „Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Javaslattevő Fázis” 2014-2020 időszakra vonatkozó stratégiai célok kiemelt prioritású az „integrált környezetvédelmi programok a következő generációk életésélyeinek megtartása és a környezeti szempontból fenntartható fejlődés érdekében” fejezete.

A fejezetben a kapcsolódó programok között nevesített a fenntartható hulladékgazdálkodás változatlan biztosítása a jövő generációjának védelme érdekében, az illegális hulladéklerakók felszámolása.

A változó jogi helyzet szerint felül kell vizsgálni a megfogalmazott cél szerint a közszolgáltatás stabil és megfelelő színvonalú biztosítása és területi teljes körű kiterjesztése érdekében a hulladékgazdálkodási regionális, területi és megyei terveket.

A stratégiai célkitűzések elérése érdekében a koncepcióban megfogalmazottak elősegítik a hulladékgazdálkodási célok elérését.

Javasolt a logisztikai központok kialakítása során a környezetvédelmi ipar számára is fejlesztési lehetőséget biztosítani.

Összefoglalva megállapítható hogy a koncepció realizálása során kedvezőbb hulladékgazdálkodási helyzet alakul ki Zala megyében és elérhető az illegális hulladék elhelyezések teljes körű visszaszorítása.

A hulladékgazdálkodás fejlesztése szempontjából a megyei stratégia elemei megvalósulásának országhatáron való áttérjedő jelentős környezeti hatása – a projekt elemeket külön-külön és együttesen is értékelve – nem prognosztizálható.

4.2.4. Zaj elleni védelem

Zala megye jelenlegi iparosodási szintje nem eredményez jelentős zajterhelést. Az üzemi zajterelés vonatkozásában egy-egy kirívó esettől eltérően kedvező megye helyzete.

A fejlesztési koncepcióban a stratégiai céljai között szereplő észak-Zala gazdasági- és iparfejlesztése, illetve a Dél-Zala diverzifikált újraiparosítása és gazdaságának revitalizációja a zajterhelés szempontjából körültekintő

tervezést igényel. Külön figyelmet kell fordítani a fejlesztések területi kialakítására, a megelőző tervezésre. Lehetőleg el kell kerülni az utólagos műszaki védelmi beavatkozásokat.

A fejlesztési koncepcióban szereplő közlekedési infrastruktúra hálózat fejlesztésének realizálása látványos javulással járhat a zajterhelések tekintetében.

A koncepció realizálása zajvédelmi szempontból kedvező környezeti hatású.

4.2.5. Épített környezet és kulturális örökség védelme

Az épített környezet és kulturális örökség védelme a „Zala megye területfejlesztési koncepciója javaslattevő fázis” 2014-2020 időszakra vonatkozó stratégiai prioritásai között több területen is fellelhető.

Külön szerepelnek a védelmi szempontok elérése érdekében „a városi szövet és a települési épített környezet fenntartható fejlesztése”, kiemelten kezeli az épített környezet és kulturális örökség védelmét.

Egyes elemeiben kiemelt fejlesztési célként jelenik meg a védelmi szempont a Észak-Zala gazdasági-, ipar- és vidék fejlesztése, gazdaságának revitalizációja és vidékfejlesztése, valamint a Zala balatoni térsége kreatív tudása, természeti értékekre épülő gazdaság- és vidékfejlesztése projekt programja között.

A településfejlesztési projektelemek megvalósulása elősegítik Zala megyében az épített környezet megőrzését és megújulását.

4.2.6. Táj- és természetvédelem

Zala megye a természeti kincsekben gazdag értékei megőrzése a fejlesztési koncepció elsődleges szempontja. A fejlesztések megvalósulása a „Zöld Zala” programra épülve elősegíti az Országosan védett, az ex lege védett a helyi védett és a Natura 2000 területek természeti értékeinek védelmét.

A fejlesztési koncepció realizálása során kiemelt figyelmet kell kapnia a stratégia „integrált környezetvédelmi programok a következő generációk életésélyeinek megtartása és környezetvédelmi szempontból fenntartható fejlődés érdekében” fejezetben foglaltaknak.

Zala megye területfejlesztési koncepciója öt hosszú távú fő célt, illetve öt témakörben prioritásokat fogalmaz meg. A koncepcionális célok közül meghatározó, hogy a régió természeti, táji, kulturális értékeinek megőrzése mellett és ezzel a helyi térségi identitást erősítve fejlődjön. A tervben szinte mindegyik témakör prioritásai esetében fogalmazódik meg a fenntarthatóság elve, a környezeti, természeti értékek megóvása. Az összesen 41 fejlesztési prioritás közül a dokumentáció alapján egyik sem okozza közvetlenül a természeti táji környezet romlását. A megfogalmazott célok illeszkednek – többek között - a III. Nemzeti környezetvédelmi Program (NKP III. 2009-2014.)

célkitűzéseikhez, a Nemzeti Fejlesztés 2020 program és a Nemzeti Vidékstratégia 2020 program táj- és természetvédelmi prioritásaihoz.

A megfogalmazott alábbi programpontok valójában természetvédelmi érdeket szolgálnak:

- Természeti kockázatok megelőzésének, az ellenállóképesség fokozásának elősegítése.
- Komplex élőhely- és vízvédelmi program, a megye élővizei vízminőségének változatlan biztosítása.
- Természeti értékeinek védelme
- Fenntartható erdőgazdálkodás
- Fenntartható tájhasználatot eredményező és GMO-mentes mezőgazdasági termelés támogatása.
- Termőtalaj, termőföld védelme, nitrát irányelv gyakorlati érvényesítése.
- A megye természeti adottságainak megfelelő felkészülés a klímaváltozás káros hatásainak kivédésére, a Zala víztározó-program folytatása, mezőgazdasági vízgazdálkodási létesítmények preventív fejlesztése öntözési rendszerek fejlesztése.
- Öko-szemléletet erősítő kisprogramok.

A dinamikus természetvédelmi megközelítés, illetve természethasználat értelmében a nemzeti természetvédelmi stratégia fontos célkitűzése, hogy a Natura 2000 és védett hazai erdők és mezőgazdasági művelésű területek ökológiai potenciálját megőrizzük. A természetközeli erdőgazdálkodás bevezetését szolgáló beruházások elsősorban a hegységi és dombvidéki erdők (Soproni-, Kőszegi-hegység, Őrség-Gőcsej, Zalai-dombság) és az ártéri erdők (Duna- Rába- Mura-folyók és mellékfolyói) valamint a Balaton térség (a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetének területe) természetvédelmi fejlesztéseikhez járulnak hozzá, míg a természetközeli mezőgazdálkodás bevezetését szolgáló fejlesztések főként a Natura 2000 és ÉTT területekre koncentrálnak.

A mezőgazdasági művelés kiváltása energetikai ültetvényekkel komplex vízgyűjtővédelmi programokhoz kapcsolódóan vagy azok előkészítéseként szintén összekapcsolva jelenik meg a természeti és táji értékek védelmével.

A fenntartható gazdaság és társadalomfejlesztés keretében a természeti alakulatokat, a tájban lévő mezőgazdasági kultúrát, annak sajátosságaival, gazdasági célokhoz való szerves illesztésével (tájgazdálkodás) tervezi. Az épített elemek tájban való megjelenését, mind az infrastrukturális elemeket (utak, vezetékek, tornyok, stb.), mind a településeket integráltan kezeli. A koncepció támogatja a vonalas létesítmények természet- és tájromboló (károsító) hatásának mérséklését szolgáló beruházásokat az elektromos vezetékek, közlekedési infrastruktúra és a vízlevezető csatornarendszer természetbarát kialakítása, átalakítása, biztonságosabbá tétele (madárvédelmi, tájvédelmi...stb. célból) érdekében javasolt programokkal.

Összességében a területfejlesztési koncepció táj- és természetvédelmi szempontból illeszkedik a Nemzeti Fejlesztés 2020 program célkitűzéseire, és ezen keresztül a Nemzeti Vidékstratégia 2020 tervhez. Ennek kapcsán a fejlesztési koncepció bővíthető lehetne a MTÉT (Magas Természeti Értékű Területek), a Kert-Magyarország, a Nemzeti Génmegőrzési és a Nemzeti Erdőprogrammal. A természetvédelmet, turizmust és vidékfejlesztést összekapcsoló Naturpark-hálózat bővítését részletesebben is alátámaszthatná a koncepció. Hatásaiban a koncepció hozzájárul a természeti és táji örökség védelméhez.

Áttekintve az egyes programelemeket, megállapítható, hogy körültekintő területi tervezéssel biztosítható a védett természeti területek védelme. A fejlesztési koncepcióban szereplő adottságként (már betervezett, de még nem kivitelezett) kezelt infrastrukturális elemek (Országos Területrendezési Terv, Zala Megyei Területrendezési Terv) megvalósítását megnehezíti a védett, vagy natura 2000 területek esetenkénti érintettsége, így különösen szükséges a körültekintő tervezés megkövetelése.

Összefoglalva megállapítható, hogy a koncepció realizálásával biztosítható a megye természeti értékeinek fenntartása, az értékek szemléletformáló bemutatása javul, ezáltal elérhető a lakosság részéről a természettudatos életvitel. Összességében kedvező hatása várható a fejlesztések megvalósulásának.

A táj- és természet védelme szempontjából a megyei stratégia elemei megvalósulásának országhatáron való áttérjedő jelentős környezeti hatása – a projekt elemeket külön-külön és együttesen is értékelve – nem prognosztizálható.

4.2.7. Humánkörnyezet és –ökológiai helyzet

Zala megye demográfiai mutatói, előregedő népesség, természetes fogyás rendkívül kedvezőtlen helyzetet tükröznek. Az előregedő társadalomkép az országosnál is kedvezőtlenebb prognózisú. A születéskor várható átlagos élettartam, a növekvő tendencia ellenére lényegesen elmarad az EU átlagától. A foglalkoztatottsági mutatók a régió egyéi közül a legkedvezőtlenebbek, ez pedig jelentős súllyal járulhat hozzá megyénk lakosainak egészségi állapotához.

Lényeges elem az egészséget támogató környezet megteremtése, hiszen a jogszabályok betartásával és betartásával a környezet állapotában jelentős javulás érhető el. Zala megye településeinek közműves ivóvízellátása mennyiségi szempontból alapvetően megfelelő. Mikrobiológiai biológiai paraméterek vonatkozásában az elmúlt évekhez hasonlóan a leggyakrabban előforduló szennyeződések tárgyévben is hálózati, un.

másodlagos eredetűek voltak. A közegészségügyi egyéb területein a lakosság egészségi állapotát károsan befolyásoló tényező Zala megyében nem ismert.

A lakosság egészségi állapotának javítása a társadalmi-gazdasági fejlődés egyik előfeltétele. Az egészség fejlesztése hatékony ágazati együttműködésben valósítható meg. A döntéshozók – helyi szinten az önkormányzatok-, valamint a társadalmi- és civil szervezetek támogatása és szerepvállalása nélkülözhetetlen az eredményesség szempontjából, csak így érhet el változás a lakosság egészségtudatosságának, egészségmagatartásának fejlesztésében és hosszú távon az életminőség javításában.

Az egészség társadalmi és egyéni erőforrást, gazdasági értelemben is értéket jelent, ezért különösen fontos újra hangsúlyozni hogy minden politikai döntés meghozatala befolyásolja az ott élő lakosok egészségi állapotát is.

A „Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Javaslattevő fázis” 2014-2020 időszakra vonatkozó stratégia prioritásai között, annak több elemében megtalálható a humánkörnyezet- és ökológiai helyzet javítását célzó projektelem a következők szerint.

Helyi értékekre épülő versenyképes gazdaság megteremtése.

- Megyei Egészségturisztikai és Rekreációs Program megvalósítása Lenti, Keszthely, Hévíz, valamint Nagykanizsa és Zalakaros térségében a gyógyturizmus, sport és rekreációs szolgáltatások fejlesztését célzó integrált területi program.

Integrált programok a szegénység és kirekesztettség kezelésére és a fiatalok elvándorlásának mérséklése érdekében:

- Megyei Szociális Gazdaságfejlesztési Program megvalósítása a falugondnoki hálózat megyei koordinációjának kialakításával a megyei szociális háló továbbfejlesztésével, különös figyelemmel a Zala megye aprófalvas szerkezetéből eredő igényekre.
- Családbarát munkahelyek és a távmunka támogatása.
- A társadalom peremére szorultak integrációja.

Összehangolt infrastrukturális fejlesztések a területi kohézió erősítése érdekében:

- Fenntartható intézményfejlesztés az egészségügyi, nevelési, oktatási, kulturális, sport és szociális ágazatban.

•

Észak-Zala, Dél-Zala és Zala balatoni térsége gazdaság és vidékfejlesztési stratégiáiban:

- A gyógyvízre, egészségturizmushoz, a gyermek és családbarát üdülésre, a városi, kisvárosi életminőség javítását tartalmazó projektelemek.

Összességében megállapítható, hogy a humánkörnyezet és ökológiai helyzet fenntartását, javítását szolgálja a fejlesztési koncepció realizálása.

5. JAVASLAT A TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓHOZ KAPCSOLÓDÓ ÖNKORMÁNYZATI INTÉZKEDÉSEKRE, MONITORIZÁLÁSRA

A fejlesztési koncepció Zala megye területfejlesztési lehetősége feltételrendszerét tisztázza.

A területfejlesztési koncepcióhoz kapcsolódó, azokkal összhangban, lehetőleg az elfogadásával egyidőben szükségszerű olyan önkormányzati intézkedések fogantatása, melyek kezelik a megyében meglévő, esetleg bekövetkező környezeti konfliktusokat és szabályozza a lakosság együttélési szabályait, valamint a kötelezően igénybeveendő közszolgáltatásokat.

Zala Megye Önkormányzatának a következő kapcsolódó intézkedésekre teszünk javaslatot:

A megye környezetvédelmi programjának fejlesztése a hatályos jogszabályok és az egyéb változások szerint.

A megye hulladékgazdálkodási tervek korszerűsítése a változó jogszabályi környezet szerint.

A sérülékeny vízbázisok védelem alá helyezésének ütemezett folytatása (a fejlesztések megvalósításának környezetvédelmi előfeltétele).

Zala megye logisztikai központjai térségében levegőminőség monitorizálásának megtervezése és kiépítése.

A zaj elleni védelem reális célkitűzése a környezeti zajhatások növekedési ütemének csökkentése, ezzel párhuzamosan a meglévő zajhelyzet fokozatos javítása, a megelőzés elvének érvényesítésével.

Ennek érdekében a javaslataink a következők:

- a közlekedésfejlesztési koncepció racionális felülvizsgálata és megvalósításának ütemezése
- a megengedettnél nagyobb terhelést okozó közlekedési utakra forgalomszervezési, forgalomszabályozási előírások megalkotása
- prioritásként kell kezelni a gyalogos- és kerékpárutak kiépítését

Javasolt a megye települései épített és természeti környezetre vonatkozó helyi rendeletei (településrendezési tervek, helyi védelem) korszerűsítése, a tervezések támogatása. Külön figyelmet érdemel a védett és természeti területek kezelési tervei készítéséhez szükséges monitoring realizálása.

Tartalom

1. A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS KIDOLGOZÁSÁNAK FOLYAMATA	1
1.1. ELŐZMÉNYEK.....	1
1.2. A KÖRNYEZETI VIZSGÁLAT, KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS MÓDSZERTANA, TEMATIKÁJA	2
1.3. A KIDOLGOZÁS EGYÉB SZEMPONTJAI.....	4
2. A TERÜLETFEJLESZTÉSI TERVEZÉS CÉLJA, CÉLRENDSZERE	5
2.1. ZALA MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA, ÁTFOGÓ CÉLJA.....	5
2.1.1. JÓL MŰKÖDŐ, FEJLETT GAZDASÁG	5
2.1.2. ÉLHETŐ ZALA MEGYE	6
2.1.3. FOGLALKOZTATÁS BŐVÍTÉSE ÉS TÁRSADALMI KOHÉZIÓ	7
2.2. A CÉLRENDSZER	8
2.3. A CÉLRENDSZER ÖSSZEFOGLALÓ BEMUTATÁSA.....	9
2.4. ÁTFOGÓ CÉLOK, STRATÉGIAI CÉLOK, PRIORITÁSOK, ELVEK ÉS HORIZONTÁLIS CÉLOK.....	10
2.5. A TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ÖSSZEFÜGGÉSE MÁS TERVEKKEL, PROGRAMOKKAL.....	11
3. KÖRNYEZETI HATÁSOK ÉRTÉKELÉSE	11
3.1. A FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉSE SORÁN FIGYELEMBE VETT TERVEK ÉS PROGRAMOK	11
3.2. A KÖRNYEZETI ÁLLAPOT ÉS ÉRTÉKELÉSE ÉS A TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ KÉSZÍTÉSE SORÁN FIGYELEMBE VETT KÖRNYEZETHASZNÁLATOK	12
3.2.1. A TALAJ- ÉS A VIZEK VÉDELME	12
3.2.2. A LEVEGŐMINŐSÉG VÉDELME.....	38
3.2.3. HULLADÉKGAZDÁLKODÁS	44
3.2.4. ZAJ- ÉS REZGÉS ELLENI VÉDELEM	49
3.2.5. ÉPÍTETT KÖRNYEZET ÉS KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG VÉDELME	54
3.2.6. TÁJ- ÉS TERMÉSZETVÉDELEM	61
3.2.7. HUMÁNKÖRNYEZET ÉS ÖKOLÓGIAI HELYZET	69
4. A TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ REALIZÁLÁSA ESETÉN VÁRHATÓ KÖRNYEZETET ÉRŐ HATÁSOK	80
4.1. A TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ CÉL-, ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE ÖSSZEVETÉSE AZ ORSZÁGOSAN ÉS HELYI SZINTEN ELVÁRHATÓ KÖRNYEZET- ÉS TERMÉSZETVÉDELMI CÉLOKKAL, KÖVETELMÉNYEKSEL	80
4.2. A FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ.....	80
4.2.1. FÖLDTANI KÖZEG, FELSZÍNI ÉS FELSZÍN ALATTI VIZEK VÉDELME	82
4.2.2. A LEVEGŐMINŐSÉG VÉDELME.....	85
4.2.3. HULLADÉKGAZDÁLKODÁS	86
4.2.4. ZAJ ELLENI VÉDELEM.....	86
4.2.5. ÉPÍTETT KÖRNYEZET ÉS KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG VÉDELME	87
4.2.6. TÁJ- ÉS TERMÉSZETVÉDELEM	87
4.2.7. HUMÁNKÖRNYEZET ÉS –ÖKOLÓGIAI HELYZET	89
5. JAVASLAT A TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓHOZ KAPCSOLÓDÓ ÖNKORMÁNYZATI INTÉZKEDÉSEKRE, MONITORIZÁLÁSRA	91

„ZALA MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA JAVASLATTEVŐ FÁZIS”

2014-2020

IDŐSZAKRA VONATKOZÓ KÖRNYEZETI VIZSGÁLAT ÉS ÉRTÉKELÉS

Összeállította:

**PRODUCTUS BT.
Lovasi Katalin**

Pécs, 2013. május - 2013. augusztus